

วัตถุประสงค์

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยแต่ละท่านไม่ได้สังกัดเดียวกันกับผู้เขียน และบทความที่เสนอจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 อาคารอุไรรัตน์ (ตึก 3) ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก

อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

โทร. 02-997-2222 ต่อ 1294 โทรสาร. 02-997-2222 ต่อ 1264

Email: RJLS@rsu.ac.th

ประธานที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ

คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร

อดีตรองอธิการบดีสูงสุด, นักวิชาการอิสระ

ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมศ ขวัญเมือง

กรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณนิต

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

หัวหน้ากองบรรณาธิการ/ผู้จัดการวารสาร

อาจารย์อนิสา มานะทน

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์นณพัทธ์ พิตรพิบูลปรียา

หัวหน้าหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงคริต ดลเจิม

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

อาจารย์วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

รองผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศกร ไชยพงษ์

หัวหน้ากลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

หลักสูตรนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวณีน ต่อปัญญาชาญ

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ดร.พลฐวัช วงษ์พิริยชัย

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตยา โภคสุทธิ

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐอัครธีร์ อัครธีรฐิติภูมิ

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ฝ่ายกฎหมาย

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวชนิษฐา จันยัง

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม

นางสาวจุติมา สิริจารุธร

เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต

52/347 ถนนพหลโยธิน เมืองเอก ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Tel. 02-997-2222 ต่อ 5231

RJLS

Rangsit Journal of Law and Society
วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความวิจัยจำนวน 1 เรื่อง และเป็นบทความวิชาการจำนวน 4 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการจัดทำวารสารของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และเพื่อเป้าหมายของการทำวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย

กองบรรณาธิการวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ขอขอบคุณท่านผู้เขียน และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจวารสารของเราและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จะมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น ตลอดจนทีมงานทุกท่านที่เกี่ยวข้องจนวารสารได้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ทุกประการ

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ จะให้มุมมองและแง่คิดต่างๆ ต่อยอดความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
บทความวิจัย : Research Articles	
มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มภายในเกมออนไลน์: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ	1
LEGAL MEASURES TO REGULATE ONLINE IN-GAME PURCHASES OF LOOT BOXES: A COMPARATIVE STUDY	
วิศรุต ลำสิ้ออน	
บทความวิชาการ : Academic Articles	
ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ	16
ISSUES IN THE ENFORCEMENT OF PERSONAL DATA PROTECTION LAWS IN PUBLIC HOSPITALS	
ศิริกร สีสดดี	
สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	35
COMMUNICATION COMPETENCE OF EXECUTIVES IN MOTIVATING WORKFORCE IN LOCAL ADMINISTRATION	
สิทธิพันธ์ พูนเอียด, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ	
การเปรียบเทียบสัญญาซื้อขายที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรภายใต้ข้อกฎหมายและข้อกำหนดการจัดทำเอกสารประกอบการซื้อขายทั่วไปในทางธุรกิจในบริบทของภาคธุรกิจการค้า	51
THE COMPARISON OF ORAL OR NON-WRITTEN SALES CONTRACTS UNDER THE LAW AND THE REQUIREMENTS FOR DOCUMENTATION IN COMMON BUSINESS TRANSACTIONS IN THE CONTEXT OF THE COMMERCIAL SECTOR	
เชษฐ คำวรรณ	
มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายของแอลกอฮอล์ต่อมนุษย์	62
LEGAL MEASURES TO REDUCE THE HARM CAUSED BY ALCOHOL TO HUMANS	
ศักดิ์เดชน์ วรรณทร์, ธาณี วรรณทร์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	70

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มภายในเกมออนไลน์:
ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ*

LEGAL MEASURES TO REGULATE ONLINE IN-GAME PURCHASES OF LOOT BOXES:
A COMPARATIVE STUDY

วิศรุต สำลีอ่อน

Wisarut Samlee-on

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wisaruts@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของการพนันของระบบการซื้อสินค้าภายในเกมแบบสุ่มโดยพิจารณาตามกรอบของพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับมาตรการตามกฎหมายของต่างประเทศ โดยดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยเชิงเอกสาร และกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นเกมยอดนิยมจำนวน 5 เกม ผลการวิจัยพบว่า

1) กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดนิยามของการพนันไว้อย่างชัดเจน แต่การพนันจะต้องเป็นการเล่นเดิมพันทรัพย์สินระหว่างผู้เล่นตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยใช้เหตุการณ์ในอนาคตซึ่งไม่แน่นอนเป็นตัวตัดสินผลแพ้ ดังนั้นการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มจึงไม่ใช่การพนัน แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับการพนันอย่างยิ่ง

2) มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเกมคอมพิวเตอร์และการพนันของประเทศไทยมีข้อจำกัด เพราะเกมคอมพิวเตอร์เฉพาะที่ขายแบบการดาวน์โหลดจะไม่มีอยู่ในนิยามของคำว่าวีดิทัศน์ตามกฎหมาย และการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มก็ไม่มีลักษณะเป็นการพนัน ส่วนกฎหมายต่างประเทศมีการควบคุมเกมที่มีการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มโดยใช้กฎหมายควบคุมสื่อหรือกฎหมายควบคุมการพนัน แต่จะมีมาตรการเฉพาะสำหรับการควบคุมเกม เช่น การใช้ระบบใบอนุญาต การกำหนดขีดจำกัดรายวันสำหรับปริมาณการซื้อในเกมไปจนถึงการกำหนดคะแนนความเหมาะสมกับวัยของผู้เล่น

3) ประเทศไทยควรแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มโดยใช้แนวทางจากต่างประเทศเป็นต้นแบบ เช่น การใช้ระบบใบอนุญาต หรือการจัดระดับความเหมาะสมของผู้เล่น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้เล่นเกมกับการสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมเกม

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478, พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551, การซื้อสินค้าภายในเกมแบบสุ่ม, เกมออนไลน์

Abstract

The aim of this study was to examine the gambling conditions of loot box in-game purchase system under the Gambling Act B.E. 2478 (1935) and to compare game control measures under the Film and Video Act B.E. 2551 (2008) with those of other nations. The study's findings are demonstrated as followed:

1) Although gambling is not specifically defined by Thai law, but gambling must be a gamble between players with the outcome of uncertain future events as the decisive decision. Therefore buying goods in a random game is not gambling, even though it is quite similar to gambling.

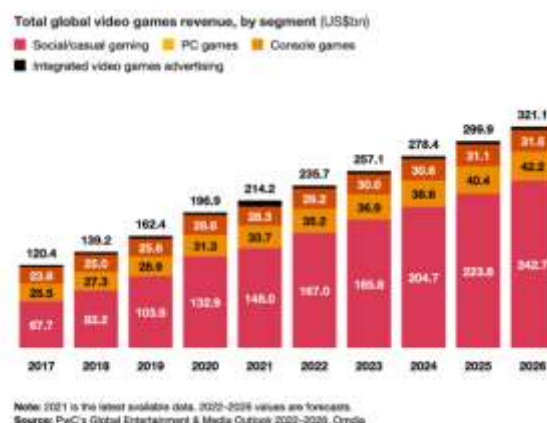
2) Since the loot box does not qualify as gambling and certain games sold by downloads are not legally classified as videos, Thailand's legal measures to control games and gambling are restricted. While foreign laws provides specific measures to control in-game contents such as authorizing game licenses, limiting the amount of in-game purchases or rating of appropriateness

3) In order to strike a balance between protecting Thai gamers and generating revenue from the gaming industry, Thailand should implement regulations for regulating the random purchase of games from outside, such as the application of a licensing system or age-appropriate classification.

Keywords: Gambling Act B.E. 2478 (1935), Film and Video Act B.E. 2551 (2008), In-Game Purchase of Loot Box, Online Game

บทนำ

ธุรกิจเกมเป็นธุรกิจที่มีอัตราการเติบโตสูงอย่างน่าจับตามอง ในปี พ.ศ. 2565 รายได้รวมของบริษัทเกมทั่วโลกสูงถึงกว่า 6.7 ล้านล้านบาท และนักวิเคราะห์คาดการณ์ว่ารายได้จะสูงเกิน 10 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2569 (World Economic Forum, 2022)

ภาพที่ 1 ประมาณการรายได้ของธุรกิจเกมทั่วโลกระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2569

ที่มาของรายได้เหล่านี้มาจากกลยุทธ์ทางธุรกิจแบบใหม่ คือ การขายสินค้าหรือเนื้อหาภายในเกมเพิ่มเติม (In-game Purchase) โดยนอกจากผู้เล่นจะต้องซื้อเครื่องเล่นและซอฟต์แวร์เกมแล้ว ยังอาจจะต้องซื้อเนื้อหาของเกมส่วนอื่นเพิ่มเติมเพื่อได้รับประสบการณ์การเล่นที่สมบูรณ์ และเพื่อให้เกิดการซื้อซ้ำตลอดการเล่น เกม บริษัทเกมจึงขายสินค้าหรือทรัพยากรแบบสุ่ม หรือเรียกโดยย่อว่า “กล่องสุ่ม (Loot Box)” ผู้เล่นจะไม่รู้ล่วงหน้าว่าเมื่อจ่ายเงินซื้อสินค้าหรือทรัพยากรไปแล้ว จะได้สินค้าอะไรหรือทรัพยากรอะไรกลับมา สินค้าที่เป็นที่ต้องการของผู้เล่น เช่น ตัวละคร (Character) หรืออุปกรณ์ (Item) ที่มีค่าพลังในเกมสูง หรือมีความสวยงามเป็นพิเศษ มักจะเป็นสินค้าหายากที่มีอัตราการได้รับต่ำ ผู้เล่นเกือบทุกคนจะต้องซื้อสินค้าสุ่มนั้นหลายครั้งเพื่อให้ได้ของที่ต้องการ

การซื้อสินค้าหรือทรัพยากรในเกมด้วยแบบสุ่มจึงมีลักษณะคล้ายกับการพนันและยังสามารถทำกำไรให้กับผู้ผลิตเกมอย่างมหาศาล ในปี พ.ศ. 2566 บริษัทเกมทั่วโลกมีรายได้ร้อยละ 77 หรือราว 5 ล้านล้านบาท มาจากการซื้อสินค้าภายในเกม (Trinh Gia Huy, 2022) ด้วยเหตุนี้กฎหมายของบางประเทศจึงเข้ามาควบคุมการขายสินค้าภายในเกมที่มีลักษณะแบบสุ่มโดยใช้แนวคิดที่ใกล้เคียงกับการควบคุมการพนัน เพื่อสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตเกมและผู้เล่นซึ่งเป็นผู้บริโภค แต่มาตรการควบคุมการพนันของประเทศไทยยังอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งกล่าวถึงเฉพาะการพนันรูปแบบเดิมที่เล่นกันในสังคมไทยเมื่อครั้งศตวรรษก่อน ทำให้มีปัญหาความล้าสมัยและยังไม่อาจชี้ชัดได้ว่าการพนันแบบใดเป็นการพนันหรือไม่ (ปริชญา จันทรบาลใจ, 2558) ขณะเดียวกันมาตรการควบคุมเกมในฐานะของวิดิทัศน์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ก็ไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับการซื้อสินค้าในเกมได้

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกในการศึกษาครั้งนี้เป็นเกมยอดนิยมอ้างอิงจากจำนวนผู้เล่นในเว็บไซต์เกม Stream และเกมที่มียอดดาวน์โหลดสูงในแอปพลิเคชัน Google Play และมีระบบการซื้อสินค้าแบบสุ่มจำนวน 5 เกม ได้แก่ FIFA Ultimate Team, Genshin Impact, Yu-Gi-Oh! Master Duel, Monopoly Go และ Overwatch

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายไทยเพื่อคุ้มครองผู้ใช้งานสื่อบันเทิงในรูปแบบเกมซึ่งมีทั้งเด็ก เยาวชน ไปจนถึงประชากรวัยทำงานที่เติบโตมากับการเล่นเกม และใช้จ่ายเงินไปกับการซื้อสินค้าในเกมเป็นจำนวนมากขณะที่กฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการที่ดีพอในควบคุมการธุรกรรมในเกม การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศจะทำให้ประเทศไทยมีต้นแบบทางกฎหมายที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนากฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานิยามของการพนันตามกฎหมายไทย และวิเคราะห์ว่าการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มถือเป็นการพนันหรือไม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเกมคอมพิวเตอร์และการพนันของประเทศไทยและต่างประเทศ ตามกฎหมายควบคุมสื่อและกฎหมายควบคุมการพนัน
3. เพื่อออกแบบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าภายในเกมที่มีลักษณะเป็นการซื้อขายแบบสุ่มที่มีดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองผู้เล่นเกมในฐานะผู้บริโภคและผลประโยชน์ทางธุรกิจของผู้ผลิตเกมในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเอกสาร โดยมีแนวทางการวิจัย 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การวิจัยเอกสารเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Method) โดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยกับกฎหมายภายในของต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการในการควบคุมการซื้อขายสินค้าภายในเกมแบบสุ่ม
2. การวิจัยเอกสารเชิงวิเคราะห์ (Analytical Method) โดยศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อการควบคุมการซื้อขายสินค้าภายในเกมแบบสุ่ม

ผู้วิจัยคัดเลือกเกมที่นำมาใช้เป็นกรณีศึกษา จำนวน 5 เกม อ้างอิงจากเกมที่มียอดผู้เล่นสูงสุดติดอันดับของเว็บไซต์เล่นเกม Stream และแอปพลิเคชัน Google Play Store และทุกเกมมีระบบการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่ม ได้แก่ FIFA Ultimate Team, Genshin Impact, Yu-Gi-Oh! Master Duel, Monopoly Go และ Overwatch เพื่อศึกษารูปแบบของการซื้อขายและการแจ้งเตือนที่เกมแจ้งกับผู้เล่น

ผลการวิจัย

1. นิยามของการพนันตามกฎหมายไทย และสภาพความเป็น “การพนัน” ของการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่ม

จากการศึกษากฎหมายไทยที่กล่าวถึงการพนันโดยตรง 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะการพนันและขั้นตอน พบว่า กฎหมายทั้งสองฉบับไม่มีบทนิยามว่าการกระทำหรือธุรกรรมลักษณะใดที่เป็นการพนัน แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า การพนัน ไว้ว่า “การเล่นเอาเงิน หรือสิ่งอื่นโดยอาศัยความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบและฝีมือรวมทั้งโชคด้วย” การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดนิยามเอาไว้เช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ร่างกฎหมายเห็นว่า คำว่าการพนันนี้เป็นคำที่มีความหมายตามธรรมดา จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดนิยามเอาไว้ การเล่นที่เอาแพ้ชนะกันโดยมีเงินหรือสิ่งเดิมพัน และฝ่ายหนึ่งได้และอีกฝ่ายหนึ่งเสีย ไม่ว่าจะเป็นการเล่นอย่างใดก็ล้วนเป็นการพนันได้ทั้งสิ้น ซึ่งการเล่นที่พระราชบัญญัติการพนันฯ ระบุไว้ในบัญชี ก. และบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติก็ล้วนมีลักษณะเป็นการพนัน อีกทั้งศาลฎีกาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1020/2473 ก็ได้ตีความการพนันตามแนวทางนี้เช่นกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการพนันจะต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (ภัทรพร ประสาทแก้ว, 2562)

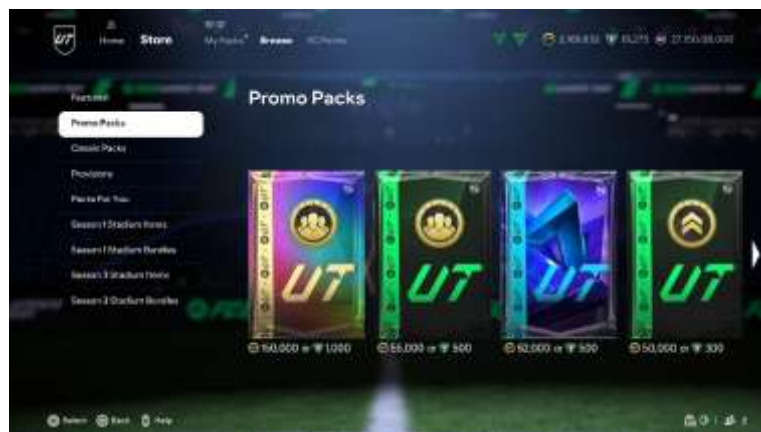
1. ต้องมีการได้เสียเงินทองหรือทรัพย์สิน
2. การได้เสียนั้นถือเอาผลของเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนเป็นเครื่องชี้ขาด หรือต้องมีการเสี่ยงโชคเกิดขึ้น
3. ผู้เล่นไม่มีอำนาจแทรกแซงผลแห่งเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน
4. ต้องมีผู้เล่นสองฝ่ายขึ้นไป

ทั้งนี้พระราชบัญญัติการพนันฯ มาตรา 4 และมาตรา 4 ทวิ ได้ควบคุมไม่ให้มีการเล่นการพนันทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการพนันตามบัญชี ก. บัญชี ข. หรือการพนันนอกบัญชีทั้งสองก็ตาม

การซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่ม (In-game loot box) เป็นธุรกรรมที่พบเห็นได้ในเกมสมัยใหม่ที่ผู้เล่นสามารถซื้อสินค้าหรืออุปกรณ์ในเกม - ซึ่งต่อไปในบทความนี้จะเรียกโดยย่อว่า ไอเทม (item) - ได้โดยไม่ว่าจะได้ไอเทม

อะไรกลับมา โดยระบบเกมจะทำการสุ่มไอเทมให้ตามอัตราที่เกมกำหนดไว้ (Leon Y. Xiao., 2022) ไอเทมที่ผู้เล่นจะได้รับอาจส่งผลต่อการเล่นโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ ไอเทมบางอย่างอาจทำให้ผู้เล่นเล่นเกมได้ง่ายขึ้นเพราะได้รับค่าพลังในเกมสูงหรือเป็นตัวช่วยพิเศษในการเล่น ขณะที่ไอเทมบางอย่างอาจเป็นเพียงเครื่องประดับตัวละครให้สวยงาม โดดเด่น และแตกต่างจากผู้เล่นคนอื่น แต่ไม่ได้ทำให้การเล่นเกมนำง่ายขึ้น ซึ่งตามปกติแล้วไอเทมที่มีค่าพลังสูงหรือมีความสวยงามเป็นพิเศษก็จะมีอัตราการได้รับต่ำ เพื่อให้ผู้เล่นจะต้องซื้อไอเทมสุ่มนั้นซ้ำ ๆ หลายครั้งจนกลายเป็นรายได้มหาศาลของบริษัทผู้ให้บริการเกม

การซื้อขายสินค้าตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าจริงหรือสินค้าเสมือน ผู้ซื้อจะมีโอกาสประเมินความคุ้มค่าระหว่างคุณภาพสินค้ากับราคาที่จะต้องจ่าย แต่การซื้อไอเทมในเกมแบบสุ่ม ผู้ซื้อจะมีโอกาสสูงที่จะได้รับไอเทมที่ตนเองไม่ต้องการ เช่น ได้ไอเทมที่มีค่าพลังต่ำหรือไม่เหมาะสมกับตัวละครที่กำลังเล่นอยู่ หรือไม่ใช้ไอเทมลักษณะที่ชอบ เช่น เงินที่จ่ายไปย่อมไม่คุ้มกับไอเทมที่ได้รับเมื่อพิจารณาจากมุมมองของผู้ซื้อ เช่น ในเกม EA Sport FC 25 ซึ่งเป็นเกมกีฬาฟุตบอลที่ผู้เล่นสามารถซื้อไอเทมในเกมเป็นนักเตะระดับโลกเพื่อสร้างทีมตามความชอบของตนเองได้ โดยไอเทมนักเตะจะขายในรูปแบบของซองสุ่มการ์ดนักเตะซึ่งมีราคาแตกต่างกันไป นักเตะที่มีชื่อเสียงจะมีค่าพลังในเกมที่สูง และผู้เล่นที่มีนักเตะค่าพลังสูงในทีมก็มีส่วนช่วยให้การเล่นเกมนำง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเกมที่ต้องแข่งขันกับผู้เล่นคนอื่น ซองนักเตะที่มีอัตราการสุ่มได้นักเตะที่มีค่าพลังสูง เช่น Epic Historical Encore Pack จะมีราคาสูงถึง 37.50 เหรียญสหรัฐฯ (ราว 1,125 บาท) และถึงแม้ผู้เล่นจะลงทุนซื้อซองดังกล่าว ก็ยังมีโอกาสที่ไม่ได้รับนักเตะที่ตนเองต้องการ (The best packs in EA FC 25, 2024)

ภาพที่ 2 การซื้อนักเตะผ่านซองสุ่มในเกม EA Sport FC 25

สุ่มตามจำนวนครั้งที่กำหนด เพื่อลดข้อครหาจากผู้เล่นว่าจ่ายเงินเพื่อสุ่มซื้อไอเทมในเกมไปมากแล้วแต่ไม่ได้ไอเทมที่คุ้มค่าเสียที เช่น ในเกม Genshin Impact ซึ่งเป็นเกมที่ผู้เล่นจะได้สวมบทบาทเป็นตัวละครนักผจญภัยออกเดินทางในโลกของเกม ซึ่งผู้เล่นจะต้องทำตามภารกิจที่เกมกำหนดและจะต้องต่อสู้กับศัตรูในเกม ดังนั้น ค่าพลังของตัวละครและอาวุธของตัวละครจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกมนำง่ายขึ้น เกมนี้มีระบบซื้อขายตัวละครและอาวุธแบบสุ่มโดยใช้สกุลเงินในเกมเรียกว่า Primogem จำนวน 160 Primogems ต่อการสุ่มหนึ่งครั้ง และอัตราการได้รับตัวละครหรืออาวุธระดับ 5 ดาวซึ่งเป็นระดับสูงสุดอยู่ที่ 0.6% เท่านั้น ส่วนไอเทมระดับต่ำกว่า 5 ดาวจะแทบไม่มีประโยชน์ต่อการเล่นเกมเลย แต่เมื่อผู้เล่นทำการสุ่มแล้วไม่ได้ตัวละครหรืออาวุธระดับ 5 ดาวติดกัน 90 ครั้ง เกมจะการันตีว่าในครั้งที่ 91 ผู้เล่นจะได้ตัวละครหรืออาวุธระดับ 5 ดาวอย่างแน่นอน แต่เมื่อทำ

การคำนวณย้อนกลับแล้วผู้เล่นอาจจะต้องจ่ายเงินกว่ามากกว่า 5,000 บาทเพื่อได้รับตัวละครหรืออาวุธคุณภาพสูง อีกทั้งเกมก็ไม่ได้การันตีว่าผู้เล่นจะได้รับตัวละครหรืออาวุธที่ตัวเองต้องการหรือตรงกับแนวทางการเล่นของตัวเอง (Genshin Impact Gacha System – Wish Guide, 2020)

ภาพที่ 3 การสุ่มซื้อตัวละครและอาวุธในเกม Genshin Impact

ฝ่ายผู้ให้บริการเกมก็อาจมีข้อโต้แย้งได้ว่า มูลค่าของไอเทมที่ผู้เล่นได้รับก็อาจไม่ถึงกับสูญเปล่าเสียทีเดียว เช่น หากผู้เล่นเปลี่ยนไปใช้ตัวละครอื่น ไอเทมที่ได้รับไปก็จะมีประโยชน์ต่อการเล่น หรือโต้แย้งว่าความต้องการหรือไม่ต้องการเป็นเรื่องส่วนบุคคล และยังมีผู้เล่นอื่นอีกมากที่ต้องการไอเทมชิ้นเดียวกันนี้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการเล่นที่เป็นการพนันจะพบว่า การซื้อไอเทมในเกมแบบสุ่มเป็นธุรกรรมระหว่างผู้เล่นและผู้ให้บริการเกม โดยใช้คุณภาพของไอเทมในเกมซึ่งจะได้พิสูจน์ในอนาคต ทั้งผู้เล่นและผู้ให้บริการต่างไม่แทรกแซงผลของการสุ่มตามอัตราที่เกมกำหนดไว้ล่วงหน้า หากมีการสุ่มเพียงครั้งเดียวผู้เล่นมีโอกาสมากที่จะได้รับไอเทมด้อยประสิทธิภาพ แต่เมื่อมีผู้เล่นจ่ายเงินมากขึ้นหรือมีการสุ่มเป็นจำนวนมากครั้ง เกมก็จะปล่อยไอเทมคุณภาพสูงมาให้ ดังนั้นแม้จะกล่าวไม่ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการพนันแบบการเดิมพันหน้าเต๋าไฮโล หรือการเล่นไพ่โป๊กเกอร์ แต่การซื้อไอเทมแบบสุ่มเช่นนี้ก็มีความ “เข้าใกล้” การพนันอย่างมาก ซึ่งเราอาจจัดลักษณะของการซื้อไอเทมแบบสุ่มตามระดับความเข้าใกล้การพนันได้เป็น 4 ลักษณะดังนี้ (Rune Kristian Lundedal Nielsen and Pawet Grabarczyk, 2019)

- 1) มีการใช้เงินจริงในการซื้อ และไอเทมในเกมสามารถซื้อขายได้ในโลกจริง
- 2) มีการใช้เงินจริงในการซื้อ แต่ไอเทมในเกมไม่สามารถซื้อขายได้ในโลกจริง
- 3) ไม่มีการใช้เงินจริงในการซื้อ แต่ไอเทมในเกมสามารถซื้อขายได้ในโลกจริง
- 4) ไม่มีการใช้เงินจริงในการซื้อ และไอเทมในเกมสามารถซื้อขายได้ในโลกจริง

การซื้อไอเทมในเกมตามลักษณะที่ 1) และ 2) ย่อมมีลักษณะเข้าใกล้การพนันมากกว่า เพราะการใช้เงินจริงซื้อไอเทม หรือใช้เงินจริงซื้อสกุลเงินในเกมเพื่อนำไปซื้อไอเทมต่ออีกทอดหนึ่ง แล้วได้ผลตอบแทนเป็นไอเทมคุณภาพสูงที่อาจขายให้ผู้เล่นคนอื่นได้ หรือแม้จะขายต่อไม่ได้แต่ส่งผลต่อคุณภาพการเล่นเกม ย่อมพิจารณาได้ว่าเป็น “ทางได้ทางเสีย” ใกล้เคียงกับการพนัน ขณะที่การซื้อไอเทมในลักษณะที่ 3) และ 4) ไม่ได้ใช้เงินจริงในการซื้อ ย่อมมองได้ว่าไม่มีการวางเงินเดิมพัน จึงไม่ถือเป็นการพนัน อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่าพฤติกรรมซื้อไอเทมแบบสุ่มเกี่ยวพันกับปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้ผู้เล่นเกมเริ่มสนใจการพนัน (Leon Y. Xiao, et al., 2024)

ผู้วิจัยได้ทดลองเล่นเกมที่มียอดผู้เล่นสูงสุดในเว็บไซต์เกม Stream และแอปพลิเคชัน Google Play Store จำนวน 5 เกม เพื่อศึกษาลักษณะการซื้อไอเทมในเกมแบบสุ่มแล้ววิเคราะห์ถึงสภาพความเป็นการเล่นของเกมนั้นทั้ง 5 เกม ผลการศึกษาปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะของการซื้อไอเทมในเกมแบบสุ่มและสภาพความเป็นการเล่นของเกมนั้น

ชื่อเกม	ลักษณะของการซื้อไอเทมแบบสุ่ม	สภาพความเป็นการเล่น
1. EA Sport FC 25	ผู้เล่นสามารถใช้เงินจริงและสกุลเงินในเกมเพื่อซื้อไอเทมเป็นตัวละครนักฟุตบอลแบบสุ่มที่มีค่าพลังแตกต่างกัน แล้วนำนักเตะมาเสริมความแข็งแกร่งของทีมที่ตัวเองเล่น	การซื้อไอเทมมีลักษณะใกล้เคียงกับการพนัน เพราะไอเทมตัวละครนักเตะมีค่าพลังในเกมแตกต่างกัน ค่าพลังของนักเตะส่งผลโดยตรงต่อการเล่นและอัตราการแพ้ชนะเมื่อแข่งขันกับผู้เล่นคนอื่น
2. Genshin Impact	ผู้เล่นสามารถใช้ผู้เล่นสามารถใช้เงินจริงซื้อสกุลเงินในเกม แล้วใช้สกุลเงินในเกมซื้อไอเทมแบบสุ่ม ซึ่งอาจได้รับตัวละครใหม่และอาวุธที่มีค่าพลังสูง ทำให้การเล่นง่ายขึ้น	การซื้อไอเทมมีลักษณะใกล้เคียงกับการพนัน เพราะไอเทมตัวละครและอาวุธมีค่าพลังในเกมแตกต่างกัน และค่าพลังของตัวละครและอาวุธส่งผลโดยตรงต่อการเล่นทำให้เล่นผ่านภารกิจต่าง ๆ ในเกมได้ง่ายขึ้น
3. Yu-Gi-Oh! Master Duel	ผู้เล่นสามารถใช้ผู้เล่นสามารถใช้เงินจริงซื้อสกุลเงินในเกม แล้วใช้สกุลเงินในเกมซื้อไอเทมแบบสุ่ม ได้ไอเทมเป็นการ์ดเกมที่มีค่าพลังและความสามารถแตกต่างกัน เพื่อรวบรวมไปจัดเป็นสำรับการ์ดของตนเอง แล้วนำไปแข่งขันกับผู้เล่นคนอื่น	การซื้อไอเทมมีลักษณะใกล้เคียงกับการพนัน เพราะผู้เล่นต้องจัดสำรับการ์ดที่มีความสามารถในการเล่นที่สอดคล้องกันเพื่อประสิทธิภาพในการเล่นที่ดีกว่า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับผู้เล่นคนอื่น
4. Monopoly Go	ผู้เล่นสามารถใช้ผู้เล่นสามารถใช้เงินจริงซื้อสกุลเงินในเกม แล้วใช้เงินสกุลในเกมเพื่อซื้อลูกเต๋าเพื่อใช้ทอยเดินบนกระดานเกมเศรษฐี ยิ่งผู้เล่นได้ทอยเต๋าเพิ่มเดินมากครั้ง เกมก็จะเข้าสู่ด่านใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ	การซื้อไอเทมไม่มีลักษณะเป็นการสุ่ม แต่ระบบการเล่นหลักของเกมเป็นการสุ่มจากผลของการทอยลูกเต๋า ผู้เล่นที่มีจำนวนลูกเต๋าส่ง จึงมีจำนวนครั้งในการทอยเต๋ามาก ส่งผลให้ผ่านด่านในเกมได้เร็วกว่าภาพรวมจึงมีลักษณะเป็นการพนันไม่มากนัก
5. Overwatch	ผู้เล่นสามารถใช้เงินจริงซื้อสกุลเงินในเกม แล้วใช้สกุลเงินในเกมซื้อไอเทมแบบสุ่ม ซึ่งจะเป็นไอเทมตกแต่งตัวละครเพื่อความสวยงาม แต่ไม่มีผลโดยตรงต่อการเล่น	การซื้อไอเทมมีลักษณะเป็นการสุ่ม แต่ไอเทมที่ได้รับไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเล่น จึงมีลักษณะเป็นการพนันน้อยมาก

ผลการศึกษายังสรุปได้ว่า การซื้อสินค้าในเกมแบบสุ่มไม่มีลักษณะเป็นการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการพนันแบบดั้งเดิม เนื่องจากการซื้อ “ความได้เสีย” พิจารณาจากความพึงพอใจของผู้เล่นซึ่งเป็นความรู้สึกร่วมบุคคลเป็นสำคัญ สินค้าในเกมที่ผู้เล่นคนหนึ่งมองว่าเป็น “ทางเสีย” อาจกลายเป็น “ทางได้” ของผู้เล่นคนอื่น แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ของการซื้อขายแบบสุ่มนี้ก็มี “ใกล้เคียง” กับการพนันมาก และการซื้อสินค้าในเกมแบบสุ่มของแต่ละเกมก็มียกระดับความเข้มข้นในการเป็นการพนันไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับว่าสินค้าที่ผู้เล่นได้รับส่งผลถึงคุณภาพและประสิทธิภาพในการเล่นเกมนาน้อยเพียงใด

2. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเกมคอมพิวเตอร์และการพนันของประเทศไทยและต่างประเทศ

การควบคุมเกมคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยดำเนินการภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายควบคุมเนื้อหาของสื่อ โดยมีการตีความเกมคอมพิวเตอร์ว่าเป็น “วิดิทัศน์” ตามนิยามในกฎหมายที่ว่า “วัสดุที่มีการบันทึกภาพหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำมาฉายให้เห็นเป็นภาพเคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง ในลักษณะที่เป็นเกมการเล่น” ทำให้เกมคอมพิวเตอร์อยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของสำนักพิจารณาภาพยนตร์และวิดิทัศน์ กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (อาทิตย์ วงศ์ยุทธ, 2553) แต่เมื่อพิจารณานิยามของคำว่า “วิดิทัศน์” ตามกฎหมายดังกล่าวแล้วจะพบว่าไม่สอดคล้องกับลักษณะของเกมคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน เนื่องจากเกมคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันไม่ได้จัดจำหน่ายในรูปของวัตถุกายภาพ เช่น ดิสก์เกม หรือแผ่นดิสก์ เป็นหลักอีกต่อไปแล้ว หากแต่จัดจำหน่ายในรูปของไฟล์ดิจิทัลที่ผู้เล่นสามารถซื้อและดาวน์โหลดเข้ามาในอุปกรณ์การเล่นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเล่นเกม เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ทำให้เกมคอมพิวเตอร์ที่จัดจำหน่ายในรูปแบบการดาวน์โหลดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เข้าลักษณะของการเป็นวิดิทัศน์ตามกฎหมายนี้เพราะสูญเสียสภาพของการเป็น “วัสดุ” ไปแล้ว เมื่อประกอบกับสภาพปัญหาความล้าสมัยและการตีความการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ดังที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไปข้างต้น ทำให้การควบคุมการซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่มของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพและไม่เท่าทันตามการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในอุตสาหกรรมเกมสมัยใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการควบคุมการซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่มพบว่ามีการศึกษาจากหลายประเทศที่น่าสนใจและอาจนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยได้ ดังนี้

1) ประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์ใช้กฎหมายควบคุมการพนัน คือ รัฐบัญญัติการเดิมพันและการพนัน ค.ศ. 1964 (Betting and Gambling Act: BGA) ในการกำกับดูแลการซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่ม โดยกฎหมาย BGA มาตรา 1 วรรคหนึ่ง เอ บัญญัติว่า “เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในหมวด 5 เอ แห่งรัฐบัญญัตินี้ ห้ามมิให้... (เอ) จัดให้มีการแข่งขันเพื่อชิงรางวัลที่ผู้ชนะถูกเลือกจากวิธีการใด ๆ ที่อาศัยโอกาสอันไม่แน่นอนที่ผู้เล่นไม่อาจกำหนดได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามรัฐบัญญัตินี้...” (Overheid, 2025)

กฎหมาย BGA กำหนดองค์ประกอบของการเล่นที่จัดว่าเป็น “เกมเสี่ยงโชค (Game of chance)” ไว้ 2 ประการคือ ผู้เล่นจะต้องมีโอกาสที่จะได้รับรางวัลหรือของมีค่า และผู้ที่ได้รับรางวัลหรือของมีค่าจะถูกกำหนดโดยวิธีการที่ผู้เล่นไม่สามารถควบคุมได้ จากนิยามตามกฎหมายนี้ทำให้การซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่มเข้าลักษณะของการเป็นเกมเสี่ยงโชคตามกฎหมาย BGA และถึงแม้ว่าเกมนั้นจะเป็นเกมที่เปิดให้เล่นฟรี แต่หากมีการซื้อไอเทม

แบบสุ่มก็จัดเป็นเกมเสี่ยงโชคเช่นกัน ในการนี้บริษัทผู้ให้บริการเกมหรือเจ้าของเกมจะต้องขอรับใบอนุญาตจากสำนักงานการพนันเนเธอร์แลนด์ (Kansspelautoriteit/ Netherlands Gambling Authority: KSA) ก่อนจึงจะเปิดให้บริการได้ตามกฎหมาย (Alan Littler and Joris Crone, 2024)

กรณีศึกษาที่น่าสนใจของประเทศเนเธอร์แลนด์เกี่ยวกับการซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่มคือคำวินิจฉัยศาลปกครองสูงสุดในกรณีเกม FIFA22 ที่จัดจำหน่ายโดยบริษัท EA (Uitspraak 202005769/1/A3) ภายในเกม FIFA22 นี้จะมีระบบที่ผู้เล่นสามารถซื้อไอเทมแบบสุ่มเป็นนักเตะระดับโลกแล้วนำมาจัดทีมแข่งขันกับผู้เล่นคนอื่น ซึ่งเป็นระบบเดียวกับเกม EA Sport FC 25 ที่ผู้วิจัยทดลองเล่นในการศึกษาครั้งนี้ โดยสำนักงาน KSA เห็นว่าระบบซื้อขายดังกล่าวมีลักษณะเป็นเกมเสี่ยงโชคตามกฎหมาย BGA จึงมีคำสั่งปรับเงินบริษัท EA เป็นจำนวน 5 ล้านยูโร ซึ่งบริษัท EA ไม่เห็นพ้องด้วยจึงเกิดเป็นคดีพิพาทกัน ในเบื้องต้นศาลชั้นต้นกรุงเฮกวินิจฉัยว่าระบบซื้อขายในเกม FIFA22 เป็นเกมเสี่ยงโชค แต่ศาลปกครองสูงสุดพิพากษากลับคำตัดสินของศาลชั้นต้นด้วยศาลเหตุผลที่น่าสนใจว่า เกม FIFA22 เป็นเกมจำลองกีฬาฟุตบอลที่ผู้เล่นจะต้องควบคุมตัวละครนักเตะด้วยตนเอง แม้ค่าพลังของตัวละครนักเตะจะช่วยเพิ่มโอกาสในการชนะมากขึ้นก็จริง แต่ระบบเกมหลักยังต้องอาศัยทักษะส่วนตัวของผู้เล่น ตัวเกม FIFA22 จึงไม่มีลักษณะเป็นเกมเสี่ยงโชค (Owen S. Good., 2022)

2) ประเทศจีน

ประเทศจีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่อุตสาหกรรมเกมสามารถทำกำไรได้อย่างมหาศาล ในไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2567 บริษัทเกมในประเทศจีนมีรายได้สูงกว่า 4 แสนล้านบาท (Yan Xingzhou, 2024) ขณะเดียวกัน ประเทศจีนก็มีกฎหมายควบคุมเกมที่เข้มงวดผ่านสำนักบริหารสื่อและสิ่งพิมพ์แห่งชาติ (National Press and Publication Administration: NPPA) คือ ข้อบังคับมาตรฐานเนื้อหาเกมมือถือ (แก้ไขปี ค.ศ. 2016) (Mobile Game Content Standard (2016 Edition)) ซึ่งเป็นกฎหมายควบคุมสื่อบันเทิง ในข้อ 12 ระบุว่า “เกมมือถือต้องไม่มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการลามกอนาจาร การพนัน ความรุนแรง หรือการยุยงปลุกปั่นให้เกิดอาชญากรรม...” (Todd Kuhns, 2016) ทำให้เกมที่เปิดให้บริการในประเทศจีนจะต้องไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพนัน ซึ่งมีรายละเอียดเจาะจงลงไปถึงการห้ามมีระบบหรือบริการในเกมที่อาจเป็นเครื่องมือให้ผู้เล่นสามารถทำการเดิมพันกันได้ เช่น ระบบธุรกรรม แลกเปลี่ยน หรืออำนวยการแลกเปลี่ยนเงินสดหรือสกุลเงินในเกม รวมถึงการโอนทรัพยากรในเกมในรูปแบบของขั้วระหว่างผู้เล่นด้วยกัน ในส่วนของการซื้อไอเทมแบบสุ่มนั้นยังสามารถทำได้ ภายใต้ข้อจำกัดมากมาย เป็นต้นว่าห้ามมิให้ใช้เงินจริงหรือสกุลเงินในเกมในการซื้อไอเทมแบบสุ่ม ผู้เล่นจะต้องมีวิธีการได้รับสินค้าแบบสุ่มโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการซื้อโดยตรง ระบบเกมจะต้องเปิดเผยอัตราการได้รับไอเทม และต้องมีระบบการันตีไอเทมที่จะได้รับเมื่อสุ่มครบถึงจำนวนหนึ่ง และผู้เล่นสามารถซื้อไอเทมแบบสุ่มได้รวมกันไม่เกิน 50 ครั้งต่อวัน เป็นต้น

3) ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีใช้รัฐบัญญัติคุ้มครองเยาวชน (JuSchG) มาตรา 14 วรรคสอง เอ เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่ม โดยมาตราดังกล่าวบัญญัติว่า “หน่วยงานสูงสุดของรัฐหรือองค์กรกำกับดูแลตนเองโดยสมัครใจ (หมายถึงบริษัทเกม - ผู้วิจัย) จะต้องติดฉลากภาพยนตร์และเกมด้วยสัญลักษณ์และวิธีการอื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มอายุที่เหมาะสมตามที่ระบุไว้ในวรรคสอง...” (Bundesministerium der Justiz, 2025)

โดยให้องค์กรควบคุมซอฟต์แวร์สื่อบันเทิง (Unterhaltungssoftware Selbstkontrolle: USK) จัดระดับความเหมาะสมตามอายุของผู้ใช้งานกับเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่ม ซึ่ง USK มองว่าเป็นระบบคล้ายการพนันให้อยู่ในระดับ “เหมาะแก่ผู้เล่นอายุ 12 ปีขึ้นไป (USK12)” และเกมที่วางจำหน่ายในรูปของสินค้ากายภาพจะต้องมีป้ายกำกับว่า “มีการซื้อขายในเกม – การสุ่มไอเทม” บนผลิตภัณฑ์ด้วย (Irina Rybin, 2022) ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นมา หลายเกมที่เคยวางจำหน่ายในประเทศเยอรมนีได้รับการจัดระดับความเหมาะสมใหม่ เช่น เกมกีฬาฟุตบอล EA Sport 24 ที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่มได้รับการจัดระดับ USK12 จากเดิมที่เคยเป็นเกมในระดับ “เหมาะแก่ผู้เล่นทุกวัย (USK0)”

4) ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีชื่อเสียงอย่างกว้างขวางในด้านการเป็นผู้นำในธุรกิจเกมคอมพิวเตอร์ และสร้างต้นแบบทางธุรกิจใหม่ ๆ ในอุตสาหกรรมเกมปัจจุบัน บริษัทเกมของประเทศญี่ปุ่นเองก็สร้างรายได้มากมายจากระบบการซื้อไอเทมแบบสุ่ม ดังนั้นหากรัฐบาลญี่ปุ่นบังคับใช้กฎหมายห้ามมิให้มีการซื้อขายไอเทมในเกมแบบสุ่ม จึงเท่ากับเป็นการทำลายแหล่งรายได้สำคัญของธุรกิจเกมในประเทศ ระบบการซื้อไอเทมในเกมแบบสุ่มจึงไม่ถือเป็นการพนันตามกฎหมายญี่ปุ่น แต่ถึงกระนั้นประเทศญี่ปุ่นก็ไม่ได้ปล่อยปละละเลยให้บริษัทเกมเอารัดเอาเปรียบผู้เล่นมากจนเกินไป รัฐบาลญี่ปุ่นต่อต้านการให้รางวัลที่สูงเกินสมควรและการนำเสนอบิดเบือน (Act against Unjustifiable Premiums and Misleading Representations) เป็นกฎหมายที่ประเทศญี่ปุ่นใช้ในการควบคุมการซื้อขายไอเทมแบบสุ่มแบบ “คอมปู ภาษา”

คำว่า “คอมปู ภาษา (kompu gacha)” ย่อมาจากคำว่า “คอมพลีท ภาษา (complete/kompuleeto gacha)” ซึ่งคำว่า ภาษา มาจากรูปแบบการซื้อสินค้าเล็ก ๆ แบบสุ่มในประเทศญี่ปุ่น โดยมากเป็นของเล่นหรือของสะสมผ่านตู้หยอดเหรียญ เรียกว่า “ตู้ภาษาปอง” ซึ่งผู้ซื้อไม่ทราบว่าตนจะได้สินค้าแบบใด การซื้อไอเทมแบบคอมปู ภาษานี้ ผู้เล่นจะต้องเก็บสะสมไอเทมในเกมที่ได้รับจากการซื้อแบบสุ่มในครบตามแบบที่เกมกำหนดเพื่อที่จะได้รับรางวัลใหญ่ ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นต่อต้านรางวัลที่สูงเกินสมควรฯ มาตรา 2 วรรคสาม กำหนดนิยามว่าหมายถึง “สิ่งของ เงิน หรือผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอื่นใดที่ผู้ประกอบการให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจูงใจ โดยการแจกรางวัลจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือใช้ระบบสุ่มแจกหรือไม่ก็ตาม...” (Japanese Law Translation, 2017)

ภาพที่ 4 ลักษณะของคอมปู ภาษา

จากภาพที่ 4 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าโอกาสที่ผู้เล่นที่จะเก็บสะสมไอเทม A B C และ D ได้ครบทุกชิ้นมีต่ำมาก เพราะในการสุ่มแต่ละครั้งอาจได้รับไอเทมซ้ำเดิมได้ หากรางวัลใหญ่ของคอมบู กาศามีมูลค่าที่สูงเกินสมควร และผู้ให้บริการเกมใช้รางวัลนี้เพื่อดึงดูดผู้เล่นให้เข้าทำธุรกรรมภายในเกม (Brenna Hillier, 2012) สำนักงานกิจการผู้บริโภคญี่ปุ่น (Consumer Affairs Agency) อาจทำการสืบสวนและส่งเรื่องให้นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งห้ามการให้รางวัลที่สูงเกินสมควรนั้นได้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 3 หากบริษัทเกมและผู้เกี่ยวข้องยังฝ่าฝืนจะได้รับโทษจำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสามล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (General Corporate, 2023)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ในการควบคุมเกมในประเทศไทยไม่เหมาะสมกับลักษณะและเนื้อหาของเกมในปัจจุบัน เพราะเกมมีทั้งเนื้อหาและระบบการเล่นซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่กฎหมายต่างประเทศทั้ง 4 ประเทศที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับนั้นไม่ได้มองว่าเกมเป็นสื่อวีดิทัศน์เลย และการกำกับดูแลการซื้อขายสินค้าภายในเกมแบบสุ่มก็ดำเนินการผ่านกฎหมายการพนันหรือกฎหมายควบคุมสื่อเช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่มีการออกแบบมาตรการที่เหมาะสมเพื่อควบคุมสื่อรูปแบบเกมเป็นการเฉพาะ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ประเทศที่ทำการศึกษา	กฎหมายที่ใช้ควบคุม	เนื้อหา/มาตรการควบคุม
ประเทศไทย	พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	ควบคุมได้เฉพาะเกมที่จำหน่ายในรูปแบบวัตถุกายภาพเท่านั้น และระบบการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มทุกรูปแบบยังไม่ถือว่าเป็นการพนัน
ประเทศเนเธอร์แลนด์	รัฐบัญญัติการเดิมพันและการพนัน ค.ศ. 1964	การซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มถือว่าเป็นการพนัน และต้องได้รับอนุญาตให้บริการจากหน่วยงานของรัฐ
ประเทศจีน	ข้อบังคับมาตรฐานเนื้อหาเกมมือถือ (แก้ไขปี ค.ศ. 2016)	การซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มถือว่าเป็นการพนัน และมีการกำหนดรายละเอียดของระบบในเกมที่จัดว่าเป็นการพนันไว้ด้วย เกมที่มีลักษณะเป็นการพนันไม่สามารถเปิดให้บริการได้
ประเทศเยอรมนี	รัฐบัญญัติคุ้มครองเยาวชน	ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มเป็นการพนันหรือไม่ แต่จะถูกจัดระดับให้เหมาะสมกับผู้เล่นอายุ 12 ปีขึ้นไป
ประเทศญี่ปุ่น	รัฐบัญญัติต่อต้านการให้รางวัลที่สูงเกินสมควรและการนำเสนอปิดป้อง	การซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มสามารถทำได้ แต่สินค้าต้องไม่มีลักษณะเป็นรางวัลใหญ่ที่จะนำมาใช้เพื่อจูงใจผู้เล่น

อภิปรายผล

จากการศึกษานิยามและองค์ประกอบของคำว่า การพนัน และมาตรการควบคุมเกมตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการซื้อไอเทมแบบสุ่มมีลักษณะ “ใกล้เคียง” กับการพนัน แต่ก็ยังไม่อาจชี้ชัดลงไปได้ว่าเป็นการพนัน สอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานภายในของรัฐต่างประเทศหลายประเทศที่ยังไม่ถือว่าระบบดังกล่าวเป็นการพนันอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานกำกับดูแลสื่อเกมของประเทศที่ทำการศึกษาก็มีมาตรการบางอย่างในการควบคุมเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่มเนื่องจากมีคุณลักษณะบางประการที่ซ้อนทับกับการพนัน โดยมาตรการควบคุมที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

1. การขอรับใบอนุญาต โดยกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ให้บริการเกมจะต้องขอรับใบอนุญาตการให้บริการเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่ม หากฝ่าฝืนอาจมีโทษปรับตามกฎหมาย
2. การควบคุมการใช้งานของผู้เล่น โดยกำหนดให้เกมมีระบบจำกัดการใช้งานของผู้เล่น เช่น ผู้เล่นสามารถซื้อไอเทมแบบสุ่มได้สูงสุดต่อวันตามจำนวนที่เกมกำหนด ห้ามใช้เงินจริงหรือสกุลเงินในเกมในการซื้อไอเทมแบบสุ่ม รวมถึงการมีระบบการันตีให้ผู้เล่นได้รับไอเทมคุณภาพสูงเมื่อสุ่มซื้อไอเทมครบตามจำนวนที่กำหนด
3. การจัดอันดับความเหมาะสม โดยจัดอันดับความเหมาะสมของเกมที่มีระบบซื้อไอเทมแบบสุ่มให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับผู้เล่นวัยรุ่น และใช้ป้ายกำกับแจ้งให้ผู้ซื้อทราบว่าเกมมีระบบการซื้อไอเทมแบบสุ่ม
4. การห้ามใช้ระบบซื้อไอเทมแบบสุ่มเป็นเครื่องดึงดูดใจให้ผู้เล่นทำการเสี่ยงโชคเพื่อลุ้นรับรางวัลใหญ่

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า หลายประเทศ เช่น อิตาลี ออสเตรีย เกาหลีใต้ หรือไต้หวัน เริ่มมีการหาหรือถึงมาตรการที่เหมาะสมในการกำกับดูแลเกมที่มีระบบการซื้อไอเทมแบบสุ่ม (Leon Y. Xiao, 2023) แสดงให้เห็นว่าแม้ระบบการซื้อไอเทมแบบสุ่มจะไม่ถูกตีความว่าเป็นการพนัน และผู้ให้บริการเกมยังสามารถใช้ระบบนี้ในการทำกำไรได้ต่อไป แต่ระบบดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะถูกจำกัดรูปแบบการใช้งานในหลายมิติ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้เล่นในฐานะผู้บริโภคไม่ให้ต้องเสียเงินทองไปกับการเล่นเกมมากเกินไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่ารูปแบบธุรกรรมการซื้อสินค้าภายในเกมแบบสุ่มไม่ใช่การพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 แต่มีลักษณะ “ใกล้เคียง” กับการพนัน โดยปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับความใกล้เคียงกับการพนันคือผู้เล่นต้องจ่ายเงินจริงเพื่อซื้อสินค้าแบบสุ่มหรือไม่และสินค้าที่ได้รับส่งผลต่อความยากง่ายในการเล่นหรือสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันกับผู้เล่นอื่นหรือไม่ ขณะที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ก็ยังไม่สามารถควบคุมเกมที่จำหน่ายในรูปแบบการดาวน์โหลดได้ ส่วนกฎหมายต่างประเทศมีมาตรการในการควบคุมการซื้อสินค้าในเกมแบบสุ่มผ่านแตกต่างกัน บ้างใช้กฎหมายควบคุมการพนัน บ้างใช้กฎหมายควบคุมสื่อบันเทิง แต่ข้อสำคัญคือการควบคุมจะมีเนื้อหาที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับการควบคุมสื่อในรูปแบบเกม ไม่ว่าจะเป็นการขอรับใบอนุญาต การควบคุมพฤติกรรมการเล่นเกม การจัดระดับความเหมาะสม

(Rating) หรือการห้ามใช้ระบบหรือองค์ประกอบบางอย่างที่อาจสร้างแรงจูงใจให้ผู้เล่นจนเกินสมควร เป็นต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากฎหมายไทยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นทางเลือกต่าง ๆ ดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดนิยามของการพนันให้ชัดเจน และขยายขอบเขตให้กินความรวมถึงการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มด้วย ซึ่งจะทำให้บริษัทผู้จัดจำหน่ายเกมที่มีระบบดังกล่าวจะต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานดังแนวทางของประเทศเนเธอร์แลนด์

2. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและกระทรวงวัฒนธรรมในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยขยายขอบเขตของคำว่า “วีดิทัศน์” ให้กินความรวมถึงเกมที่เผยแพร่ผ่านการดาวน์โหลดด้วย

3. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในฐานะองค์กรผู้มีบทบาทโดยตรงในการกำกับดูแลสื่อดิจิทัลควรพิจารณาร่างกฎหมายใหม่ที่จะใช้ในการกำกับดูแลเกมคอมพิวเตอร์ทุกรูปแบบที่จัดจำหน่ายหรือเปิดให้บริการแก่ผู้เล่นในประเทศไทย โดยเกมที่มีการซื้อขายสินค้าในเกมแบบสุ่มจะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงาน และมีมาตรการกำกับดูแลไม่ให้ผู้เล่นใช้เงินจริงเพื่อซื้อสินค้าในเกมมากเกินไป หรือมีการจูงใจให้ผู้เล่นซื้อสินค้าในเกมในลักษณะที่ไม่เหมาะสม รวมถึงมีฉลากหรือคำเตือนความเหมาะสมของผู้เล่นเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองพิจารณาตามแนวทางของประเทศจีน เยอรมนี และญี่ปุ่น

เอกสารอ้างอิง

- ปริญญ์ จันทรบาลใจ. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478. ใน วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ภัทรพร ประสาทแก้ว. (2562). แนวคิดและหลักเกณฑ์การจัดประเภทการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478. ใน วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทิตย์ วงศ์ยฤทธิ์. (2553). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจเกมคอมพิวเตอร์. ใน วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Alan Littler and Joris Crone. (2024). Gambling Laws and Regulations Netherlands 2025. Retrieved from ICLG: <https://iclg.com/practice-areas/gambling-laws-and-regulations/netherlands>
- Brenna Hillier. (2012, May 18). Kompu gacha freemium systems banned in Japan. Retrieved from <https://www.vg247.com/kompu-gacha-freemium-systems-banned-in-japan>
- Bundesministerium der Justiz. (2025). Jugendschutzgesetz (Youth Protection Act). Retrieved from Bundesministerium der Justiz: <https://www.gesetze-im-internet.de/juschg/>
- General Corporate. (2023, September 22). An In-depth Explanation of Why 'Comp Gacha' is Illegal and its Relationship with the 'Japanese Prize Display Act'. Retrieved from Monolith Law Office: <https://monolith.law/en/general-corporate/game-random-complete-illegal>

- Genshin Impact Gacha System – Wish Guide. (2020, December 31). GACHAZONE Gacha Game Guides. Retrieved from https://gachazone.com/genshin-impact-gacha-system-wish-guide/#google_vignette
- Irina Rybin. (2022, December 14). In-Game-Käufe, Chats und Lootboxen: USK erweitert Prüfkriterien. Retrieved from USK: <https://usk.de/usk-pressemitteilung-umsetzung-neues-jugendschutzgesetz/>
- Japanese Law Translation. (2017, July 10). Act against Unjustifiable Premiums and Misleading Representations. Retrieved from Japanese Law Translation: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/2303/en#je_at2
- Leon Y. Xiao. (2023, December 5). Loot box State of Play 2023: A global update on regulation. Retrieved from Games Industry: <https://www.gamesindustry.biz/loot-box-state-of-play-2023-a-global-update-on-regulation>
- Leon Y. Xiao, et al. (2024). Loot boxes, gambling-related risk factors, and mental health in Mainland China: A large-scale survey. *Addictive Behaviors*, Vol. 148.
- Leon Y. Xiao. (January 2022). Loot Boxes: Gambling-Like Mechanics in Video Games. *Encyclopedia of Computer Graphics and Games*. doi:10.1007/978-3-319-08234-9_459-1
- Overheid. (2025, March 10). Wet op de kansspelen (Gambling Act). Retrieved from Overheid: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002469/2025-02-12>
- Owen S. Good. (2022, March 11). FIFA Ultimate Team cards aren't gambling, Dutch court says. Retrieved from Polygon: <https://www.polygon.com/22972744/fifa-ultimate-team-gambling-dutch-fine-overruled-electronic-arts>
- Rune Kristian Lundedal Nielsen and Paweł Grabarczyk. (2019). Are Loot Boxes Gambling? Random Reward Mechanisms in Video Games. In *Transactions of the Digital Games Research Association*, 4(3), 174. doi:10.26503/todigra.v4i3.104
- The best packs in EA FC 25. (2024, December 10). EA Sports FC 25. Retrieved from <https://www.teamgullit.com/ea-sports-fc-25/best-packs>
- Todd Kuhns. (2016, May 24). Mobile Game Content Standard (2016 Edition). Retrieved from AppInChina: <https://appinchina.co/government-documents/mobile-game-content-standard-2016-edition/>
- Trinh Gia Huy. (2022). Gaming Developers - How They Maximize Revenue. Retrieved from VAASAN Ammattikorkeakoulut: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/784143/Thesis%20final%20Trinh%20Huy.pdf?sequence=2>

- World Economic Forum. (2022). Gaming is booming and is expected to keep growing. Retrieved from This chart tells you all you need to know: <https://www.weforum.org/stories/2022/07/gaming-pandemic-lockdowns-pwc-growth/>
- Yan Xingzhou. (2024, October 17). China's game industry seeing speedy growth momentum. Retrieved from China Daily: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202410/17/WS6710ab4aa310f1265a1c8218.html>

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ*

ISSUES IN THE ENFORCEMENT OF PERSONAL DATA PROTECTION LAWS IN PUBLIC HOSPITALS

ศิริกร สีสดดี

Sirikron Seesonddee

กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา โรงพยาบาลพุทธโสธร ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

Ministry of Public Health, Chachoengsao Provincial Public Health Office, Buddhasothorn Hospital, Chachoengsao, Thailand

*Corresponding author E-mail: sirikron.kawfang@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และการดำเนินงานในองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงพยาบาลของรัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลด้านสุขภาพของผู้รับบริการ ที่ได้รับการคุ้มครองตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งแต่เดิมหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 จนกระทั่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงสิทธิแห่งความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy) ในข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นสิทธิซึ่งได้รับการยอมรับในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อีกทั้งยังเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นมาบังคับใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่หมายรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้านสุขภาพอันเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขของบุคคล และสถานะทางสุขภาพอนามัยของบุคคลเป็นสำคัญ จึงเป็นข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะตัวที่มีความละเอียดอ่อน ดังนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลโรงพยาบาลในกำกับของรัฐจึงเป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ในขณะเดียวกันพบปัญหาที่เกิดขึ้นจากบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กับโรงพยาบาลของรัฐทางปอยู่หลายประการ ได้แก่ 1) ปัญหาการไม่มีบทนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (Sensitive Personal data)” และ “ข้อมูลสุขภาพ” ที่ชัดเจนนำมาสู่ปัญหาการตีความกฎหมาย 2) ปัญหาการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 3) ปัญหาการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการประเมินความเสี่ยงของผลกระทบจากการประมวลผลข้อมูล และ 4) ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้กำหนดให้มีการบันทึกรายละเอียดเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นหลักฐานส่งผลให้ยากต่อการตรวจสอบ

ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงพยาบาลของรัฐซึ่งหากปราศจากมาตรการทางกฎหมายที่มีความรัดกุมอาจนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการในโรงพยาบาลของรัฐได้ จึงเป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดย 1) กำหนดนิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว และข้อมูลด้านสุขภาพให้ชัดเจน 2) กำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีมาตรฐานเดียวกัน 3) กำหนดเพิ่มเติมให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ในการประเมินผลกระทบของความเสี่ยงก่อนการประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์ของการจัดการและวางแผนในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ 4) กำหนดให้มีแนวปฏิบัติในการบันทึกรายละเอียดเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คำสำคัญ: การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, การแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล, พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

At present, technology plays a significant role in the collection of personal data and the operations of government agencies, state enterprises, and private organizations. This is particularly evident in public hospitals, which handle personal health data of service recipients, a category of data protected under Section 7 of the National Health Act B.E. 2550 (2007). Previously, the principles governing personal data protection were subject to Section 24 of the Official Information Act B.E. 2540 (1997). Until Thailand recognized the right to privacy in personal data — a right acknowledged under international human rights law, particularly the Universal Declaration of Human Rights (UDHR) and the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), and further enshrined as a fundamental human right in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)— the country enacted the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019). This law aims to safeguard personal data rights, which encompass personal health data, as such data pertains to individuals' medical and public health services as well as their health conditions. Given its sensitive nature, personal health data requires strict protection. Consequently, public hospitals, as state-supervised institutions handling personal data, must comply with the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019).

Nonetheless, various issues have arisen in the enforcement of the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) in public hospitals. These issues include: 1) the absence of clear definitions for “sensitive personal data” and “health data,” leading to difficulties in legal interpretation; 2) the lack of established criteria for appointing Data Protection Officers; 3) ambiguity regarding the

authority and responsibilities of Data Protection Officers in assessing risks associated with data processing; and 4) deficiencies in personal data breach notification requirements, as the law does not mandate the recording of details related to data breaches, thereby complicating the verification process. These issues directly impact the operations of public hospitals. Without stringent legal measures, undesirable incidents involving patients' personal data could arise. Therefore, amendments to the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) are warranted to: 1) clearly define the terms “sensitive personal data” and “health data”; 2) establish uniform qualifications for Data Protection Officers; 3) assign Data Protection Officers the duty to assess risk impacts before processing data, ensuring effective management and planning in personal data protection processes; and 4) require the documentation of personal data breaches in a verifiable manner to facilitate the collection of evidence related to breaches and the legal compliance audit process.

Keywords: Personal Data Protection, Data Protection Officer, Data Breach Notification, Personal Data Protection Act

บทนำ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอาไว้เป็นประการสำคัญ เนื่องจากในประเทศที่ปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยมองว่า สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเปรียบเสมือนเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) จึงกำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง หรือที่เรียกว่าสิทธิแห่งความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) ที่หมายความว่ารวมถึงการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลโดยบุคคลอื่นจะละเมิดไม่ได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ และเรวดี ขวัญทองยิ้ม, 2558) สิทธิดังกล่าวเป็นรากฐานสำคัญของแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการยอมรับในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) (จุมพต สายสุนทร, 2550) ประเทศไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นมาบังคับใช้เพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งการยกร่างกฎหมายดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation: GDPR)

โดยสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับบทบาทและภารกิจในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขของโรงพยาบาลของรัฐ กล่าวคือ เมื่อผู้รับบริการก้าวเข้าสู่การใช้บริการที่โรงพยาบาลของรัฐประการด่านแรกที่ต้องพบเจอ คือ แผนกเวชระเบียน ซึ่งมีหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญของผู้เข้ารับบริการครอบคลุม ทั้งชื่อ ที่อยู่ เลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลเพศ หมู่โลหิต วันเดือนปีเกิด อายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ประวัติการรักษา ประวัติการใช้ยา รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวข้างต้นของบุคลากรภายในองค์กรถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของโรงพยาบาลด้วยเช่นกันภารกิจของโรงพยาบาลจึงมีความสัมพันธ์กับข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง (ชาติชาย มิตรกุล, 2558) จึงอาจกล่าวได้ว่าโรงพยาบาลนับว่าเป็นศูนย์กลางของข้อมูลขนาดใหญ่ที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยที่เข้ามาใช้บริการไว้มากมาย และเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลแทบจะทุกช่วงเวลาที่เป็นวงจรของชีวิตมนุษย์ตั้งแต่การเกิด การแก่ การเจ็บป่วย หรือแม้แต่กระทั่งการเสียชีวิต (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2554) ส่งผลให้กิจกรรมการเก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ภายในโรงพยาบาลย่อมเกิดขึ้นทุกวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เดิมโรงพยาบาลของรัฐมีหลักเกณฑ์คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ประกอบกับการดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานราชการต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 โดยกำหนดห้ามหน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล หรือข้อมูลข่าวสารราชการที่อยู่ในความควบคุมให้แก่หน่วยงาน หรือบุคคลอื่น โดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม เว้นแต่เป็นการเปิดเผยข้อมูลซึ่งจำเป็น หรือระงับอันตรายต่อชีวิต หรือสุขภาพของบุคคล จนกระทั่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ และกำหนดหลักเกณฑ์ กลไกอำนาจหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่องค์กรยึดถือปฏิบัติ

สำหรับประเทศไทยแม้ว่าหลักความเป็นส่วนตัวจะถูกพัฒนาขึ้นเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรจากหลายภารกิจ อาทิเช่น งานเวชระเบียน งานเวชสถิติ งานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคติดต่อ งานด้านชีวอนามัย งานด้านทรัพยากรบุคคล งานด้านการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศทางการแพทย์ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาการไม่มีบทนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” แต่ละประเภทให้ชัดเจน กล่าวคือ ในมาตรา 6 ไม่ได้นิยามความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (Sensitive Personal Data)” และ “ข้อมูลสุขภาพ” เอาไว้ โดยที่ภารกิจหลักของโรงพยาบาลของรัฐ คือ การให้บริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขมีความเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม การประมวลผล การใช้ และการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งสองประเภทโดยตรง ซึ่งโดยหลักการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล แต่เมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของข้อมูลข้างต้นไว้ การพิจารณาว่าข้อมูลส่วนบุคคลใดเป็นข้อมูลอ่อนไหว หรือ ข้อมูลสุขภาพ จึงก่อให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการกระทำใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น กรณีผู้ป่วยชายอายุ 19 ปี ประสบอุบัติเหตุหมดสติไม่สามารถให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้ โรงพยาบาลสามารถเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยได้ แม้จะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวจึงมีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นว่าแล้วข้อมูลใดบ้างที่โรงพยาบาลได้รับมาเป็นข้อมูลอ่อนไหวที่จะต้องให้การระมัดระวังเป็นพิเศษ เป็นต้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 41 เนื่องจากโรงพยาบาลในกำกับของรัฐมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ค่อนข้างจำนวนมาก จึงต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในมาตรา 41 ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ และปัจจุบันยังไม่มีประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลของรัฐ ที่มีฐานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายในที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูล อาทิเช่น เจ้าหน้าที่เวชสถิติ เจ้าหน้าที่ข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น หรืออาจเป็นผู้รับจ้างให้บริการตามสัญญากับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล อาจเป็นกรณีที่โรงพยาบาลของรัฐได้ดำเนินการทำสัญญาว่าจ้างบุคคล หรือนิติบุคคล มาดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 (พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ, 2560) จึงเป็นอุปสรรคต่อปฏิบัติราชการว่าโรงพยาบาลของรัฐในฐานะควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะใช้จะใช้หลักเกณฑ์ใดในการแต่งตั้งบุคคลมาปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 42 ที่กฎหมายไม่ได้กำหนด ถึงหน้าที่ในการประเมินผลกระทบความเสี่ยงด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนช่วยให้โรงพยาบาลของรัฐในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถจัดลำดับความสำคัญจำกัดขอบเขตของความเสี่ยงที่มีอยู่ในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และช่วยให้สามารถวางแผนวิธีการที่เลือกใช้ในประมวลผลข้อมูล หรือกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อป้องกันเหตุไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ เช่น ในกรณีระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขัดข้องโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่โรงพยาบาลได้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุดังกล่าวจึงได้ดำเนินการจัดหาระบบจัดเก็บข้อมูลที่สามารถตรวจสอบ ติดตามการวิเคราะห์ และการเฝ้าระวังเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการในการดูแลความปลอดภัยของระบบเครือข่ายข้อมูลส่วนบุคคลภายในหน่วยงาน เป็นต้น

4. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดตามมาตรา 37 (4) ที่ไม่ได้กำหนดให้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูล รวมทั้งผลกระทบและการเยียวยาที่ได้ดำเนินการไว้เป็นหลักฐานส่งผลให้ยากต่อการตรวจสอบ และแสวงหาพยานหลักฐานในกรณีที่มิเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่โรงพยาบาลของรัฐเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลได้ยากขึ้น เช่น กรณีเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ได้เกิดเหตุการณ์ข้อมูลของผู้ป่วยที่มีอยู่ในกระทรวงสาธารณสุขจำนวนประมาณ 16 ล้านรายการ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ รวมถึงชื่อแพทย์เจ้าของไข้ รหัสเข้าใช้ระบบโรงพยาบาล ถูกแฮกเกอร์เข้าถึงข้อมูลและนำไปจำหน่าย ผ่านเว็บบอร์ด และกล่าวอ้างว่านำมาจากระบบของกระทรวงสาธารณสุขประเทศไทย (พบประกาศขายข้อมูลคนไข้ของ สธ. ล่าสุดลึกลับหายไปแล้ว, 2564) เป็นต้น

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นกับโรงพยาบาลของรัฐดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การผลักดันให้กฎหมายเกิดความชัดเจนจะสามารถนำมาบังคับใช้กับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐได้อย่างมีธรรมาภิบาล และสอดคล้องกับภารกิจด้านการแพทย์และการสาธารณสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ

ในการดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของโรงพยาบาลในกำกับของรัฐนั้น อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายบังคับใช้กับหน่วยงานราชการเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่ให้อำนาจหน่วยงานราชการในการที่จะสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานต่อสาธารณะได้ โดยอยู่ภายใต้หลักความยินยอม หลักความจำเป็น และหลักประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ ในมาตรา 24 (7) หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลสุขภาพส่วนบุคคลไม่ได้ หากไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูล โดยที่กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นหากเป็นกรณีเพื่อความจำเป็นในการป้องกัน หรือระงับอันตรายต่อชีวิต หรือสุขภาพของบุคคล เช่น กรณีกระทรวงสาธารณสุขสั่งการให้โรงพยาบาลในสังกัดทั่วประเทศรายงานการสอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งมีข้อมูลที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ สกุล เพศ อายุ เลขประจำตัวประชาชน ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประวัติการให้ยา การรักษาที่ได้รับ เพื่อวางแผนกำหนดมาตรการควบคุมการแพร่กระจายของโรค หรือในกรณีที่แพทย์เวชมีการส่งต่อรายละเอียดการรักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งมีข้อมูลที่ประกอบด้วยชื่อ สกุล เพศ อายุ รสนิยมทางเพศ เพื่อให้การรักษาและป้องกันการติดเชื้อรุนแรงจากการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้หากโรงพยาบาลของรัฐเห็นว่ารายงานการแพทย์ หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งจะเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรอาจใช้อำนาจในการไม่เปิดเผยข้อมูลนั้นตามมาตรา 15 (5) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ มาตรา 15 (5) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 (พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ, 2540) ดังเช่นกรณีโรงพยาบาลส่งรายงานผลการตรวจสุขภาพของพนักงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดที่มีข้อมูลระบุว่า มีพนักงานใช้สารเสพติดจำนวน 5 คน หน่วยงานต้นสังกัดจึงยื่นคำร้องขอให้โรงพยาบาลเปิดเผยข้อมูลเพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลใด โรงพยาบาลสามารถปฏิเสธคำร้องขอนั้นได้

เมื่อประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เข้ามากำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความปลอดภัย โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ หลักการจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลเท่าที่จำเป็น (Data Minimization) หลักความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security) และหลักความชอบด้วยกฎหมาย (Lawful Basis for Processing) (Guidelines on the Protection of Privacy and Trans border Data Flows of Personal Data part 2, Article 7-14) ซึ่งหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยยืมอิทธิพลมาจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) (คณะธิป ทองรวีวงศ์, 2564) ที่กำหนดให้มีผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) หมายความว่า บุคคลที่ข้อมูลส่วนบุคคลระบุไปถึง ซึ่งกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลจึงต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

ไม่รวมไปถึงนิติบุคคล เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล หรือ คนไข้ ที่เข้ามาใช้บริการที่โรงพยาบาลก็ได้ จึงสรุปได้ว่าบุคคลทุกคนสามารถเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยไม่จำกัดสถานะทางกฎหมายที่มีสิทธิในการที่จะปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ดังนั้นการกระทำใด ๆ เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องได้รับคำยินยอม (Consent) จากเจ้าของข้อมูลก่อนเริ่มดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้ยกเว้นกรณีที่ไม่ต้องขอคำยินยอมตามกฎหมาย ได้แก่ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะด้านการสาธารณสุขจากโรคติดต่ออันตรายซึ่งแพร่กระจายอย่างรวดเร็วที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องพิจารณาจากฐานทางกฎหมายอื่นที่รองรับประกอบฐานความยินยอมด้วย เช่น ฐานประโยชน์สำคัญต่อชีวิต (Vital Interest) ฐานภารกิจของรัฐ (Public Task) ฐานสัญญา (Contract) ฐานจดหมายเหตุวิจัย หรือสถิติ (Historical Document, Research, or Statistics) เป็นต้น (สำนักอำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (กลุ่มงานนิติการ สำนักอำนวยการ, 2565)

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) หมายความว่า ผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่การเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูล โดยอาจเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลก็ได้ และมีหน้าที่กำหนดมาตรการความปลอดภัยที่เหมาะสมเพื่อป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล ตรวจสอบการลบ หรือทำลายข้อมูลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา บันทึกการรายการ เมื่อมีการเก็บรวบรวมการใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) แจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลไปยังสำนักงาน และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบในกรณีที่มีความเสี่ยงสูงที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ พร้อมกับแนวทางการเยียวยา มาตรา 37 (4) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) ตามแนวทางการแจ้งเหตุละเมิดที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนด (ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบริบทโรงพยาบาลของรัฐที่มีการแบ่งแยกส่วนราชการออกจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และมีการแบ่งแยกโครงสร้างการบริหารราชการของโรงพยาบาลเป็นส่วนงานย่อยที่มีหน้าที่ตามภารกิจแตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มงานเวชระเบียน กลุ่มงานการพยาบาล กลุ่มงานการเงิน กลุ่มงานสารสนเทศทางการแพทย์ กลุ่มงานนิติเวช กลุ่มงานจิตเวช เป็นต้น โดยมีข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างที่ปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ในส่วนงานย่อยต่างๆ แต่ทั้งโรงพยาบาลของรัฐ และส่วนงานย่อยภายในโรงพยาบาลของรัฐไม่ถือว่าเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีสถานะเพียงเป็นส่วนหนึ่งของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล คือ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ดังนั้นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐจึงหมายถึงสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

การที่โรงพยาบาลของรัฐไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรงจึงไม่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่การเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูลได้โดยลำพังแต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข หรือหัวหน้าส่วนราชการในราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่ได้รับมอบอำนาจ เช่น โรงพยาบาลประจำจังหวัดเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการบริหารราชการ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ

ติดตาม การปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบอำนาจจากปลัดกระทรวงสาธารณสุขให้ปฏิบัติราชการแทน การดำเนินการตามแบบแผนของทางราชการดังกล่าวมีขั้นตอนที่ยูกักซับซ้อนต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองงานที่เสนอไปหลายขั้นตอน และค่อนข้างใช้ระยะเวลานาน ส่งผลต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องที่โรงพยาบาลได้ขอความเห็นชอบไม่สามารถดำเนินการได้ทันที บางกรณีอาจล่าช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข หนังสือที่ สธ 0202.3.6/ว1915, 2563)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐมีความแตกต่างไปจากโรงพยาบาลเอกชน กล่าวคือ โรงพยาบาลเอกชนดำเนินการภายใต้บุคคลหรือหลายบุคคลร่วมกันจัดตั้งโรงพยาบาล ในขณะที่โรงพยาบาลรัฐดำเนินการภายใต้กระทรวงสาธารณสุขโดยงบประมาณของรัฐบาล โรงพยาบาลเอกชนจึงเป็นผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ด้วยตนเอง จึงมีอำนาจตัดสินใจ วางแผนในการเก็บรวบรวม ประมวลผล ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการที่อยู่ในความควบคุมของตนเองได้ ทั้งนี้โดยต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

3. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) หมายความว่า ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้แทน ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือนิติบุคคลก็ได้ มีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูล กำหนดมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับการประมวลผลข้อมูล รวมทั้งแจ้งเหตุข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดต่อผู้ควบคุมข้อมูลทราบ จัดทำบันทึกการรายการของกิจกรรมการประมวลผลข้อมูล (Record of Processing Activity) มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) ดังนั้นโรงพยาบาลของรัฐจึงมีสถานะเป็นผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง หรือ นโยบาย มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น กระทรวงสาธารณสุขกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลโดยกำหนดแบบฟอร์มที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้ในการยื่นคำร้องขอประวัติการรักษาพยาบาล และแบบฟอร์มการยินยอม และแบบยกเลิกความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โรงพยาบาลจึงต้องนำแบบฟอร์มดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย เป็นต้น

4. เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer) หมายความว่า ผู้มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูล ประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รักษาความลับของข้อมูล มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในหน่วยงานหากเข้าในกรณีใดดังต่อไปนี้

- 1) กรณีที่เป็นหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562)
- 2) มีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลที่มีความจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล หรือระบบอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากมีข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก
- 3) มีภารกิจหลักที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (Sensitive Personal Data) (ข้อ 13.1 บัญชีแนบท้าย ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่อง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้

ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2566)

โดยที่ภารกิจหลักของโรงพยาบาลรัฐมีการประมวลผลข้อมูลด้านสุขภาพซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวจึงต้องมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงดำเนินการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ 1189/2565 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2565 เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล) ดังนั้น ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจึงมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer) ทั้งนี้ ในราชการส่วนภูมิภาค ได้มีการมอบหมายให้เลขาธิการคณะทำงานธรรมาภิบาลด้านข้อมูลและเทคโนโลยีสุขภาพ ระดับจังหวัดทุกจังหวัดปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ประสานงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระดับจังหวัด (คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ 1480/2565, 2565) แต่ในระดับโรงพยาบาลเมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกฎหมายเอาไว้ จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติว่าบุคคลใดเหมาะสมที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้นเมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของโรงพยาบาลในกำกับของรัฐตามโครงสร้างขององค์กร และหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในการเก็บ รวบรวม ใช้ ประมวลผล และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนมีการใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอยู่เป็นประจำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บริบทของโรงพยาบาลจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) หน่วยงานประกันสังคม หรือบริษัทประกัน หรือบริษัทที่โรงพยาบาลได้มีสัญญาว่าจ้างให้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล คือ ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) และในกรณีที่มีการส่งตัวผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อและต้องมีการส่งข้อมูลระหว่างโรงพยาบาล โรงพยาบาลแรกที่รับเคสผู้ป่วยถือเป็นผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) ส่วนโรงพยาบาลที่รับเคสส่งต่อผู้ป่วยถือเป็นผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะต้องพิจารณาร่วมกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในการที่โรงพยาบาลของรัฐจะปฏิบัติ หรือดำเนินการใดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ขอบด้วยกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อพิจารณาขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมุ่งคุ้มครองบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น (มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) แต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 มีขอบเขตการคุ้มครองไปถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตแล้ว (มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540) ในขณะที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 7 (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ความคุ้มครองไปถึงข้อมูลสุขภาพ ส่วนบุคคลให้เป็นความลับ (Right to Confidentiality) (Bundesministerium fur Gesundheit, 2024) แต่ยังไม่มีความหมายของข้อมูลสุขภาพ

และข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวเอาไว้ นำมาสู่ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ

1. ปัญหาการไม่มีนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว” และ “ข้อมูลสุขภาพ”

เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้แก่ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data) หมายถึง สิ่งที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ไม่ว่าโดยตรงหรือ โดยอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ที่เสียชีวิตแล้ว (มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562) เช่น ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ ทะเบียนรถ ที่อยู่ ข้อมูลการศึกษา ข้อมูลสถานที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น นาย ก เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรศาสตร์โรคไตประจำโรงพยาบาล H
พยาบาลคนนี้มีชื่อเล่นว่า B พักอยู่หอพักหลังโรงพยาบาล

นาย ข เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต่อมา นาย ข เสียชีวิต เช่นนี้
นาย ข จึงไม่ใช่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลของนาย ข ไม่ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว (Sensitive Personal Data) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการกระหวัณสิทธิของเจ้าของข้อมูล และเป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ เช่น ข้อมูลเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ข้อมูลสุขภาพ ความเชื่อ เพศวิถี ข้อมูลอาชญากรรม เป็นต้น (มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562)

ตัวอย่างเช่น รายงานผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ

ข้อมูลเกี่ยวกับรสนิยมทางเพศ เช่น การเป็นเพศทางเลือก (LGBTQ) (American Nurses Association, 2018) การมีรสนิยมชอบความเจ็บปวด (Masochist) เป็นต้น (อลิซอน, แอล. และคณะ, 2544)

โดยมีคำแถลงการณ์ของแพทยสมาคมโลกว่าด้วยประเด็นจริยธรรมเกี่ยวกับฐานข้อมูลสุขภาพ ค.ศ. 2002 ได้ให้คำจำกัดความของข้อมูลสุขภาพ (Health Information) ว่าหมายถึง ข้อมูลที่แสดงถึงปัญหาและสภาวะทางด้านสุขภาพอนามัยของบุคคลที่สามารถระบุไปยังบุคคลได้ ไม่ว่าจะถูกบันทึกไว้ในรูปแบบใดก็ตาม (Lynskey, O., 2016) เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ได้ให้นิยามความหมาย ของข้อมูลสุขภาพ และข้อมูลที่อ่อนไหวเอาไว้ จึงต้องอาศัยการตีความทางกฎหมายส่งผลให้ในทางปฏิบัติเกิดความสับสนในการแยกประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล และมีผลกระทบต่อการกำหนดมาตรการความปลอดภัยของข้อมูลที่เหมาะสม (Rubemfeld, J., 1989) อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับความเป็นสากลด้านการแพทย์และการสาธารณสุขอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายซึ่งเป็นต้นแบบของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย ได้แก่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation (GDPR)) ดังนี้

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation (GDPR)) ได้กำหนดให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Data) เป็นข้อมูลประเภทพิเศษ (Article 9 of General Data Protection Regulation (GDPR)) และกำหนดความหมายของข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลไว้เป็นการเฉพาะพิเศษ (Article 4 (15) of General Data Protection Regulation (GDPR)) เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมาย โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่ให้ความคุ้มครองมีดังนี้

1. “ข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Data) หมายถึง ข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบใดก็ตามที่สามารถระบุตัวตนโดยอ้างอิงจากอัตลักษณ์เฉพาะตัวของบุคคลธรรมดา ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อม (Article 4 (1) of General Data Protection Regulation (GDPR)) เช่น ชื่อ นามสกุล เลขประจำตัวประชาชน ภาพถ่าย ข้อมูลการเงิน เป็นต้น

2. “ข้อมูลส่วนบุคคลชนิดพิเศษ” หมายถึง ข้อมูลที่มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการระบุอัตลักษณ์ของบุคคลธรรมดาอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตทางเพศ หรือวิถีทางเพศ เชื้อชาติ ความเชื่อ เป็นต้น (Article 9 of General Data Protection Regulation (GDPR))

โดยได้กำหนดนิยามความหมายของข้อมูลสุขภาพ อันเกี่ยวข้องกับวงการแพทย์และการสาธารณสุขไว้เป็นการเฉพาะ ดังนี้

“ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพกาย ข้อมูลสุขภาพจิต ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการบริการสาธารณสุขที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางสุขภาพของบุคคลธรรมดา (Article 4 (15) of General Data Protection Regulation (GDPR)) เช่น รายงานผลการตรวจร่างกาย ประวัติการรักษาพยาบาล ข้อมูลการปรึกษาจิตแพทย์ หมูโลहित ประวัติการแพ้อาหาร เป็นต้น

2. ปัญหาการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในประเด็นเรื่องของการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ กล่าวคือ แม้ว่าสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจะได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับจังหวัดแล้ว แต่ในระดับโรงพยาบาลยังประสบปัญหาในเรื่องของคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมจะเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา 41 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเอาไว้ กำหนดเพียงว่าคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจประกาศกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยคำนึงถึงความรู้หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562) ซึ่ง ณ ปัจจุบันยังไม่มีมีการประกาศหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้รูปแบบ และจำนวนของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดไว้เช่นกัน จึงเป็นปัญหาในการที่จะปฏิบัติราชการว่าโรงพยาบาลของรัฐในฐานะส่วนหนึ่งของควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะใช้จะใช้หลักเกณฑ์ใดในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับโรงพยาบาลเพื่อให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น งานด้านเวชระเบียน เวชสถิติ ศูนย์คอมพิวเตอร์ งานทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

ตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลาง หรือ หน่วยงานระดับจังหวัดกรณีราชการส่วนภูมิภาค

ในเรื่องคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้กฎหมายไทยมีความแตกต่างจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation (GDPR)) ที่มีการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ใน มาตรา 37 วรรคห้าโดยคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลถูกกำหนดไว้ใน มาตรา 37 วรรคห้า ว่าเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต้องพิจารณาจากคุณสมบัติทางวิชาชีพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมาย และการปฏิบัติการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติภารกิจตามที่กฎหมายกำหนด (Article 37 of General Data Protection Regulation (GDPR))

สาระสำคัญที่เหมือนกันของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย และสหภาพยุโรป คือ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และการกำหนดหน้าที่ของผู้กำกับดูแล และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยแบ่งออกเป็น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล (Data Protection Officer) ในกรณีที่กิจกรรมหลักของผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลประกอบด้วยการประมวลผลขนาดใหญ่ของข้อมูลประเภทพิเศษ ตามมาตรา 9 และข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการตัดสินใจและความผิดทางอาญา เช่น ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

นอกจากนี้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมีการกำหนดสิทธิแก่ที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถใช้หากันมิให้ผู้ควบคุมข้อมูล หรือ ผู้ประมวลผลข้อมูลเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลของตนได้ และในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมีบทลงโทษปรับในอัตราที่ค่อนข้างสูงเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีผลสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น แต่บทลงโทษตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยแบ่งเป็นความรับผิดทางแพ่ง ความรับผิดทางอาญา และความรับผิดทางปกครอง จะเห็นได้ว่าในเชิงเนื้อหากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยไม่ได้แตกต่างไปจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปเนื่องจากยกร่างกฎหมายโดยอาศัยหลักการพื้นฐานเดียวกัน คือ การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights (UDHR)) (จุมพต สายสุนทร, 2550, น. 227) เพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี (Rubemfeld, 1989)

3. ปัญหาการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ครอบคลุมเหมาะสมกับยุคแห่งเทคโนโลยีที่พัฒนาไปข้างหน้า แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบต่าง ๆ จากข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น และหากปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลนี้หากเกิดกับโรงพยาบาลของรัฐที่เก็บรวบรวม ใช้ ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวจำนวนมาก ย่อมกระทบต่อสิทธิส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงของเจ้าของข้อมูล และ เกิดความเสียหายอย่างมหาศาล ซึ่งเหตุการณ์ข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดนี้มีปรากฏให้เห็นทั้งในประเทศไทย ดังเช่น กรณีโรงพยาบาลสระบุรีถูกโจมตีด้วย Ransomware หรือ ไวรัสเรียกค่าไถ่ ทำให้ไม่สามารถเรียกดูข้อมูล ของผู้ป่วยในระบบของโรงพยาบาลได้ ส่งผลให้การดำเนินการล่าช้า และเกิดข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล (รพ.สระบุรีโดนมัลแวร์เรียกค่าไถ่ ระบบคอมฯ พัง ต้องซักประวัติใหม่ทำล่าช้า,

2563) และในต่างประเทศ เช่น กรณีบริษัท Dedalus Biologie ที่ดำเนินการเกี่ยวกับโปรแกรมสำหรับห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์ทางการแพทย์ได้ทำข้อมูลส่วนตัวของผู้ป่วย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ รั่วไหลสู่สาธารณชนสำนักงานที่กำกับดูแลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของฝรั่งเศสจึงมีคำสั่งลงโทษปรับเป็นเงินจำนวน 1.5 ล้านยูโร (European Data Protection Board, 2022) เป็นต้น

การประเมินผลกระทบความเสี่ยงด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกระบวนการที่ถูกกำหนดให้ต้องทราบผลกระทบ และ มาตรการที่เหมาะสมกับผลกระทบและความเสี่ยงเพื่อดำเนินการหามาตรการบรรเทาความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้อย่างมีประสิทธิภาพที่มีส่วนช่วยให้ผู้ควบคุมข้อมูลสามารถจัดลำดับความสำคัญจำกัดขอบเขตของความเสี่ยงในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และช่วยให้สามารถวางแผนเพื่อป้องกันเหตุละเมิดข้อมูล หรือเหตุข้อมูลรั่วไหลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันข้อมูลส่วนบุคคลมีค่ามากเสียยิ่งกว่าทองคำ (ธัญญาบุช ดันติกุล, 2560) ซึ่งในมาตรา 42 ไม่ได้กำหนดให้การประเมินผลกระทบหรือความเสี่ยงจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment) ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง

ในขณะที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation (GDPR)) ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ในการประเมินความเสี่ยงจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้ประเมินความเสี่ยงต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับข้อมูลส่วนบุคคลก่อนที่ผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลจะเริ่มกิจกรรม และ กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยงเอาไว้อย่างชัดเจนปรากฏอยู่ในมาตรา 35 (7) (Article 35 (7) of General Data Protection Regulation (GDPR))

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ความเสี่ยงและประเมินความรุนแรงและจัดลำดับความรุนแรงของเหตุการณ์

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ความเสี่ยงและประเมินความรุนแรงของเหตุการณ์

สถานการณ์/ภาวะฉุกเฉิน	ระดับความรุนแรง (5 คะแนน)			จัดเรียงลำดับ		
	ระบบงาน	พันธมิตร	ประชาชน	รวม	จัดลำดับ	แผนป้องกัน
กรณีการบุกรุกหรือโจมตีระบบควบคุมเทคโนโลยีสารสนเทศจากภายนอก เพื่อสร้างความเสียหายหรือ ทำลายระบบข้อมูล	5	4	3	12	1	มี
กรณีไฟฟ้าดับ	5	3	2	10	2	มี
กรณีไวรัสคอมพิวเตอร์	5	2	3	9	3	มี

ในทัศนะของผู้เขียนมีความเห็นว่า การรู้เท่าทันเทคโนโลยีที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล และผลกระทบหรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญต่อการวางแผนกำหนดมาตรการความปลอดภัยในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับความเสี่ยง เมื่อเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลข้อมูล จึงเปรียบเสมือนปราการด่านแรกในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 42

โดยกำหนดเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีการประเมินความเสี่ยง และผลกระทบจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก่อนที่ผู้ควบคุม และผู้ประมวลผลจะเริ่มกิจกรรมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

4. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยปรากฏอยู่ในมาตรา 37 (4) ให้เป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล โดยหลักเกณฑ์วิธีการแจ้งและช้อยกเว้นให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565 ที่กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นลายลักษณ์อักษร หรือแจ้งผ่านโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด โดยต้องระบุสาระสำคัญเท่าที่จะสามารถกระทำได้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นหลักฐานไว้ที่หน่วยงาน จึงเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐ กล่าวคือ เมื่อมีเหตุร้องเรียน หรือฟ้องร้องเป็นคดีเกี่ยวกับความเสียหายจากผลกระทบของการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการยากต่อการพิสูจน์หักล้างข้อกล่าวหา และในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีส่วนในความเสียหาย เช่น กรณีเจ้าหน้าที่เวชระเบียนไม่ได้ใส่รหัสเพื่อล็อกหน้าจอป้องกันบุคคลอื่นเข้าใช้งานระบบข้อมูลผู้ป่วยนอกขณะพักรับประทานอาหาร เป็นเหตุให้มีบุคคลอื่นเข้าแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยเกี่ยวกับประวัติการแพทย์ กรณีเจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศที่มีหน้าที่ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลส่งข้อมูลของผู้ป่วยไปยังศูนย์วิจัยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย เป็นต้น จะเกิดผลกระทบโดยตรงต่อการกำหนดขอบเขตและแนวทางการสอบสวนทางวินัย และการกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบทางละเมิด

ในขณะที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation (GDPR)) มาตรา 33 วางหลักเกณฑ์ให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดรวมทั้งผลกระทบและการเยียวยาที่ได้ดำเนินการ ไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายสามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายได้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เนื่องจากกระบวนการบันทึกหลักฐานและการจัดเก็บหลักฐานรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญในเรื่องการเชื่อมโยงระหว่างข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องการแสวงหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับกรณีที่ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นจึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 37 (4) โดยกำหนดให้มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งผลกระทบ และการเยียวยาที่ได้ดำเนินการไว้เป็นหลักฐานด้วย

จากการศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565 พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงพยาบาลของรัฐจากการที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ไม่ชัดเจน อยู่ 4 ประการ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562		
ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบที่ได้รับจากบังคับใช้กฎหมาย
1. ปัญหาการไม่มีบทนิยามความหมายของ “ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว” และ “ข้อมูลสุขภาพ”	มาตรา 6 ไม่ได้กำหนดความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว” และ “ข้อมูลสุขภาพ” ไว้เป็นการเฉพาะ	เจ้าหน้าที่เกิดความสับสนในการแยกประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดมาตรการความปลอดภัยไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักความเป็นสากลด้านการแพทย์และการสาธารณสุข
2. ปัญหาการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	มาตรา 41 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนที่ใช้พิจารณาคุณสมบัติในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับโรงพยาบาลเพื่อให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่
3. ปัญหาการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	มาตรา 42 ไม่ได้กำหนดให้ประเมิน ผลกระทบ หรือความเสี่ยงจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	มีผลกระทบต่อการจัดลำดับความร้ายแรง และการวางแผนเพื่อรับสถานการณ์ฉุกเฉิน การป้องกันเหตุไม่พึงประสงค์ เช่น การละเมิดข้อมูล การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
4. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล	มาตรา 37 (4) ไม่ได้กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นหลักฐานไว้ที่หน่วยงาน	ไม่มีพยานหลักฐานในการพิสูจน์หักล้างข้อกล่าวหาเมื่อมีเหตุร้องเรียน หรือฟ้องร้องเป็นคดี การกำหนดขอบเขตการดำเนินการทางวินัย การกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และการตรวจสอบจากหน่วยงานต่างๆ

โดยเมื่อพิจารณาสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยที่นำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมาเป็นต้นแบบในการร่างกลับพบว่ามีสาระสำคัญบางประการที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโรงพยาบาลของรัฐที่สมควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้มีมาตรฐานทัดเทียมอารยประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลของรัฐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยและสหภาพยุโรป

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562					กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป			
หลักเกณฑ์ที่กำหนด	มี	ไม่มี	มาตรา	หมายเหตุ	มี	ไม่มี	มาตรา	หมายเหตุ
1. บทนิยามของข้อมูลส่วนบุคคล ที่อ่อนไหว และ ข้อมูลสุขภาพ	-	✓	6	ไม่ได้กำหนด	✓	-	4 (15) และ 9	กำหนดให้ข้อมูลสุขภาพเป็นข้อมูลส่วนบุคคลชนิดพิเศษ หรือ ข้อมูลอ่อนไหว และ กำหนดบทนิยามไว้โดยเฉพาะ
2. คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล	-	✓	41	ไม่ได้กำหนด	✓	-	37	กำหนดให้พิจารณาจากคุณสมบัติทางวิชาชีพด้านสารสนเทศ และการสื่อสารความรู้ทางกฎหมาย
3. การประเมินความเสี่ยงของผลกระทบที่จะเกิดขึ้น	-	✓	42	ไม่ได้กำหนด	✓	-	35 (7)	กำหนดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลเป็นผู้ประเมินความเสี่ยงต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับข้อมูลก่อนการประมวลผล
4. การบันทึก รายละเอียดเกี่ยวกับ การ ละเมิด ผลกระทบ และการเยียวยาไว้เป็นหลักฐาน	-	✓	37 (4)	ไม่ได้กำหนด	✓	-	33	กำหนดให้มีการบันทึก รายละเอียดของเหตุละเมิด ผลกระทบการเยียวยาความเสียหายที่ได้ดำเนินการไว้เป็นหลักฐานให้สามารถตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในโรงพยาบาลของรัฐที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม และเพิ่มความมาตรฐานความปลอดภัยในกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาการไม่มีบทนิยามความหมายที่ชัดเจน โดยในมาตรา 6 ไม่ได้นิยามความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว” (Sensitive Personal data) และ “ข้อมูลสุขภาพ” ให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดปัญหา

ในการตีความทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงควรเพิ่มเติมบทนิยามดังต่อไปนี้

มาตรา 6 ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

“ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวง่าย” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ของบุคคล แต่มีความละเอียดอ่อนและเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือกระทบสิทธิต่างๆ ของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล หรือข้อมูลอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 26

“ข้อมูลสุขภาพ” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิตของบุคคลธรรมดา รวมถึงการจัดการบริการสาธารณสุขที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางสุขภาพของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการด้านสุขภาพในหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน

2) กรณีปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามมาตรา 41 เห็นควรเพิ่มคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเพิ่มเติมไว้ในมาตรา 41 วรรคหก ดังนี้

มาตรา 41 เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีหน้าที่

ฯลฯ

วรรคหก การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้พิจารณาจากคุณสมบัติทางวิชาชีพ และความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นสำคัญ หรือผู้มีวิชาชีพ หรือความเชี่ยวชาญด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

วรรคเจ็ด ทั้งนี้คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยคำนึงถึงความรู้หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ฯลฯ

3) กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 42 เห็นควรแก้ไขโดยเพิ่มการประเมินผลกระทบหรือความเสี่ยงจากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment) ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ในมาตรา 42 (1) ดังนี้

มาตรา 42 เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีการประเมินความเสี่ยงต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลก่อนที่ผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูล ลูกจ้าง หรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลจะเริ่มดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

ในการประเมินความเสี่ยงให้คำนึงถึงความจำเป็น ความเหมาะสม และการได้สัดส่วนระหว่างผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลกับกระบวนการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล โดยให้แจ้งถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พร้อมให้คำแนะนำแก่บุคคลตามวรรคหนึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

4) ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งเหตุข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดตามมาตรา 37 (4) การแจ้งเหตุข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดเป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล โดยที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลของไทยไม่ได้กำหนดให้มีการบันทึกหลักฐาน

และการจัดเก็บหลักฐานรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ จึงเห็นควรแก้ไข ดังนี้

มาตรา 37 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล มีหน้าที่

ฯลฯ

(4) แจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล...โดยไม่ชักช้า และให้มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทุกที่เกิดขึ้นทุกกรณี ประกอบด้วยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิด ผลการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานผลการสอบสวนทางวินัย รายงานผลการสอบสวนความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น หรือผลการดำเนินการอื่น ๆ ตามมาตรการของหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการด้านบุคลากร มาตรการทางกฎหมาย มาตรการการเยียวยา หรือมาตรการอื่นใดที่แสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเก็บรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดข้อมูลนั้นเท่าที่จะสามารถรวบรวมได้ และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยวิธีการอื่นใด หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ากำกับดูแลเหตุละเมิดนั้นสามารถตรวจสอบได้ว่าการปฏิบัติตามกฎหมาย...

นอกจากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคลากรเป็นสิ่งที่จำเป็น หน่วยงานที่กำกับดูแลโรงพยาบาลของรัฐจึงควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ และจัดทำคู่มือที่เป็นระเบียบปฏิบัติให้โรงพยาบาลของรัฐยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานนิติการ สำนักอำนวยการ. (1 กรกฎาคม 2565). บทความกฎหมายน่ารู้: ความรู้กฎหมาย PDPA เบื้องต้น. เข้าถึงได้จาก สวสพ. สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน): <https://www.hrdi.or.th/InternalRules/Detail/1529>
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2564). คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่1480/2565. (30 มิถุนายน 2565). เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. เข้าถึงได้จาก https://ict.moph.go.th/upload_file/files/720aa15f55f44e10de248e63b62583d4.pdf
- จุมพต สายสุนทร. (2550). กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชาติชาย มิตรกุล. (2558). เวชระเบียนผู้ป่วยภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. เข้าถึงได้จาก กรมการแพทย์:http://www.dms.moph.go.th/dmsweb/dmsweb_v2_2/content/org/webpageJDMS_30/demo/data/2558/2558-05/original%20article%202558-5-6.pdf
- ธัญญา นุช ตันติกุล. (2560). บทแนะนำหนังสือ: The New Digital Age และ Mostly Cloudy อนาคตในโลกยุคดิจิทัล โอกาส ความหวัง และความท้าทาย. ดุลพาห, 64(3), 210-227.
- บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ และเรวดี ขวัญทองอี่ยม. (2558). ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิใน ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

- พบประกาศขายข้อมูลคนไข้ของ สธ. ล่าสุดลึกลงหายไปแล้ว. (7 กันยายน 2564). ไทยโพสต์. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/115865>
- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 24 ก.
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม114 ตอนที่ 46 ก.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 69 ก.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก.
- รพ.สระบุรีโดนมัลแวร์เรียกค่าไถ่ ระบบคอมฯ พัง ต้องซัประวัติใหม่ทำล่าช้า. (9 กันยายน 2563). ไทยรัฐ. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1926639>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข หนังสือที่ สธ 0202.3.6/ว1915. (2563). เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2554). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้านสุขภาพและความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรา 7 พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์กฎหมายสุขภาพและจริยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อลิซอน, แอล. และคณะ. (2544). พฤติกรรมที่เน้นความชาติสนิมและมาโซคิสซึม: ความหลากหลายในการปฏิบัติและความหมาย. อาร์ชเชิร์ชปีฮอฟ.
- American Nurses Association. (2018). ANA Position Statement: Nursing Advocacy for LGBTQ+Population. OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing, 24(1).
- Bundesministerium fur Gesundheit. (2024). Patient Rights. Retrieved from Gesund.bund de: <https://gesund.bund.de/en/topics/patient-rights>
- European Data Protection Board. (2022). Health Data Breach: Dedalus Biologie Fined 1.5 Million Euros. Retrieved from EDPB: https://www.edpb.europa.eu/news/national-news/2022/health-data-breach-dedalus-biologie-fined-15-million-euros_en
- Lynskey, O. (2016). The Foundations of EU Data Protection Law. Oxford: Oxford University Press.
- Rubemfeld, J. (1989). The Right of Privacy. Harvard Law Review, 102(4), 737-807.

สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

COMMUNICATION COMPETENCE OF EXECUTIVES IN MOTIVATING WORKFORCE IN LOCAL ADMINISTRATION

สิทธิพันธ์ พูนเอียด¹, วิทยาธร ท่อแก้ว², กานต์ บุญศิริ^{2*}

Sittipan Poon-Eiad¹, Wittayatorn Tokeaw², Karn Boonsiri^{2*}

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

²มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: karnboonsiri@gmail.com

บทคัดย่อ

สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมาก อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในองค์กร ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงตามเป้าหมายหรืออาจลดทอนประสิทธิภาพของงานได้เช่นกัน บทความนี้จึงมุ่งหมายแสวงหารูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งพบว่าหากองค์กรมีผู้บริหารที่มีสมรรถนะด้านการสื่อสารสูง จะส่งผลให้สามารถสร้างความเข้าใจในเป้าหมายและทิศทางขององค์กรร่วมกับบุคลากรได้อย่างชัดเจนและเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรให้มีความกระตือรือร้นรวมถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กร การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัย การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารแบบพบปะเป็นกลไกสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความไว้วางใจแก่บุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการช่วยกระตุ้นความร่วมมือและพัฒนาศักยภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กร ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สมรรถนะด้านการสื่อสาร, การสื่อสาร, ผู้บริหาร, แรงจูงใจในการทำงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The communication competence of executives played a very significant role in creating workforce motivation and performance in local administrative organization. However, problems

arising from communication among executives in local administrative organizations were important issues that affected the efficiency of operations within the organization, which possibly led to misunderstandings and work performance that did not meet the goals or reduced work efficiency. This article thus aimed to find an effective communication model for executives to motivate personnel in the organization. It was found that an organization's executives with high communication skill could lead to a clear understanding of the organization's goals and directions with personnel. High communication skill was an important part of motivating personnel to be proactive and participate in driving the organization. The use of diverse and modern communication channels, the use of technology, and face-to-face communication were important mechanisms for building trust among personnel in an organization. In addition, creating an atmosphere of open and transparent communication was very crucial to stimulate cooperation and develop the working potential of personnel in the organization. It helped to reduce conflicts and increased efficiency in working together to drive local administrative organizations sustainably.

Keywords: Communication Competence, Communication, Executives, Workforce Motivation, Local Administrative Organization

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ต้องใช้การสื่อสารทั้งภายในองค์กรและภายนอก อย่างประชาชนในพื้นที่การปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ และผู้นำทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเป็นอย่างมาก การสื่อสารเปรียบได้กับไข่ออกกลางในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชน ยิ่งเป็นการเมืองระดับท้องถิ่นนั้นยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว (ยุภา นารินทร์, 2563) อย่างไรก็ตามปัจจุบันการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยสำคัญจากยุทธศาสตร์ต่างๆ ของประเทศที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันภายในองค์กร (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) ผู้บริหารที่มีสมรรถนะด้านการสื่อสารที่ดีสามารถสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือจากบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนการทำงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายและนโยบายขององค์กรได้อย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารนั้น ไม่เพียงแต่หมายถึงการส่งข้อมูลไปยังบุคลากรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการรับฟัง ปรับตัว และตอบสนองต่อความคิดเห็นและความต้องการของบุคลากรในองค์กรได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม (เกรียงศักดิ์ แสงสว่าง, 2566) ผู้บริหารที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมักจะสร้างความไว้วางใจและความเคารพจากบุคลากรในองค์กรได้ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่

ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในองค์กร (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) ผลการศึกษาของ (มูทิตา ภูระหงษ์, 2564) พบว่าการสื่อสารที่ดีมีผลกระทบเชิงบวกต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่ใช้เทคนิคการสื่อสารเชิงกลยุทธ์สามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันและแรงจูงใจในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสื่อสารแบบสองทางยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลกับผู้บริหารอย่างโปร่งใสและเปิดเผย (สำรวย พยอมใหม่, 2565)

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น การส่งข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ช่องทางการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม หรือความล่าช้าในการถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้าใจร่วมกันและการดำเนินงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น บทความนี้จึงได้ทำการการสำรวจและวิเคราะห์สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ รวมถึงเทคนิคและวิธีการที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการทำงานร่วมกันเป็นทีม และเน้นถึงความสำคัญของการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และการสื่อสารแบบสองทางเพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันและการพัฒนาองค์กรในระยะยาว

บทบาทของสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหาร

ดังนั้นเพื่อสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุตามนโยบายและยุทธศาสตร์ (N. Y. Zulkeifli, et al., 2023) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร

การสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น หากผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารถึงความคาดหวังและบทบาทของบุคลากรได้อย่างชัดเจนจะยิ่งช่วยลดความสับสนและเพิ่มความมั่นใจในการทำงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงหากผู้บริหารสามารถสื่อสารด้วยการเสริมสร้างและยกย่องความสำเร็จของบุคลากรจะส่งผลให้สามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567)

2. การสร้างความร่วมมือผ่านการสื่อสาร

การทำงานร่วมกันเป็นทีมถือเป็นผลลัพธ์สำคัญจากประสิทธิภาพในการสื่อสารขององค์กร ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นอย่างโปร่งใสและสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคลากรยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเพิ่มความรับผิดชอบในการทำงานทั้งหน้าที่ของตนเองและการให้ความร่วมมือกับส่วนงานอื่น สร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กรต้องใช้เทคนิคและกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม

ตามสถานการณ์ แนวทาง “Collaboration for a Change” ของ (A. T. Himmelman, 2001) เน้นพัฒนาความร่วมมือผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและมีเป้าหมายชัดเจน ซึ่งช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การสื่อสารเชิงกลยุทธ์

การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารใช้ในการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร ผู้บริหารที่สามารถวางแผนและใช้เทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมตามสถานการณ์และบริบทขององค์กรได้เป็นอย่างดีจะสามารถร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญและบริบทขององค์กรร่วมด้วย (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตามการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จที่สำคัญด้วยการใช้เทคนิคการสื่อสารที่เน้นการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์และการเสริมสร้างความสำเร็จขององค์กรจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันและการพัฒนาองค์กรได้อย่างสำเร็จ (J. A. Nielsen and H. H. Salomonsen, 2012)

4. การสื่อสารแบบสองทาง

การสื่อสารแบบสองทางมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน การสื่อสารแบบสองทางสร้างโอกาสในการเข้าใจเป้าหมายร่วมกันของบุคลากรมากยิ่งขึ้น สามารถพบทวนการสื่อสารเพื่อสร้างความชัดเจนในประเด็นที่มีข้อสงสัยหรือมีความซับซ้อน ดังนั้นแล้วผู้บริหารที่สามารถรับฟังและตอบสนองต่อความคิดเห็นของบุคลากรได้อย่างเหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน

5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารองค์กร ช่วยสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนองค์กรได้ทันต่อสถานการณ์ องค์กรที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเลือกเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและมีความทันสมัยสอดคล้องกับการทำงานตามพันธกิจขององค์กร ตลอดจนมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการองค์กรจะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น รวมทั้งหากผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือสำหรับการทำงานเป็นทีมหรือสามารถใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารดิจิทัล เช่น การประชุมออนไลน์และการใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่รวดเร็วและชัดเจนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือในทีมงาน (อรรชญา ปะภาวะเต และบุญชม ศรีสะอาด, 2564)

ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสมรรถนะด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สำหรับช่วยเพิ่มผลการดำเนินงานขององค์กรโดยลดข้อผิดพลาดและส่งเสริมความร่วมมือ การสื่อสารแบบสองทางสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากร การลงทุนในทักษะและเทคโนโลยีการสื่อสารจึงเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กร (M. M. Musheke and J. Phiri, 2021) ทั้งนี้ สมรรถนะในการ

สื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดปัญหาภายในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ลดทอนความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารที่ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสารและผู้รับสาร โดยสามารถเกิดได้จากหลาย ๆ ปัจจัยไม่ว่าจะเป็นตัวของผู้ส่งสาร และผู้รับสารที่ขาดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลเกี่ยวกับสารที่ต้องการจะสื่อสาร ขาดรายละเอียดที่ชัดเจนของสาร นอกจากนี้ทัศนคติที่มีต่อสารก็ส่งผลให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคได้เช่นกันเพราะหากในขณะที่รับสารหรือส่งสารนั้นมีการนำอารมณ์ ความรู้สึก หรือทัศนคติเข้ามาร่วมด้วยก็ทำให้สามารถเกิดการผิดพลาดในการตีความหมายของสื่อสารนั้นผิด หรือทำให้การสื่อสารนั้นมีการสื่อความหมายที่ผิดออกไปได้ หรือการหยุดชะงักของการสื่อสารก็เป็นอุปสรรคเนื่องจากการสื่อสารกับบุคคลที่ใช้ภาษาต่างกันแล้วเกิดความไม่เข้าใจในภาษาของอีกฝ่ายได้ สุดท้ายช่องทางของการสื่อสาร หากใช้ช่องทางสื่อสารที่มีความซับซ้อน หรืออีกฝ่ายเข้าไม่ถึงช่องทางนั้นก็ทำให้สารที่ต้องการสื่อสารนั้นไปไม่ถึงผู้รับสาร (ยุภา นารินนท์, 2563)

การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (ภวัต พัฒนนิภากร และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2562) ผู้บริหารที่มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผน บริหารงาน และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือในองค์กร และสร้างความมั่นใจให้บุคลากรในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (ยงยุทธ นฤฤทธิ์มนตรี และคณะ, 2565) การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารใช้เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทคนิคและกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรสามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันและเพิ่มแรงจูงใจในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเทคนิคการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ดังนี้

1. การสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมาย (Communicating Vision and Goals)

การสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้บุคลากรเข้าใจทิศทางและบทบาทของตนเองในองค์กร ผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำเสนอวิสัยทัศน์และเป้าหมายได้อย่างน่าสนใจและชัดเจนจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้การประชุมที่เน้นการอธิบายวิสัยทัศน์ในภาพรวมขององค์กรและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงการเชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับงานของแต่ละบุคคลและแต่ละฝ่ายงาน ซึ่งช่วยให้บุคลากรมองเห็นความสำคัญของบทบาทของตนเองได้อย่างชัดเจนมากขึ้น (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567)

2. การใช้การฟังอย่างกระตือรือร้น (Active Listening)

หากผู้ฟังซึ่งเป็นได้ทั้งผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรมีการฟังอย่างกระตือรือร้นเป็นการแสดงถึงความใส่ใจและความเคารพต่อบุคลากรในองค์กรด้วยกัน การฟังที่ดีไม่เพียงแต่การรับฟังคำพูด แต่ยังรวมถึงการสังเกตการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การฟังอย่างกระตือรือร้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารโดยเน้นการเข้าใจอารมณ์ ความต้องการ และข้อกังวลของคู่สนทนา (C. R. Rogers and R. E. Farson, 1987) อีกทั้งผู้บริหารที่มีทักษะการฟังที่ดีสามารถเข้าใจความต้องการ ข้อกังวล และข้อเสนอแนะของบุคลากร จะช่วยสร้างความไว้วางใจและส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้การฟังอย่างกระตือรือร้นหรือการฟังด้วยความใส่ใจของผู้บริหารยังช่วยให้สามารถเข้าใจและตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม ส่งผลให้สามารถวิเคราะห์แนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาองค์กรได้อย่างถูกต้อง เป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้บริหารที่ต้องการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในทีมงาน (J. Brownell, 2012)

3. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Creative Communication)

การใช้วิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ทั้งการเล่าเรื่อง การใช้ภาพประกอบ หรือการทำวิดีโอ ช่วยให้สามารถเข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อนได้ง่ายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น การเลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลายและสร้างสรรค์และเหมาะสมจะสามารถกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของบุคลากรได้เป็นอย่างดี (A. T. Himmelman, 2001) นอกจากนี้ยังช่วยให้บุคลากรจดจำข้อมูลได้ดีขึ้น ผู้บริหารควรเลือกใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีสนับสนุนที่เหมาะสมกับประเด็นเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เอกร มีสุข และคณะ, 2567)

4. การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication)

การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การสื่อสารแบบสองทางช่วยให้บุคลากรรู้สึกว่าคุณค่าและมีบทบาทในการพัฒนาองค์กร (J. A. Nielsen and H. H. Salomonsen, 2012) ผู้บริหารที่สามารถสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทางได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่โปร่งใสและร่วมมือกันได้ดี การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา และการประชุมทีมที่เปิดให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเป็นตัวอย่างที่ดีของการสื่อสารแบบสองทาง (C. R. Rogers and R. E. Farson, 1987)

5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Communication Technologies) ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร โดยการใช้แพลตฟอร์มในการสื่อสารดิจิทัลช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีดิจิทัลเช่น อีเมล การประชุมผ่านวิดีโอ และแพลตฟอร์มการสื่อสารภายในองค์กรช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของทีมงาน ผู้บริหารควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กรและความต้องการของบุคลากร นอกจากนี้ยังควรให้การฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บุคลากรสามารถใช้เครื่องมือได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (เอมอร เสือจร และคณะ, 2567)

ภาพที่ 1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การใช้เทคนิคการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารที่มีความสามารถในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์สามารถสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมต่อความต้องการและบริบทขององค์กรจะช่วยสนับสนุนให้การขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของได้สำเร็จ การสื่อสารที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ผลกระทบของการสื่อสารแบบสองทางต่อแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร

การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) เป็นเทคนิคที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสื่อสารแบบสองทางไม่เพียงแต่การส่งข้อมูลจากผู้บริหารไปยังบุคลากร แต่ยังหมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสามารถส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในทีมงานได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยการสื่อสารแบบสองทางมีความสำคัญในการช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและเป็นมิตร โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะช่วยให้พวกเขารู้สึกว่าตนมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (C. Arin and W. Papitchaya, 2023) การสื่อสารที่โปร่งใสและมีการตอบสนองที่เหมาะสมต่อข้อเสนอแนะช่วยเพิ่มความรู้สึกเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในทีมงาน เนื่องจากบุคลากรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทั้งนี้ ปรากฏผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกของการสื่อสารแบบสองทางต่อแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร โดยปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจจะเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจช่วยเพิ่มความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้พวกเขามีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น การวิจัยของ (K. Rajhans and T. Shome, 2016) พบว่าองค์กรที่มีการสื่อสารแบบสองทางที่มีประสิทธิภาพมีระดับความพึงพอใจและแรงจูงใจของบุคลากรสูงกว่าการสื่อสารแบบหนึ่งทาง ปัจจัยด้านการเสริมสร้างความร่วมมือจะส่งผลให้การสื่อสารที่เปิดกว้างช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาและสร้างแนวทางการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจากการศึกษาโดย (C. R. Rogers and R. E. Farson, 1987) ยืนยันว่าองค์กรที่ใช้การสื่อสารแบบสองทางมีการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้นและลดปัญหาความขัดแย้งในทีมงาน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลกระทบของการสื่อสารแบบสองทางที่มีต่อการเพิ่มแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร

ผลกระทบต่อแรงจูงใจ	ผลกระทบต่อความร่วมมือ	แหล่งที่มา
เพิ่มความรู้สึกมีส่วนร่วมและแรงจูงใจ	เพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการทำงานร่วมกัน	เอกรกร มีสุข และคณะ (2567)
ลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มแรงจูงใจ	เสริมสร้างการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ในทีม	Musheke & Phiri (2021)
สร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการทำงาน	ส่งเสริมความร่วมมือและลดความขัดแย้ง	Zulkeifli et al. (2023)
การสื่อสารแบบสองทางช่วยเพิ่มแรงจูงใจจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	เพิ่มความร่วมมือในการทำงานร่วมกันและลดความขัดแย้งในทีม	Nielsen & Salomonsen (2012)
สร้างแรงจูงใจโดยการให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของบุคลากร	การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพการทำงาน	Brownell (2012)
การสื่อสารแบบสองทางช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของและแรงจูงใจในการทำงาน	การทำงานร่วมกันในองค์กรดีขึ้นจากการสื่อสารที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ	Arin & Papitchaya (2023)

การสื่อสารแบบสองทางมีผลกระทบเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรและเสริมสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้น ผู้บริหารที่สามารถใช้การสื่อสารแบบสองทางอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถนำพาทีมงานไปสู่ความสำเร็จและความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในยุคดิจิทัลเพื่อสร้างแรงจูงใจในองค์กร

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมดิจิทัลมีผลกระทบต่อวิธีการสื่อสารและความสามารถในการสร้างแรงจูงใจของผู้บริหาร ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่ (C. Arin and W. Papitchaya, 2023)

1. การพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทสำคัญ การพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารจึงมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นกว่าที่เคย การสื่อสารในยุคนี้ไม่เพียงแต่หมายถึงการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการส่งข้อมูล แต่ยังหมายถึงการมีความเข้าใจในวิธีการใช้เครื่องมือเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในองค์กร (N. Y. Zulkeifli, et al., 2023)

1) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทักษะในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น การประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) เครื่องมือจัดการโปรเจกต์ (Asana, Trello) และช่องทางการสื่อสารภายในองค์กร (Slack, Yammer) ให้มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคลากรและผู้บริหารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เอมอร์ เสือจร และคณะ, 2567) การมีทักษะในการใช้เครื่องมือเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของทีมงานได้ดียิ่งขึ้น

2) การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าเป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล เนื้อหาที่มีคุณค่าคือข้อมูลที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับบุคลากร ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจได้ (มุกิตา ภูระหงษ์, 2564) ผู้บริหารต้องสามารถสร้างและส่งมอบเนื้อหาที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของทีมงาน เช่น การใช้ข้อมูลเชิงลึก, การวิเคราะห์กรณีศึกษา หรือการแชร์ความสำเร็จขององค์กร เพื่อกระตุ้นความรู้สึกของความสำเร็จและการมีส่วนร่วมในทีม (C. Arin and W. Papitchaya, 2023)

3) การใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเป็นอีกหนึ่งด้านที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้ข้อมูลเชิงสถิติในการตัดสินใจสามารถทำให้การตัดสินใจมีความแม่นยำและมีเหตุผลมากขึ้น (สำรวย พยอมใหม่, 2565) การเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญและสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินการจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้การสื่อสารในทีมงานมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

2. เทคนิคและกลยุทธ์การสื่อสารในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล การสื่อสารของผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มความสามารถในการสื่อสารกับบุคลากรได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เทคนิคและกลยุทธ์การสื่อสารในยุคดิจิทัลมีหลายมิติที่สำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platforms) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเทคนิคพื้นฐานที่ช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เครื่องมือ เช่น อีเมล ระบบการประชุมออนไลน์ (เช่น Zoom, Microsoft Teams) และแพลตฟอร์มการจัดการโครงการ (เช่น Asana, Trello) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสารและการทำงานร่วมกันในทีมที่มีความราบรื่นมากขึ้น (เอมอร์ เสือจร และคณะ, 2567) โดยการใช้ระบบการประชุมออนไลน์ ทำให้การประชุมสามารถจัดขึ้นได้จากที่ใดก็ได้ ลดข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ และช่วยให้การสื่อสารเกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสม หรือการใช้เครื่องมือการจัดการโครงการ ช่วยในการติดตามความก้าวหน้าและแบ่งปันข้อมูลระหว่างสมาชิกทีมอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อให้สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (N. Y. Zulkeifli, et al., 2023)

2) การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า (Valuable Content Creation) การสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญในการสื่อสารในยุคดิจิทัล เนื้อหาที่มีคุณค่าอาจรวมถึงข้อมูลเชิงลึก วิสัยทัศน์ขององค์กร หรือการแชร์ความสำเร็จและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร การแชร์ข้อมูลเชิงลึกเป็นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรและความก้าวหน้าสามารถกระตุ้นความสนใจและเพิ่มความกระตือรือร้นของบุคลากร และการสร้างเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายขององค์กร เป็นเนื้อหาที่ช่วยให้บุคลากรเห็นภาพรวมของเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรทำให้พวกเขามีความรู้สึกรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมและความสำคัญของตนเองในองค์กร (มูทิตา ภูระหงษ์, 2564)

3) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ (Data-Driven Decision Making) การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้การสื่อสารมีความแม่นยำและตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้ดีขึ้น การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของบุคลากรช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำการตัดสินใจที่มีความเป็นกลางและมีข้อมูลรองรับ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ เป็นการนำข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมและความพึงพอใจของบุคลากรสามารถช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และการใช้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลช่วยในการคาดการณ์แนวโน้มและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (สำรวย พยอมใหม่, 2565)

ดังนั้น การพัฒนาทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัลจึงไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือดิจิทัล แต่ยังรวมถึงการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าและการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ผลกระทบต่อแรงจูงใจและการทำงานร่วมกัน

การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีผลกระทบที่สำคัญต่อแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการ

เสริมสร้างประสิทธิภาพในการสื่อสาร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มแรงจูงใจและการพัฒนาความร่วมมือภายในทีมงาน ดังนี้

1) แรงจูงใจ (Motivation) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารช่วยให้บุคลากรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วม และการได้รับข้อมูลที่ทันสมัย ซึ่งสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารที่สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถให้ข้อมูลและการสนับสนุนที่เป็นประโยชน์แก่บุคลากร ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกรับรู้ถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมในองค์กร

1.1) การเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัย บุคลากรที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและการอัปเดตเกี่ยวกับเป้าหมายและความก้าวหน้าขององค์กรได้อย่างรวดเร็ว จะรู้สึกถึงความโปร่งใสและความเชื่อถือได้ของการบริหาร ซึ่งช่วยเพิ่มความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน

1.2) การสื่อสารที่มีคุณค่า การใช้เทคโนโลยีในการสร้างเนื้อหาที่มีความหมาย เช่น การแชร์วิสัยทัศน์และความสำเร็จขององค์กร จะช่วยกระตุ้นความกระตือรือร้นของบุคลากรและทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร

2) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) การใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในทีม โดยการอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันข้อมูลและการทำงานร่วมกันในโครงการต่าง ๆ เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงแต่ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1) การแบ่งปันข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบการจัดการโครงการและแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน ช่วยให้การแบ่งปันข้อมูลและการติดตามความก้าวหน้าเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้ทีมสามารถทำงานได้อย่างประสานงานและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.2) การทำงานร่วมกันในโครงการ การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ทีมงานสามารถร่วมมือกันในการทำงานในโครงการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประสานงานและการแบ่งปันข้อมูลในเวลาจริงช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและลดความล่าช้า

การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในยุคดิจิทัลจึงมีผลกระทบที่สำคัญต่อการเพิ่มแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและการได้รับข้อมูลที่ทันสมัย พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือในทีมงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กร

การประเมินสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารและผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร

การประเมินสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการสร้างแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในทีมงาน การเข้าใจวิธีการประเมินสมรรถนะการสื่อสารและการวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (เอกกร มีสุข และคณะ, 2567) โดยการสำรวจนี้จะครอบคลุมวิธีการ

ประเมินที่ใช้กันทั่วไป รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสมรรถนะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มูทิตา ภูระหงษ์, 2564)

1. วิธีการประเมินสมรรถนะการสื่อสารของผู้บริหาร การประเมินสมรรถนะการสื่อสารของผู้บริหารสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งรวมถึงการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทำงาน

1) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสอบถามที่ได้รับการออกแบบมาอย่างดีสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารของผู้บริหาร เช่น ความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์, การฟังอย่างกระตือรือร้น และการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะ ผลลัพธ์จากแบบสอบถามนี้สามารถใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในการสื่อสารของผู้บริหาร

2) การสัมภาษณ์ (Interviews) การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารที่ใช้ในสถานการณ์จริง รวมถึงการตรวจสอบผลกระทบที่มีต่อบุคลากรและทีมงาน (N. Y. Zulkeifli, et al., 2023) การสัมภาษณ์มักจะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารที่ดีหรือไม่ดี (ปวีร์วิ อินนุพัฒน์ และคณะ, 2567)

3) การสังเกตการณ์ (Observation) การสังเกตการณ์ในสถานการณ์การทำงานจริงช่วยให้เห็นพฤติกรรมสื่อสารของผู้บริหารในบริบทที่เป็นจริง และประเมินการตอบสนองของบุคลากรต่อการสื่อสาร การสังเกตการณ์นี้ช่วยให้สามารถประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิธีการสื่อสารที่ใช้ (สำรวย พยอมใหม่, 2565)

4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทำงาน (Performance Data Analysis) การวิเคราะห์ผลการทำงานของทีมงานและองค์กรสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารของผู้บริหารกับความสำเร็จขององค์กร โดยการเปรียบเทียบผลการทำงานก่อนและหลังการปรับปรุงการสื่อสาร (M. M. Musheke and J. Phiri, 2021)

2. ผลกระทบของสมรรถนะการสื่อสารต่อความสำเร็จขององค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารของผู้บริหารมีผลกระทบที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในด้านต่าง ๆ

1) แรงจูงใจ (Motivation) ผู้บริหารที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรได้ดีขึ้น การสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสช่วยให้บุคลากรรู้สึกถึงความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้แรงจูงใจในการทำงานสูงขึ้น (J. A. Nielsen and H. H. Salomonsen, 2012)

2) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การทำงานร่วมกันในทีมมีความราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้เครื่องมือดิจิทัลและเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมสามารถเพิ่มการทำงานร่วมกันในทีมและปรับปรุงการประสานงานในโครงการต่าง ๆ (N. Y. Zulkeifli, et al., 2023)

3) ความสำเร็จขององค์กร (Organizational Success) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีผลต่อความสำเร็จโดยรวมขององค์กร โดยการปรับปรุงความพึงพอใจของบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์แสงสว่าง, 2566)

การประเมินสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการสื่อสารเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำความเข้าใจและการประเมินผลกระทบที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. กรณีศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญที่มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้เขียนได้นำกรณีศึกษาการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา เทศบาลตำบลแม่ตั้น จังหวัดลำพูน และองค์การบริหารส่วนตำบลย่านยาว จังหวัดสุโขทัย พบว่ามีการนำกลยุทธ์/กลวิธีการสื่อสาร ด้วยการรณรงค์ การประชาสัมพันธ์และการจัดการความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสื่อสารสำหรับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สิทธิพันธ์ พูนเอียด, 2568) จากกรณีศึกษาข้างต้นทั้งนี้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำกลยุทธ์การสื่อสารมาช่วยเพิ่มพูนทักษะและพัฒนาศักยภาพการสื่อสารให้กับผู้บริหาร เพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและสมคูลมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์สำคัญในการสำรวจและวิเคราะห์บทบาทของสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทความนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การสื่อสารแบบสองทาง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในทีมงาน โดยมีเป้าหมายของการศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้จากการศึกษาสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายด้าน ได้แก่ **ด้านสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและบุคลากร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้บุคลากรมีความชัดเจนในเป้าหมายและนโยบายขององค์กร นอกจากนี้ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน การ

สื่อสารที่ดีไม่ใช่แค่การส่งข้อมูลจากผู้บริหารไปยังบุคลากรเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคลากร ซึ่งจะช่วยสร้างความร่วมมือและแรงจูงใจในการทำงาน **ด้านการสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร** ผู้บริหารที่สามารถสื่อสารความคาดหวังและบทบาทของบุคลากรได้อย่างชัดเจนจะช่วยลดความสับสนและเพิ่มความมั่นใจในการทำงาน นอกจากนี้การสื่อสารที่เน้นการยกย่องความสำเร็จของบุคลากรจะเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้น การสื่อสารที่มีการให้ข้อเสนอแนะเชิงบวกจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ **ด้านการสร้างความร่วมมือผ่านการสื่อสาร** การสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใสช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความร่วมมือในทีมงาน ผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ยังช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน **ด้านการสื่อสารเชิงกลยุทธ์** การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารใช้ในการส่งเสริมแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร ผู้บริหารที่มีสมรรถนะในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์จะสามารถวางแผนและใช้เทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์และการเสริมสร้างความสำเร็จของทีมงาน จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน **ด้านการสื่อสารแบบสองทาง** เป็นเทคนิคที่สำคัญในการเพิ่มแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กร การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในทีมงาน การสื่อสารแบบสองทางยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างในการทำงาน ลดความขัดแย้ง และเพิ่มความร่วมมือในการทำงาน ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจและแรงจูงใจของบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ **การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร** การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันสามารถใช้ในการเสริมสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในทีมงาน เช่น การประชุมออนไลน์และการใช้เครื่องมือจัดการงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้การสื่อสารรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมจะสามารถนำพาทีมงานไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงคือ **ด้านผลกระทบของการสื่อสารต่อแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีผลกระทบเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อแรงจูงใจและความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรและโปร่งใส ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานและการทำงานร่วมกันในทีมงาน นอกจากนี้ การสื่อสารที่ดีช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารที่มีสมรรถนะด้านการสื่อสารที่ดีจะสามารถสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือที่ยั่งยืนในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

1. การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ช่วยยกระดับสมรรถนะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถถ่ายทอดข้อมูลและสร้างความเข้าใจร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการจำทำโครงการหรือหลักสูตรการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและช่องทางการติดต่อสื่อสารออนไลน์ (Digital Platform) มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารและการบริหารงานเพื่อช่วยในการเพิ่มสมรรถนะด้านการสื่อสารของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ แสงสว่าง. (2566). ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 5(1), 113-127.
- เอกกร มีสุข และคณะ. (2567). การสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(7), 1164-1185.
- เอกกร มีสุข และคณะ. (2567). การสื่อสารคุณลักษณะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างค่านิยมทางการเมืองในพื้นที่ภาคใต้. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 12(4), 1310-1325.
- เอมอร เสือจร และคณะ. (2567). การนำนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา กองส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 7(1), 285-315.
- ปวีร์วี อินนุพัฒน์ และคณะ. (2567). การสื่อสารของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างองค์กรดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(11), 150-162.
- ภวัต พัฒนนิภากร และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ไทยแลนด์ 4.0. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 4(1), 1-20.
- มูทิตา ภูระหงษ์. (2564). การสื่อสารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุม, 13(1), 309-327.
- ยงยุทธ นฤทธิมนตรี และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 12(4), 186-206.
- ยุภา นารินทร์. (2563). ผู้นำท้องถิ่นกับการสื่อสาร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร. วิทยาเขตอีสาน, 1(3), 38-44.
- สำรวย พยอมใหม่. (2565). การติดต่อสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 9(7), 319-336.
- สิทธิพันธ์ พูนเอียด. (2568). การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ออระญา ปะภาวะเต และบุญชม ศรีสะอาด. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 191-200.
- A. T. Himmelman. (2001). *Collaboration for a change: Definitions, decision-making models, roles, and collaboration process guide*. Minneapolis: Himmelman Consulting.
- C. Arin and W. Papitchaya. (2023). Enhancing effective employee communication through organization development process to improve teamwork: a case study of a faculty at a private university. *Panyapiwat Journal*, 15(3), 105-121.
- C. R. Rogers and R. E. Farson. (1987). *Active listening*. Chicago: University of Chicago Industrial Relations Center.
- J. A. Nielsen and H. H. Salomonsen. (2012). Why all this communication? Explaining strategic communication in Danish local governments from an institutional perspective. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 16(1), 69–89.
- J. Brownell. (2012). *Listening: Attitudes, principles, and skills* (5th ed.). Pearson.
- K. Rajhans and T. Shome. (2016). The impact of organizational communication satisfaction on employee productivity. *International Journal of Applied Marketing and Management*, 1(1), 13-23.
- M. M. Musheke and J. Phiri. (2021). The effects of effective communication on organizational performance based on the Systems Theory. *Open Journal of Business and Management*, 9(2), 659-671.
- N. Y. Zulkeifli, et al. (2023). Communication as a Strategy in Enhancing an Organization Performance. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(10), 2228-2235.

การเปรียบเทียบสัญญาซื้อขายที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรภายใต้ข้อกฎหมายและ ข้อกำหนดการจัดทำเอกสารประกอบการซื้อขายทั่วไปในทางธุรกิจ ในบริบทของภาคธุรกิจการค้า*

THE COMPARISON OF ORAL OR NON-WRITTEN SALES CONTRACTS UNDER THE LAW AND THE REQUIREMENTS FOR DOCUMENTATION IN COMMON BUSINESS TRANSACTIONS IN THE CONTEXT OF THE COMMERCIAL SECTOR

เชษฐ คำวรรณ

Chad Come-wan

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: chad.c@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เห็นถึงการเปรียบเทียบระหว่างบริบททางกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในเรื่องของแบบของสัญญา ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดไว้ว่าต้องทำเป็นหนังสือลายลักษณ์อักษร และที่ไม่จำเป็นต้องทำเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร กับการปฏิบัติปกติ ในการทำเอกสารประกอบการซื้อขายในทางธุรกิจ ทั้งนี้การจัดทำสัญญาซื้อขายแล้ว โดยเหตุผลในการที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายทำเป็นสัญญาลายลักษณ์อักษร อาจเป็นเหตุผลของความมั่นใจ ว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิบัติตามสาระสำคัญของสัญญาจึงได้ทำเป็นหนังสือ เพื่อเป็นการยืนยันและลดข้อโต้แย้งจากความตกลงหรือการตีความในสาระสำคัญ ที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันได้

อย่างไรก็ดี หลักกฎหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากไม่กำหนดอย่างเด็ดขาดว่า สัญญาจะต้องทำเป็นหนังสือที่เป็นลายลักษณ์อักษรในทุกสัญญาไม่ ในบางประเภทสัญญา กฎหมายมิได้กำหนดไว้ มีบางลักษณะที่สำคัญ กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะว่าให้ต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือให้ทำเป็นหนังสือสัญญา และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ อาทิ การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และหรืออสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ แม้ว่ากฎหมายจะมีได้กำหนดแบบแห่งสัญญาไว้ก็ดี และคู่สัญญามีได้ทำเป็นหนังสือสัญญาต่อกันแล้วไซ้ จะถือว่าสัญญานั้นไม่สมบูรณ์มิได้ ในอีกประเด็นหนึ่งซึ่งเป็นช่องทางที่กฎหมายได้บัญญัติถึงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ในกรณีที่สัญญาได้เกิดขึ้น และแม้มิได้มีการทำสัญญาเป็นหนังสือไว้ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ยังคงสิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีได้ หากปรากฏหลักฐานที่กฎหมายกำหนดไว้

โดยในบทความนี้ จะวิเคราะห์ เปรียบเทียบเอกสารประกอบอันจำเป็น ที่สำคัญในทางการค้า โดยในบริบทของภาคส่วนธุรกิจที่ได้ใช้เอกสารเหล่านี้ เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบในการซื้อขาย โดยเพื่อผลทางบัญชี

ประการหนึ่งและเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องในกระบวนการทางธุรกิจ (Business Transaction) อีกประการหนึ่ง ว่าสามารถเทียบเคียงและมีรูปแบบลักษณะในทางกฎหมาย ในบริบทของข้อกฎหมายเชิงนิติศาสตร์อย่างไร

คำสำคัญ: กฎหมายและธุรกิจ, สัญญาซื้อขาย, เอกสารประกอบทางการค้า, กฎหมายพาณิชย์

Abstract

This academic article is intended to demonstrate the comparison between the legal contexts in which they are enacted regarding the form of the contracts and standard practices in issuing Commercial documents. The principles of law in the Civil and Commercial Code stipulated that it must be made in writing and no need to be in writing a contract. However, if the written Sell contract has been made. It may be a reason for confidence, that the other party will strictly comply with the contract, as well as, to confirm and reduce arguments from agreements or misinterpretations.

However, legal principles from the Civil and Commercial Code did not determine that The contract must be made in writing in every contract. In some contract types. The law does not specify, because of the difference in important characteristics. The law specifically requires a written contract. or make a contract and registered with the official authority. Particularly, Selling of Immovable Property and or a special type of movable property, for instance. In the case of the law that does not specify the contract form and the parties do not make a written contract against each other, the validation of the contract still remains complete. Either party still has the right to accuse and enforce if there is other legal evidence.

This article will comparatively analyze by use of Business Document forms in selling transactions, considering and comparing with the legal jurisprudence context, as the result.

Keywords: Business Law, Sell Contract, Business Documents, Commercial Law

บทนำ

การซื้อขาย คือกิจกรรมทางพาณิชย์กรรมประการหนึ่ง โดยเป็นกิจกรรมที่เป็นส่งมอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น จากผู้ขาย ไปสู่ผู้มีความต้องการสินค้าไม่ว่าจะเป็นเพื่อการใช้บริโภค หรือเสนอจำหน่ายต่อไป ในฐานะตัวแทน ซึ่งผู้ขายจะต้องชำระราคาที่ซื้อสินค้านั้นตามราคาที่กำหนดขึ้น และ/หรือที่ได้ตกลงกับผู้ขาย การซื้อขาย ถือได้ว่าเป็นธุรกรรมทางพาณิชย์ หรือเป็นการประกอบธุรกิจประการหนึ่ง อันที่จริงการประกอบธุรกิจนั้น หาได้แต่เป็นธุรกรรมในเรื่องการซื้อขายอย่างเดียวไม่ ธุรกรรมประเภทอื่น ๆ ก็สามารถเป็นการประกอบธุรกิจได้ เช่นเดียวกัน อาทิ การประกอบธุรกิจการให้เช่าสังหาริมทรัพย์ หรือ อสังหาริมทรัพย์ การทำธุรกิจให้เช่าซื้อ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การซื้อขาย ถ้าจะกล่าวถึงโดยนัยยะสำคัญ ถือได้ว่าเป็นธุรกรรมหลัก ในการประกอบกิจการการค้า โดยเหตุผลจากการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่าย หรือขายให้ได้ จึงจะได้รับค่าสินค้าเป็นประโยชน์ต่างตอบแทน และส่งผลเป็นกำไรของผู้ประกอบการ ตามเจตนารมณ์ของการค้านั่นเอง (วารุณี ดันติวงศ์วานิช, 2552)

สำหรับคำว่าธุรกรรมเชิงพาณิชย์ สามารถเปรียบเทียบคำพูดในทางกฎหมายได้ ว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งในทางกฎหมายแล้ว ธุรกรรมเชิงพาณิชย์ เป็นนิติกรรมสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือผู้ขาย และอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ซื้อ ทั้งสองฝ่ายต่างมีนิติสัมพันธ์ คือสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างกัน

เมื่อธุรกรรมเชิงพาณิชย์ ถือได้ว่าเป็นนิติกรรมสองฝ่ายทางกฎหมายอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดขึ้นเป็นสัญญาซื้อขายเมื่อมีลักษณะของการกระทำหรือปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ หรืออีกนัยยะหนึ่งคือเรื่องของ การเกิดขึ้นของสัญญาซื้อขายนั่นเอง โดยทั่วไปแล้ว การเกิดขึ้นของสัญญาซื้อขายนั้น เป็นไปตามหลักที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 453 ว่า “อันว่าซื้อขายนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย” ดังนั้นจึงอนุมานในประเด็นคำถามแรกได้ว่า การซื้อจำเป็นต้องมีแบบแห่งสัญญาซื้อขายหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงเป็นการเฉพาะในส่วนของ “อสังหาริมทรัพย์ และ/หรือ สงหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษไว้ ในมาตรา 456 ว่า “การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้ถึงซื้อขายเรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขายแพและสัตว์พาหนะด้วย...” จะเห็นได้ว่า เฉพาะการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และ/หรือ สงหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษเท่านั้น ที่กฎหมายไทย โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติเป็นการเฉพาะไว้ เมื่อมีธุรกรรมเชิงพาณิชย์ หรือนิติกรรมการซื้อขายเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดเป็นสัญญาซื้อขายที่สมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกัน โดยมีเจตนาในเรื่องของ คำเสนอและคำสนองที่ถูกต้องตรงกัน “และ” ได้จัดทำเป็นหนังสือสัญญา และได้ลงลายมือชื่อของทั้งสองฝ่ายไว้เป็นสำคัญ ในอีกประการหนึ่ง อาจเกิดข้อสับสนได้ จากบทบัญญัติในวรรคที่สาม หรือ วรรคถัดไป ที่บัญญัติว่า “...บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับถึงสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันเป็นราคาสองหมื่นบาท หรือกว่านั้นขึ้นไปด้วย” ซึ่งจะขออธิบายเพิ่มเติมว่า ในวรรคท้ายนี้ หาใช่เป็นบทบัญญัติที่กำหนดแบบแห่งสัญญาให้ผู้ซื้อและผู้ขายต้องทำสัญญาซื้อขายเป็นลายลักษณ์อักษรกันไม่ สำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาที่ได้ตกลงซื้อขายกันตั้งแต่สองหมื่นบาทขึ้นไป เป็นเพียงแต่กำหนดสิทธิของผู้ซื้อหรือผู้ขายไว้ในเรื่องเฉพาะของ “สิทธิการฟ้องร้อง บังคับคดี” เท่านั้น ซึ่งสัญญาซื้อขายนั้นแม้เป็นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ที่มีราคาตั้งแต่สองหมื่นบาท หรือเกินกว่านั้น จะไม่มีหนังสือสำคัญ ลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญก็ตาม สัญญาซื้อขายก็ถือได้ว่าเป็นความสมบูรณ์อยู่ตามกฎหมาย ซึ่งเปรียบเทียบได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7188/2551 “จำเลยสั่งซื้อสินค้าและได้รับสินค้าจากโจทก์แล้ว ถือได้ว่าการซื้อขายรายนี้ โจทก์ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และมีลายมือชื่อของจำเลยมาแสดง การซื้อขายชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรค 2 และวรรค 3 จำเลยต้องชำระเงินค่าสินค้าพร้อมดอกเบี้ยตามฟ้องให้แก่โจทก์” (ศาลฎีกา, 2551) แต่ถ้าหากได้มีการวางประจำ หรือส่งมอบสินค้าแล้ว รวมถึงการชำระหนี้ค่าสินค้าแต่เพียงบางส่วนให้แก่ผู้ขาย ก็ถือได้ว่าไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ “สัญญา” ที่เป็น

ลายลักษณ์อักษร เช่นว่านั้น เพื่อสิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดี เพราะอย่างไรเสีย ประเด็นสำคัญคือสัญญาซื้อขายสมบูรณ์แล้ว เมื่อมีการส่งมอบ และ/หรือชำระราคา แม้บางส่วนก็ตาม

จะเห็นได้ว่า การซื้อขายนอกเหนือไปจากการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ และ/หรือ สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษแล้ว กฎหมายไทย โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดวิธีการตามกฎหมาย ให้การซื้อขายนั้นจะต้องเป็นการซื้อขายที่ถูกกำหนดให้มี “สัญญาซื้อขาย” เป็นลายลักษณ์อักษรไม่ ซึ่งกรณีเช่นว่านี้ เป็นกฎหมายไทย ที่บังคับใช้รัฐธรรมนูญ หรือนิติกรรม ที่เกิดแต่ในราชอาณาจักร ภายใต้เขตอำนาจของศาลไทย ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่นว่านี้ เช่นเดียวกัน

สัญญาซื้อขาย กับกฎหมายของประเทศอื่น ๆ

เพื่อเป็นความรู้ที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างหลักกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ที่มีพื้นฐานทางระบบของกฎหมายต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบพื้นฐานทางกฎหมายที่มีวิวัฒนาการจากระบบ จารีตประเพณี (Common Law) หรือ จากระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำหลักกฎหมาย (Principal of Laws) ของระบบกฎหมายทั้งสองระบบมาเทียบเคียงและเปรียบเทียบ ให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ที่มีความคล้ายหรือมาจากแนวคิดเดียวกัน ดังต่อไปนี้

สัญญาซื้อขาย (Sale) ในระบบกฎหมายอังกฤษ

กฎหมายลักษณะซื้อขายของประเทศไทย จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจาก ระบบกฎหมาย Common Law ของประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะ “Sale of Goods Act 1893” หรือกฎหมายการซื้อขาย ที่กฎหมายไทย ได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวคิดทางกฎหมาย เดกเช่นเดียวกัน อาทิการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ดี หรือสัญญาจะซื้อจะขาย (วิชฌู เครื่องงาม, 2546) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แบบของนิติกรรม ในการซื้อขาย โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์โดยทั่วไปของกฎหมายอังกฤษ ภายใต้ “Sale of Goods Act 1893” ก็ได้กำหนดแบบนิติกรรม ในการซื้อขายไว้ สามารถซื้อขายได้ด้วยวาจา เช่นเดียวกัน เว้นแต่การซื้อขายในทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง หรือที่เห็นว่าอาจก่อให้เกิดความสับสนในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงกรณีเฉพาะที่กฎหมายกำหนดให้การซื้อขาย จะต้องทำตามแบบ ตามที่กฎหมายอังกฤษกำหนดหรือบัญญัติไว้ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร (In Writing) อาทิสัญญาเช่าซื้อ และการซื้อขายสินเชื่อผู้บริโภค ภายใต้ พระราชบัญญัติสินเชื่อผู้บริโภค (The Consumer Credit Act 1974) เป็นต้น และ ที่ต้องการหลักฐานเป็นหนังสือ (Evidence in Writing) อาทิ สัญญาจะซื้อจะขาย หรือ สัญญาซื้อขายทรัพย์สินที่มีราคา 10 ปอนด์ หรือมากกว่า (R. Paul, 2006) เป็นต้น โดยทั้งสองกฎเกณฑ์นี้ รวมถึงหลักเกณฑ์ของการชำระค่ามัดจำ การชำระราคาแต่เพียงบางส่วนหรือทั้งหมด หรือการรับหรือส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน ก็ได้สามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนว่า มีรูปแบบกฎเกณฑ์เหมือนกับกฎเกณฑ์ที่ได้วางหลักไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอย่างมาก เกือบทุกประการ (สุนัย มโนมัยอุดม, 2559)

สัญญาซื้อขาย (Sale) ในระบบกฎหมายเยอรมัน

สัญญาซื้อขาย ในระบบกฎหมายเยอรมัน เป็นอีกหลักกฎหมายหนึ่งที่มีรูปแบบของการที่กฎหมายมิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกัน เว้นแต่มีเงื่อนไขของกฎหมาย หรือบทเฉพาะกาลที่กำหนดไว้ เป็นการเฉพาะให้ สัญญาใดหนึ่งนั้น ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด อาทิการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 311b จะต้องมีการรับรองเอกสาร (Public Notary) ด้วย (W. F. Ebke and M. W. Finkin, 2008) แต่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของหลักฐานที่ก่อให้เกิดเป็นสัญญา จะต้องมีความถูกต้องและสุจริต

โดยหลักกฎหมายที่ได้ยกขึ้นมาเปรียบเทียบทั้งสองระบบกฎหมาย จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทย ก็มีลักษณะของการผสมผสาน กันในทั้งสองระบบกฎหมาย มาเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานทางกฎหมายในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เว้นแต่ความแตกต่างในเรื่องของการให้ความสำคัญของกฎหมายทั้งสองระบบ ซึ่งในระบบกฎหมาย Common Law โดยประเทศอังกฤษ ให้ความสำคัญต่อคำพิพากษาของศาลเป็นสำคัญ ส่วนระบบกฎหมาย Civil Law ให้ความสำคัญกับตัวบทกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ (มานิตย์ วงศ์เสรี, 2562)

เอกสารประกอบในการธุรกิจซื้อขายสินค้าโดยทั่วไป เปรียบเทียบกับบริบทของกฎหมาย

ดังที่กล่าวมาในข้างต้น จากการเปรียบเทียบหลักกฎหมายของสัญญาซื้อขาย ที่มาจากกฎเกณฑ์ของประเทศที่มีระบบกฎหมาย Common Law และ ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law รวมถึงกฎหมายไทย ภายใต้สัญญาลักษณะซื้อขาย ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องแล้ว ล้วนแต่เป็นรูปแบบของข้อกำหนด และ/หรือ มิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมซื้อขายไว้ มีแต่เพียงนิติกรรมพิเศษ หรือบทเฉพาะกาลที่กล่าวถึงลักษณะแห่งสัญญาพิเศษที่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ มิฉะนั้นนิติกรรมอาจตกเป็นโมฆะได้

อย่างไรก็ดี การซื้อขายสินค้าโดยทั่วไป ในระบบทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นระบบธุรกิจการซื้อขายสินค้าภายในตลาดในประเทศ (Domestic Market) หรือตลาดระหว่างประเทศ (International Market) ก็ดี สำหรับการซื้อขายสินค้าที่มีรูปแบบของเฉพาะการ ซื้อขาย (Buy & Sell) โดยตรงต่อสินค้าของผู้ประกอบการพาณิชย์กิจการในตลาดอยู่แล้ว มักจะเป็นรูปแบบการซื้อที่มุ่งเน้นการเข้าระบบทางบัญชีของผู้ประกอบการ โดยใช้เอกสารทางการค้า มาเป็นเอกสารสำคัญ ที่เป็นหลักฐานในข้อตกลงในการซื้อขายสินค้า (C. Bovée and J. V. Thill, 2009) แต่สำหรับการสั่งซื้อสินค้าจากระบบการผลิต โดยผู้ผลิต จะมีความแตกต่างกัน เพราะจะใช้ “สัญญาซื้อขาย” เป็นกลไก ในการสั่งซื้อสินค้า แม้กระนั้นเมื่อจัดทำ “สัญญาซื้อขาย” ตั้งแต่เริ่มกระบวนการติดต่อเพื่อการซื้อขายแล้วก็ตาม ก็ยังมีเอกสารทางการค้าเช่นเดียวกับธุรกรรมการค้าทั่วไปในตลาด ซึ่งพอสังเขปให้เห็นว่ามีเอกสารทางการค้าใดบ้างที่ถือใช้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานในทางการค้า โดยมีเอกสารสำคัญดังต่อไปนี้

1. Quotation หรือใบเสนอราคา เป็นเอกสารที่ผู้จำหน่ายหรือขายสินค้าออกให้แก่ลูกค้า โดยทั่วไปในระบบธุรกิจของการซื้อขายสินค้าโดยทั่วไป โดยเฉพาะการซื้อขายระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน หรือผู้ประกอบการกับลูกค้า ที่อยู่ในสถานะ “End Users” (โดยปกติในภาษาอังกฤษจะเรียกผู้ซื้อว่า “Customer” แต่ผู้ซื้อหรือ ลูกค้าตามความหมายของธุรกิจแล้ว จะรวมลูกค้าหรือผู้ซื้อทุกประเภท ไม่ว่าผู้ซื้อที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปเสนอจำหน่าย ในฐานะตัวแทน (Dealer) หรือเป็นลูกค้าที่สั่งซื้อสินค้าเพื่อไปเป็นประกอบ (Assembling) เป็น

สินค้าอีกชนิดหรือรูปแบบอื่น โดยนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ (Raw Material) สำหรับสินค้าของตน รวมไปถึงผู้ซื้อหรือลูกค้าจากประชาชนทั่วไป เพื่อนำไปใช้บริโภค ดังนั้น ในภาษารัฐกิจจึงจะใช้คำว่า (End Users) เป็นคำเรียกที่สื่อความหมายถึงเฉพาะผู้ซื้อหรือลูกค้าที่ซื้อสินค้าและนำไปบริโภค มิได้นำไปเพื่อจำหน่ายหรือ เพื่อประกอบเป็นสินค้าเพื่อผลทางธุรกิจ)

“End User” ที่เป็นผู้บริโภคเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำสินค้ามาใช้หรือบริโภค หรือมิได้นำไปใช้ประกอบเป็นธุรกิจอีก การที่ผู้ขายจะออกใบเสนอราคา นำส่งให้แก่ลูกค้า นั้น ย่อมหมายความว่าทั้งสองฝ่ายได้มีการตกลงในเบื้องต้นระหว่างกัน ในระดับหนึ่งแล้ว หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้ซื้อมีความประสงค์หรือต้องการสินค้าประเภทนั้น ๆ แล้วจากผู้ประกอบการหรือผู้ขาย และต้องการให้ผู้ขายส่งรายละเอียดสินค้าหรือบริการ พร้อมเงื่อนไขที่สำคัญแห่งการซื้อขายมาให้แก่ตน (สุเมธ เลิศจริยพร, 2566)

กรณีนี้ ถ้าจะกล่าวเปรียบเทียบกับกรณีทางกฎหมายแล้ว ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ต้องและครบถ้วน เป็น “คำเสนอ” ของผู้ขายต่อผู้เป็นลูกค้าหรือที่มีความประสงค์จะซื้อ ซึ่งใบเสนอราคา จะประกอบไปด้วย ข้อมูลสินค้าหรือบริการ เงื่อนไขการจัดทำหรือจัดส่ง เงื่อนไขและระยะเวลาการชำระราคา (Credit Term) และหมายเหตุสำคัญในเรื่องเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดดังกล่าวด้วย (อาทิ Packaging หรือ หีบห่อบรรจุภัณฑ์) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) แต่ในกรณีของใบเสนอราคาทางธุรกิจนี้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือเสมือนเป็น คำเสนอ ในทางกฎหมาย หาได้เป็นบ่อเกิดแห่งสัญญาซื้อขายหรือเป็นสัญญาซื้อขาย แต่อย่างใดไม่ จำเป็นต้องมี “คำเสนอ” เพื่อก่อให้เกิดเป็นสัญญาทางกฎหมายด้วย

และในกรณีการออก ใบเสนอราคาดังกล่าวแล้ว จะถือเป็นข้อมูลที่สำคัญขององค์กรธุรกิจ ในระบบทางบัญชี นอกเหนือจากการถือได้ว่าเป็น “คำเสนอ” ในทางกฎหมาย เพราะโดยทั่วไปผู้ออกใบเสนอราคาจะทำ Running Number หรือเลขที่ออกของใบเสนอราคาไว้ในระบบ เพื่อที่จะได้ใช้เป็นเอกสารอ้างอิงต่อไปรวมไปกับเอกสารสำคัญอื่น ๆ ทางธุรกิจต่อไป ในกรณีที่มีการซื้อขายสินค้า (คณะวิชาการ Justice Group, 2565)

2. Purchase Order หรือใบสั่งสินค้า โดยปกติ ใบสั่งสินค้าจะเป็นเอกสารทางธุรกิจอีกประเภทหนึ่ง โดยมีไว้เพื่อใช้ตอบรับ “การเสนอราคา” จากใบเสนอราคา ที่ผู้ขายส่งเสนอให้แก่ผู้ซื้อ ว่าตกลงสั่งซื้อสินค้าจากรายละเอียดแห่งสินค้าที่ได้แจ้งและแจ้งรายละเอียดจากใบเสนอราคาดังกล่าว และจะใช้ในเวลาที่ต้องการซื้อสินค้าในธุรกรรม การซื้อขายในคราวต่อไป ถ้าใบเสนอราคาจากผู้ขาย มิได้มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดหรือเงื่อนไขที่สำคัญ ซึ่งในข่าวสารทางเศรษฐกิจจากสื่อหลายหลาก มักจะนำ “คำสั่งซื้อ” มาเป็นคำที่ใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจอยู่บ่อยครั้ง โดยเปรียบเทียบให้เห็นว่า ถ้าเมื่อใดมีคำสั่งซื้อไม่ว่าทั้งในหรือจากต่างประเทศ มีจำนวนมาก นั้นย่อมหมายถึง อำนาจการซื้อจากผู้ขายมีมาก แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจดี หรือกรณีที่คำสั่งซื้อลดจากเดิมเป็นจำนวนมาก นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าอำนาจการซื้อไม่ว่าจากในหรือต่างประเทศลดลง หรือแสดงว่าเศรษฐกิจกำลังมีอัตราที่ต่ำลงนั่นเอง

ในทางกฎหมาย Purchase Order หรือใบสั่งสินค้า ย่อมเทียบเคียงเป็นบริบทในทางกฎหมายว่าเป็น “คำเสนอ” ผู้ซื้อ ที่มีความประสงค์ที่จะสั่งซื้อสินค้า หรือสนองตอบต่อ “คำเสนอ” จากผู้ขาย ดังนั้นการผูกพันตามกฎหมาย จึงได้ก่อให้เกิดเป็นสัญญาซื้อขาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ “สัญญาซื้อขาย” นอกเหนือไปจากองค์ประกอบในเรื่องของการส่งมอบ และการชำระราคาสินค้า อนึ่งใบสั่งสินค้า หาได้เป็นเอกสารสำคัญที่แสดงให้เห็น

เห็นว่ามี การส่งมอบหรือชำระราคาด้วย โดยในระบบทางบัญชีการค้าของภาคส่วนธุรกิจโดยทั่วไป ถือได้ว่าเป็น เอกสารที่อยู่ในชุดธุรกรรมของการซื้อขาย เมื่อได้มีการสั่งซื้อ ส่งมอบ และชำระราคาโดยสมบูรณ์แล้ว

3. ใบส่งสินค้า/ใบกำกับภาษี (Delivery Note/Tax Invoice) คือ เอกสารสำคัญ ที่ผู้ให้บริการหรือขาย จัดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือที่รู้จักกันดีในนาม VAT (อาจเรียกอีกอย่างว่าผู้ที่อยู่ในระบบ VAT) จะต้องออก ให้กับผู้ซื้อสินค้าหรือบริการทุกครั้งที่มีการขายสินค้าหรือให้บริการ เพื่อแสดงมูลค่าของสินค้าหรือบริการที่คิดกับ ลูกค้า และภาษีที่เก็บเพิ่มจากราคาสินค้าหรือบริการที่คิดกับลูกค้า นั้น โดยภาษีมูลค่าเพิ่มที่คิดจากราคาขาย ใน กรณีที่ผู้ขายหรือให้บริการนั้นเรียกว่า “ภาษีขาย หรือ Output VAT” แต่ผู้ซื้อไปซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้ขายคิด ภาษีมูลค่าเพิ่มและผู้ซื้อได้รับเอกสารใบกำกับภาษีมา ส่วนของภาษีที่จ่ายไปจากราคาสินค้าหรือบริการนั้นเรียกว่า “ภาษีซื้อ หรือ Input VAT” อีกทั้งยังเป็นเอกสารสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามีการส่งสินค้า หรือส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ ส่งสินค้าแล้ว ออกโดยผู้ขาย โดยความสมบูรณ์ของเอกสารใบส่งสินค้า/ใบกำกับภาษี จะสมบูรณ์ใช้ได้ เมื่อผู้ซื้อได้ ตรวจสอบและรับสินค้านั้น ๆ โดยลงลายมือชื่อในเอกสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (อมรศักดิ์ พงศ์ศุขตม์, 2556)

อนึ่ง การออกใบสำคัญ “ใบกำกับภาษี” ผู้ขายจะสามารถออกเอกสารนี้ได้ ต่อเมื่อ ผู้ขายได้จดทะเบียน มูลค่าเพิ่มแล้วเท่านั้น ถ้าผู้ขายมิได้มีการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว ไม่สามารถจัดทำ หรือออก “ใบกำกับภาษี ได้” ตามนัยแห่งมาตรา 86 หมวด 4 ภาษีมูลค่าเพิ่ม แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งได้บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 86/1 มาตรา 86/2 และมาตรา 86/8 ให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนจัดทำใบกำกับภาษีและสำเนาใบกำกับภาษี สำหรับการขายสินค้า หรือการให้บริการทุกครั้ง และต้องจัดทำในทันทีที่ความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้ส่งมอบใบกำกับภาษีนั้นแก่ผู้ซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการ ส่วนสำเนาใบกำกับภาษีให้เก็บรักษาไว้ ตามมาตรา 87/3”

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความเกี่ยวพันหรือในบริบทของกฎหมาย ใบส่งสินค้า/ใบกำกับภาษี นั้นเป็นเอกสาร ที่สำแดงให้เห็นว่า ผู้ซื้อได้รับมอบสินค้าเป็นที่สมบูรณ์และเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ภายใต้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ได้ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาตรา 453 บัญญัติว่า “อันว่าซื้อขายนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคล ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้น ให้แก่ผู้ขาย” ซึ่งบทบัญญัติในมาตรานี้ กำหนดความสมบูรณ์ของการซื้อขายไว้คือการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการชำระราคา โดยสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไป ถือได้ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์อย่างหนึ่ง นอกเหนือไปจาก อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ การส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ ฝ่ายหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ ไปยังผู้ซื้อเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั่นเอง ขาดแต่เพียงองค์ประกอบอีก ประการหนึ่งคือการชำระราคา (กิตติศักดิ์ ปรกิตติ, 2555)

หรือถ้าพิจารณา ในเชิงเปรียบเทียบธุรกรรมทางธุรกิจ กับบริบทในทางกฎหมายแล้ว ก็จะเห็นว่ามีเงื่อนไข เป็นไปในทางเดียวกันทุกประการ เพราะถ้าผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สิน (สินค้าและหรือผลิตภัณฑ์) ให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ผู้ ซื้อย่อมมีหน้าที่ต้องชำระราคา หรือทางกลับกัน ถ้ามีการชำระราคาล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ขาย ย่อมมี หน้าที่ส่งมอบ หรือโอนกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สิน หรือทรัพย์สิน (สินค้า และหรือ ผลิตภัณฑ์) นั้นให้แก่ผู้ซื้อ ทั้งนี้ เนื่องจากมูลเหตุแห่งสัญญาที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นเนื่องมาจาก “คำเสนอ” และ “คำสนอง” ที่ถูกต้องตรงกันในทาง กฎหมาย เกิดเป็นนิติสัมพันธ์ ซึ่งความหมายของนิติสัมพันธ์ นั้นก็คือ ก็คือการก่อให้เกิดเป็น สิทธิ หน้าที่ และ/หรือ

ความรับผิด ระหว่างกันนั่นเอง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบริบทของธุรกรรมทางธุรกิจ การที่ผู้ขายได้ส่งใบเสนอราคาให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อได้ตอบรับโดยการส่งคำสั่งซื้อ ย่อมก่อให้เกิดเป็นภาระผูกพันในทางธุรกิจ ซึ่งรวมไปถึงบริบททางกฎหมาย ที่ก่อให้เกิดเป็นนิติสัมพันธ์ นั่นเอง อีกทั้ง การส่งมอบทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อโดยมีเอกสารสำคัญ นั่นคือ ใบส่งสินค้า/ใบกำกับภาษี ซึ่งผู้ซื้อได้ลงลายมือชื่อรับสินค้าแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ขายได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ในฐานะของความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายแล้ว ดังนั้นหน้าที่ภาระผูกพัน หรือหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ซื้อ ต้องชำระราคา ประกอบด้วยสิทธิ จากนิติสัมพันธ์ของผู้ขายที่มีสิทธิที่จะได้รับการชำระราคาดังกล่าว

ในกรณีใบสำคัญประเภทหรือชนิดนี้ ผู้ซื้ออาจออกเอกสารประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งได้ โดยฝ่ายผู้ซื้อ ซึ่งเอกสารประกอบสำคัญ ที่ฝ่ายผู้ซื้อเป็นผู้ออก เรียกว่า “ใบรับสินค้า” (Goods Receipt) มีรูปแบบเช่นเดียวกันกับใบส่งสินค้า แต่แตกต่างไปจากเอกสารประกอบสำคัญคือ “ใบส่งสินค้า” โดยมีความแตกต่างจากกันเพียงพิจารณาว่า ผู้ใด หรือฝ่ายใดเป็นผู้ออกเอกสารประกอบสำคัญ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าทั้งเอกสารประกอบสำคัญ “ใบส่งสินค้า” หรือ “ใบรับสินค้า” ต่างเป็นเอกสารประกอบสำคัญที่มีผลทางนิติสัมพันธ์ ในบริบทของกฎหมายเช่นเดียวกัน โดยเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ซื้อได้รับมอบและส่งมอบโดยผู้ขาย โดยลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน เป็นที่สมบูรณ์แล้ว

อย่างไรก็ดี จะมีแตกต่างกันในแง่ของธุรกรรมทางธุรกิจ อีกประการหนึ่ง ด้วยเหตุของธุรกิจของผู้ประกอบการขายสินค้า ที่สามารถจัดส่ง หรือทำการขนส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อได้โดยตรง เนื่องจากผู้ประกอบการขายนั้นมีความสามารถและมีหน่วยงานหรือแผนกขนส่งด้วยตนเองแล้ว หรือเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจบางองค์กร ที่ไม่มีหน่วยงานหรือแผนกขนส่งเป็นของตนเอง ต้องว่าจ้างผู้ประกอบการขนส่งเป็นผู้ขนส่งสินค้า ดังนั้น “ใบส่งสินค้าจึงพิจารณาได้ว่าเป็นเอกสารประกอบสำคัญสำหรับหรือเป็นของผู้ประกอบการ หรือบุคคลที่ 3 ที่ทำการรับจ้างขนส่งสินค้า เป็นผู้ออก เพื่อเป็นเอกสารประกอบสำคัญของฝ่ายผู้ประกอบการขนส่งเองในการใช้เป็นหลักฐานแสดงถึงความสำเร็จของงานที่ได้ว่าจ้าง (จ้างทำของ) โดยปกติแล้วเอกสารประกอบสำคัญ จะมีสำเนาและมอบให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักฐานด้วยเช่นกัน

4. ใบวางบิล (Billing Note/Invoice) เป็นเอกสารประกอบสำคัญที่ผู้ประกอบการหรือผู้ขายเป็นผู้ออก และส่งให้ผู้ซื้อทราบถึง จำนวนเงิน ที่ผู้ซื้อต้องชำระราคา และกำหนดเวลาที่ผู้ซื้อจะต้องชำระราคา รวมถึงช่องทางการชำระราคา ตามที่ผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้แก่ ผู้ซื้อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และเมื่อเทียบเคียงแล้ว “ใบวางบิล” ถือเสมือนหนึ่งเป็นใบเตือน (Notice) ให้ผู้ซื้อชำระราคาให้แก่ผู้ขายตามจำนวนเงินและเวลาที่ได้ตกลงกัน

อีกทั้งเมื่อพิจารณา “ใบวางบิล” ดังกล่าวกับบริบททางกฎหมายแล้ว ก็จะถือเสมือนหนึ่งเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี และ “ใบวางบิล” (Billing Note/Invoice) ถือได้ว่าเป็นการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว และถือได้ว่าเป็นหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ อันที่จริง ภายใต้ข้อกำหนดตามบทบัญญัติของกฎหมาย ที่กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องทำหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระภายในกำหนดระยะเวลา ตามมาตรา 213 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้...” และ มาตรา 204 วรรคแรกบัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิด

นัดเพราะเขาเตือนแล้ว...” อีกทั้งมาตรา 387 บัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้อย่างไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว...”

อย่างไรก็ดี สำหรับมูลหนี้ ที่เกิดจากการซื้อขายแล้ว โดยเปรียบเทียบจากบทบัญญัติกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า การบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยทั่วไป จำต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า ในระยะเวลาที่แน่นอนก่อนตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงจะใช้สิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตามกฎหมาย แต่สำหรับการซื้อขายในเชิงธุรกิจ เป็นมูลหนี้ที่มีจำเป็นต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้าอีก ในการใช้สิทธิฟ้องร้องบังคับคดี เนื่องจากพิจารณาถึงลักษณะและความหมายของ “ใบวางบิล” ถือได้ว่าเป็นการกำหนดจำนวนเงินที่ต้องชำระราคา ระยะเวลาที่ต้องชำระเป็นเวลาที่แน่นอน รวมถึงช่องทางการชำระเงิน โดยสมบูรณ์แล้ว ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายในมาตรา 388 บัญญัติว่า “ถ้าวัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญานั้น ว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลาที่กำหนดก็ดี หรือภายในระยะเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ก็ดี และกำหนดเวลา หรือระยะเวลานั้นได้ล่วงพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ มิพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้าในมาตราก่อนนั้นเลย” อีกทั้งยังมีคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1651/2564 ระหว่าง บริษัท อินเทอร์เน็ตชั้นนำ รีเสิร์ช คอร์ปอเรชั่น (มหาชน) จำกัด (IRCP) โจทก์ กับ บริษัท แอร์พอร์ต กราว เซอร์วิสเชส จำกัด (TAGS) จำเลย ได้วินิจฉัยไว้ในเรื่องธุรกรรมการซื้อขาย “ให้จำเลยชำระราคาหนี้ตามสัญญาซื้อขาย ปรากฏตามหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารประกอบสำคัญ ดังที่ได้กล่าวอ้างไว้”

5. ใบเสร็จรับเงิน (Receipt) เป็นเอกสารประกอบสำคัญอีกประเภทหนึ่ง ที่ผู้ประกอบการหรือผู้ขายออกให้แก่ผู้ซื้อ จากการที่ผู้ซื้อได้ทำการชำระราคา หรือชำระเงินให้แก่ผู้ขาย ไม่ว่าจะเป็นการชำระราคาแต่เพียงบางส่วน หรือชำระราคาทั้งหมดในคราวเดียว

สำหรับใบเสร็จรับเงิน มีความสำคัญเป็นอย่างมากถ้าพิจารณาเปรียบเทียบในบริบทของกฎหมาย และกระบวนการทางธุรกิจ เพราะย่อมแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางธุรกิจและทางกฎหมายเป็นอันสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว จากในแง่มุมมองของผู้ขาย เพราะนั่นย่อมหมายถึงผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ให้แก่ผู้ซื้อโดยสมบูรณ์แล้ว อีกทั้งถือได้ว่าเป็นการยอมรับความครบถ้วนหรือความสมบูรณ์ ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้ตกลงซื้อขายกัน เว้นแต่จะปฏิเสธไม่ชำระราคาเพราะมีเหตุอันเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ (Defect) หรือไม่ตรงตามสภาพ ตามที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนหน้านี้

เมื่อพิจารณาในบริบทของกฎหมายในเรื่องของนิติสัมพันธ์แล้ว จากข้อความดังกล่าวข้างต้น “ใบเสร็จรับเงิน” เป็นเอกสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อฝ่ายผู้ซื้อ จากการเปรียบเทียบในเชิงกฎหมาย แม้ข้อความข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึง “การส่งมอบ” เป็นที่เรียบร้อยแล้วของฝั่งผู้ขาย แต่เหตุผลที่กล่าวถึงนี้ สำคัญต่อผู้ซื้อเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว โดยนัยยะที่ผู้ซื้อได้ชำระราคา เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ถือได้ว่า ผู้ซื้อได้ “ชำระราคา” ให้แก่ผู้ขายแล้ว และเมื่อพิจารณาต่อเนื่อง จะเห็นว่าเป็นการก่อให้เกิดเป็นสิทธิของผู้ซื้อ ในอันที่จะได้กรรมสิทธิ์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (ทรัพย์สินหรือทรัพย์สิน) เว้นแต่เป็นเรื่องของการที่การซื้อขายมีเงื่อนไข “ชำระก่อนหรือชำระล่วงหน้า” แต่กระนั้น ในทางกลับกัน ก็ยังคงเป็นหน้าที่ของผู้ขายที่จะต้องนำส่งหรือส่งมอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นให้แก่ผู้ซื้อให้จงได้ และโดยผลของกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งในการฟ้องร้องบังคับคดีจากผู้ขาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ส่งมอบ หรือโอนกรรมสิทธิ์ รวมถึงสิทธิอันพึงได้รับในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่

ถูกต้องสมบูรณ์ ไม่บกพร่องทั้งสภาพและจำนวน ซึ่งกรณีนี้ พิจารณาได้จากการซื้อขายที่ในบางธุรกรรม อาจมิใช่เป็นธุรกรรมเชิงพาณิชย์ หรือเพื่อเหตุผลทางธุรกิจ แต่รวมและครอบคลุมไปถึงการซื้อขาย เพื่อการใช้ประโยชน์ในสินค้าและผลิตภัณฑ์ทั่วไป เพื่อการบริโภคหรืออุปโภคด้วย (End Use) เพราะการซื้อขาย มีขอบเขตและความเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก โดยพิจารณาได้จาก ประเภทของตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (ขนาด คุณภาพ สภาพ รูปร่าง ส่วนประกอบ ฯลฯ) ราคา รูปแบบการซื้อขาย และรวมไปถึงประเภทของผู้ซื้อ ผู้ขาย อีกทั้งวัตถุประสงค์การซื้อขาย การซื้อขายในเชิงพาณิชย์ หรือการซื้อขายเพื่อการอุปโภคหรือบริโภค อาจเป็นตัวแบ่งประเภทของการซื้อขายไว้ในเชิงการตลาด (Target Market) โดยได้แบ่งประเภทการซื้อขาย (Category) ได้ออกมาในรูปแบบของ B to B (Business to Business) และ หรือ B to C (Business to Consumer) หรือธุรกรรมซื้อขายระหว่างผู้ประกอบการทางธุรกิจด้วยกัน หรือในลักษณะ ระหว่าง ผู้ประกอบการและ ผู้บริโภค (End User)

ดังนั้นในการซื้อขายในระดับย่อย การใช้เอกสารประกอบสำคัญทางธุรกิจ อาจไม่มีความจำเป็นใด ๆ เช่น การซื้อขายในร้านสะดวกซื้อ ไม่มีความจำเป็นในการผู้ขายจะต้องออกใบเสนอราคา หรือแม้แต่ใบสั่งซื้อ มีเพียงใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายเท่านั้น ที่ผู้ซื้อจะได้รับ ในกรณีเช่นว่านี้ อาจจะไม่มีความจำเป็นต้องมีเอกสารประกอบสำคัญอย่างใด ๆ เลยก็ได้ อาทิ การซื้ออาหารจากร้านค้าขนาดเล็ก หรือบนแพลตฟอร์ม เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาในประเด็นของสัญญาซื้อขาย ที่กฎหมายมิได้กำหนดแบบเพื่อความสมบูรณ์ของนิติกรรมไว้ รวมถึงได้ศึกษาถึงรูปแบบธุรกิจการค้า ที่ใช้เอกสารประกอบสำคัญในทางปกติของการการค้า ดังที่ได้จำแนกไว้ข้างต้น ซึ่งอันที่จริงแล้ว ยังมีเอกสารประกอบสำคัญอีกหลากหลายชนิด ที่ยังมีได้นำมากล่าวถึง และเปรียบเทียบทางวิชาการกับบริบททางกฎหมาย อาทิ ใบระวางขนส่งสินค้า Letter of Credit Debit Note และ หรือ Credit Note ฯลฯ ซึ่งในบทความนี้ ผู้เขียนตั้งใจนำมาเปรียบเทียบเฉพาะเอกสารประกอบสำคัญทั่วไป ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่ใช้เอกสารประกอบสำคัญเหล่านี้ ในกระบวนการทางธุรกิจ อีกทั้งยังมิได้กล่าวถึงหรือขยายการวิเคราะห์ไปถึงเรื่องการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ เพราะในขอบเขตปริมนผล ของรายละเอียดนั้นกว้างเกินกว่าที่จะทำการวิเคราะห์ในบทความวิชาการได้ ต้องเป็นรูปแบบการทำวิจัย ที่สามารถกำหนดขอบเขตการศึกษาได้กว้างและหลากหลายกว่า

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าขอบเขตทางการค้าโดยเฉพาะการซื้อขาย จะกล่าวหรือขยายไปถึงการค้าระดับประเทศหรือระหว่างประเทศ ก็ตาม กระบวนการทางการค้าโดยใช้เอกสารประกอบการค้าก็ยังคงเดิม ถือได้ว่าเอกสารดังกล่าวที่ได้ศึกษามาในบทความวิชาการนี้ เป็นเอกสารสากลที่ทั่วโลกหรือทุกประเทศใช้ประกอบการค้า ในการซื้อขาย อาจมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันไป ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ และอาจมีกฎเกณฑ์ ที่มาจากจารีต ประเพณีทางการค้าสากล เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มเติม ในกรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าในระดับระหว่างประเทศ อาทิ INCOTERM 2020 โดย ICC (International Chamber of Commerce) ที่ กำหนดเพิ่มเติมสาระสำคัญในเรื่องของความรับผิดชอบระหว่าง ผู้ขาย ผู้ขนส่ง และผู้ซื้อ รวมถึงฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ในรูปแบบธุรกิจของ การนำเข้า ส่งออก (Import & Export) เป็นต้น

อีกทั้งภายใต้วัตถุประสงค์ที่ต้องการเผยแพร่ให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญของธุรกรรมเชิงพาณิชย์ และบริบทตามกฎหมายที่คล่องจง และเกี่ยวเนื่องกัน ในเชิงธุรกิจ มาสู่ด้านกฎหมาย ทั้งนี้โดยเน้นถึงการคุ้มครองในทางกฎหมาย ที่ครอบคลุมการใช้สิทธิเรียกร้อง ที่แม้ว่าทั้งสองฝ่ายจะมีได้ทำสัญญาซื้อขายเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2555). หลักสุจริตและเหตุเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณะวิชาการ Justice Group. (2565). กฎหมายภาษีอากรและประมวลรัษฎากร (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2566). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร.
- มานิตย์ วงศ์เสรี. (2562). นิติวิธีการใช้และการตีความกฎหมาย: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมัน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วารุณี ดันตังควาณิช. (2552). ธุรกิจค้าปลีก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชญ์ เครื่องาม. (2546). คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ (เล่ม 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ศาลฎีกา. (2551). คำพิพากษาฎีกาที่ 7188/2551. เข้าถึงได้จาก <https://deka.in.th/view-499848.html>
- สุเมธ เลิศจริยพร. (2566). การเรียนรู้วิธีดำเนินธุรกิจนำเข้า ส่งออก ครบวงจร (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2559). ระบบกฎหมายอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อมรศักดิ์ พงศ์พศุดม. (2556). การบัญชีมูลค่าเพิ่มขึ้นสูง: Advance VAT Accounting. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- C. Bovée and J. V. Thill. (2009). Business in action (Danuwat Sakrik & Nawapong Tattadilok, Trans.). Bangkok: Pearson Education Indochina.
- R. Paul. (2006). Law of contract (5th ed.). Pearson & Longman.
- W. F. Ebke and M. W. Finkin. (2008). Introduction to German law. International and Comparative Law Quarterly, 46(2). Retrieved from <https://doi.org/10.1017/S0020589300060735>

มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายของแอลกอฮอล์ต่อมนุษย์*

LEGAL MEASURES TO REDUCE THE HARM CAUSED BY ALCOHOL TO HUMANS

ศักดิเดช วรภัทร์¹, ธาณี วรภัทร์^{2*}

Sakdidech Vorapatr¹, Thanee Vorapatr^{2*}

โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ นนทบุรี ประเทศไทย

Saint Francis Xavier School, Pakkret Nonthaburi, Nonthaburi, Thailand

²คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, Payumthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanee_Vor@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับอันตรายของแอลกอฮอล์ต่อมนุษย์และอันตรายทางกฎหมาย จากปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลถึงกลไกของสมองมนุษย์ทั้งในระดับเซลล์และระบบประสาท ผลกระทบต่อการสื่อสารประสาท การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสมอง การเพิ่มขึ้นของอนุมูลอิสระโดยเฉพาะในตับและสมอง การอักเสบของสมอง และเภสัชจลศาสตร์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งคือกระบวนการที่ร่างกายจัดการกับสารต่างๆ ที่เข้าสู่ร่างกาย ที่ให้ผลเสียต่อมนุษย์ สำหรับการลดอันตรายจากดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมายมาตรการกำหนดที่จะลดการให้ผู้ดื่มเข้าถึงทางกายภาพของเครื่องดื่มไว้หลายวิธี แต่ก็ยังคงประสบปัญหาคนติดการดื่มแอลกอฮอล์อยู่มาก มีอาการป่วย เกิดอุบัติเหตุจากยานพาหนะ การทะเลาะวิวาท การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ และพบว่าแอลกอฮอล์เป็นสารตั้งต้นหรือกระตุ้นการใช้ยาเสพติดประเภทอื่น ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้ดื่ม คนรอบข้างในครอบครัว สังคมอย่างมาก จากสภาพข้อเท็จจริงพบว่าคนที่ป่วยด้วยอาการจากแอลกอฮอล์กว่าจะพบแพทย์ก็อาการหนักแล้วและส่วนใหญ่ไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการรักษาหรือเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือพบกรณีผู้ประสบภัยจากผู้ดื่มเมื่อมีคนตาย บาดเจ็บ ทรัพย์สินเสียหายไปแล้วและขาดการช่วยเหลือหรือผู้ดื่มซึ่งขาดเงินในการช่วยเหลือ เช่น มีฐานะยากจน หรือต้องโทษจำคุก เป็นต้น จึงเห็นควรจัดให้มีกองทุนลดอันตรายจากการดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้เป็นจำนวนเงินจากผู้เกี่ยวข้องเข้ากองทุนซึ่งส่วนหนึ่งรวมอยู่ในราคาค่าเครื่องดื่ม และผู้ผลิตต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราและปริมาณการผลิตที่ผลิตออกจำหน่าย จากการผลิตสินค้าและดื่มที่เป็นของเสี่ยงอันตรายก็ต้องมีส่วนร่วมในการจ่ายค่าเสียหายในอนาคตที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำความเสี่ยงภัย บังคับให้มีการทำประกันภัยภาคบังคับคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ทุกคน

คำสำคัญ: อันตราย, แอลกอฮอล์, การลดอันตราย, กฎหมาย

Abstract

This article presents the dangers of alcohol to humans and its legal implications. Alcohol consumption affects the brain's mechanisms at both the cellular and nervous system levels, impacting neurotransmission, altering brain structure, increasing free radicals—especially in the liver and brain—causing brain inflammation, and affecting the pharmacokinetics of alcoholic beverages, which describes how the body processes substances. These effects result in significant harm to individuals. To mitigate alcohol-related dangers, legal measures have been implemented to limit physical access to alcoholic beverages in various ways. However, alcohol addiction remains widespread, leading to health issues, traffic accidents, violence, sexual offenses, and acting as a gateway to other drug use. These consequences cause severe harm to individuals, their families, and society, affecting lives, health, and property. In reality, people suffering from alcohol-related illnesses often seek medical help only when their condition is severe. Many lack the financial means for treatment or to compensate for damages. Additionally, victims of alcohol-related incidents often receive no assistance, especially if the responsible drinkers are impoverished or incarcerated. Therefore, it is recommended that a fund be established to reduce alcohol-related harm. Contributions to this fund should come from stakeholders, including a portion included in the price of alcoholic beverages. Manufacturers should also contribute based on production rates. Since alcohol production and consumption pose risks, those involved should share responsibility for future damages. Furthermore, implementing mandatory insurance coverage for all alcohol-related accident victims should be considered.

Keywords: Danger, Alcohol, Harm Reduction, Law

บทนำ

การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาใหญ่สำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการควบคุมการจำหน่ายแอลกอฮอล์ การจำกัดสถานที่และวัน เวลาขาย อายุผู้ซื้อ การโฆษณา ตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งมุ่งเน้นไปในลักษณะของการควบคุม แต่ไม่สามารถเข้าถึงการระบุงการตรวจสอบตัวตนเพื่อได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาวิเคราะห์ประโยชน์ต่าง ๆ ในทางสาธารณสุข และเรื่องขอค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาผู้มีอาการป่วยจากการเป็นโรคติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เรื้อรัง และการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การเสียชีวิต บาดเจ็บ ทุพพลภาพ การเสียหายต่อทรัพย์สิน การขาดไร้อุปการะ และค่าชดเชยอื่นๆ ที่เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่น ตลอดจนทั้งความสงบสุขและความปลอดภัยของสังคมด้วย (M. E. Jensen and D. S. Stenbaek, 2024) จากการศึกษากฎหมายในต่างประเทศ ได้แก่ สก๊อตแลนด์ สหพันธรัฐเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น พบว่ามีความเข้มงวดกับการจำหน่ายแอลกอฮอล์ให้กับผู้เยาว์ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ มีเพียงสหรัฐอเมริกาที่จะ

ดำเนินการตรวจสอบบุคคลอย่างชัดเจน มาตรการป้องกัน ควบคุม กำกับ และโทษ มีลักษณะใกล้เคียงกัน (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ และคณะ, 2565) ส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญในเรื่องนี้คือผลปลายทางเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยเรื้อรังกับผู้ดื่มแอลกอฮอล์แล้ว และหรือเหตุการณ์ที่ผู้ดื่มแอลกอฮอล์แล้วไปก่ออันตรายต่อบุคคลอื่น เกิดอุบัติเหตุและโรคเฉียบพลัน สร้างความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน (H. Jiang, et al., 2025) เป็นต้น สร้างปัญหาสังคม และเป็นปัญหาสังคมที่ต้องใช้เวลาแก้ไขยาวนาน ยังไม่มีมาตรการเยียวยา ช่วยเหลือในปลายทางที่ลดหรือบรรเทาความเสียหายที่รวดเร็วและชัดเจน

อันตรายของแอลกอฮอล์ต่อมนุษย์

สารแอลกอฮอล์จัดเป็นสารเสพติดและเป็นสารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ เพราะส่งผลต่อภาวะการควบคุมของมนุษย์ที่สำคัญในหลายส่วน (H. K. Verma and L. Bhaskar, 2025) โดยเฉพาะกลไกของแอลกอฮอล์ต่อสมอง (Mechanisms of Alcohol Effects on the Brain) ดังรายละเอียดสำคัญผลจากการดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลต่อสมองผ่านหลายกลไกที่ซับซ้อน ทั้งในระดับเซลล์และระบบประสาท โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้ (H. Jiang, et al., 2024)

1. ผลกระทบต่อสารสื่อประสาท (Neurotransmitters) ในส่วนของ GABA (Gamma-Aminobutyric Acid) แอลกอฮอล์กระตุ้นการทำงานของ GABA ซึ่งเป็นสารสื่อประสาทชนิดยับยั้งลดการทำงานของระบบประสาท ทำให้การรับรู้ สติสัมปชัญญะลดลง ความนึกคิดลดลง รวมถึงทำให้เกิดอาการเดินเซ เป็นผลจากการยับยั้งการทำงานของสมองส่วน Cerebellum ทำให้เกิดความรู้สึกล้มควายนคลายและลดความวิตกกังวล ในส่วน Glutamate แอลกอฮอล์ยับยั้งการทำงานของ Glutamate ซึ่งเป็นสารสื่อประสาทชนิดกระตุ้น ส่งผลให้กระบวนการคิด การเรียนรู้ และความจำลดลง ในส่วนของ Dopamine: แอลกอฮอล์กระตุ้นการหลั่ง Dopamine ในระบบรางวัลของสมอง (Reward Pathway) ทำให้เกิดความรู้สึกมีความสุขและความพึงพอใจ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการดื่มซ้ำ ๆ

อีกเหตุผลที่ทำให้คนติดแอลกอฮอล์เป็นผลมาจาก เมื่อคนดื่มเข้าไปในปริมาณมากและมีความถี่สูงจะทำให้สมองคุ้นชินว่าจะปล่อย GABA และยับยั้ง Glutamate เมื่อได้รับการกระตุ้นจากแอลกอฮอล์ จะทำให้หยุดดื่ม GABA จะถูกปล่อยออกมาน้อยกว่าค่ามาตรฐาน ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียด ทำให้อยากดื่มอีกเพื่อคลายความวิตกนั้น

2. การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสมอง (Brain Structural Changes) ในสมองส่วนฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) : แอลกอฮอล์ทำลายเซลล์ประสาทในฮิปโปแคมปัส ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และความจำ ส่งผลให้ความสามารถในการจำลดลง (R. Hornbacher, et al., 2024) ในสมองส่วนสมองหน้าผาก (Prefrontal Cortex): มีผลกระทบต่อการควบคุมพฤติกรรม ความคิด และการตัดสินใจ ทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงและขาดการยับยั้งชั่งใจ ในสมองส่วนซีรีเบลลัม (Cerebellum) : ส่งผลต่อการควบคุมการทรงตัวและการเคลื่อนไหว ทำให้การประสานงานของร่างกายลดลง (O. E. Fandino, et al., 2025)

3. ความเสียหายจากอนุมูลอิสระ (Oxidative Stress) แอลกอฮอล์กระตุ้นการสร้างอนุมูลอิสระ (Reactive Oxygen Species: ROS) ในสมอง อนุมูลอิสระเหล่านี้ทำลายเซลล์ประสาทและโครงสร้างสมอง นำไปสู่การเสื่อมของระบบประสาท (Y. L. Jang and M. K. Park, 2024)

4. การอักเสบของสมอง (Neuroinflammation) แอลกอฮอล์กระตุ้นการปล่อยสารอักเสบ (Cytokines) ทำให้เกิดการอักเสบในสมอง การอักเสบเรื้อรังส่งผลต่อการทำงานของเซลล์ประสาทและเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคทางระบบประสาท เช่น อัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease) โรคพาร์กินสัน (Parkinson disease)

5. การเปลี่ยนแปลงของระบบฮอร์โมน (Hormonal Changes) แอลกอฮอล์มีผลต่อการหลั่งฮอร์โมนคอร์ติซอล (Cortisol) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเครียด ส่งผลต่อสมองในส่วนที่ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม

สำหรับในทางเภสัชจลศาสตร์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Pharmacokinetics of Alcohol) เภสัชจลศาสตร์ (Pharmacokinetics) คือการศึกษากระบวนการที่ร่างกายจัดการกับสารต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้ (O. Paul-Chima, et al., 2023)

1. การดูดซึม (Absorption) พบว่าแอลกอฮอล์ดูดซึมได้อย่างรวดเร็วผ่านทางเยื่อในช่องปาก กระเพาะอาหาร และลำไส้เล็ก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูดซึมคือปริมาณและความเข้มข้นของแอลกอฮอล์

2. การกระจายตัว (Distribution) แอลกอฮอล์กระจายตัวไปทั่วร่างกายผ่านกระแสเลือดและเข้าสู่เนื้อเยื่อต่าง ๆ ได้ง่าย โดยเฉพาะสมองและตับ แอลกอฮอล์ละลายในน้ำได้ดี จึงมีแนวโน้มกระจายไปยังอวัยวะที่มีปริมาณน้ำสูง

3. การขับออก (Excretion) แอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนแปลงและกำจัดผ่านกระบวนการเมตาบอลิซึมในตับ แอลกอฮอล์ที่เหลือจะขับออกทางอวัยวะปอด ผ่านลมหายใจ ผ่านไต โดยผ่านปัสสาวะ ผิวน้ำ โดยผ่านเหงื่อ

มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากแอลกอฮอล์ต่อมนุษย์

แอลกอฮอล์ เป็นสารก่ออันตรายต่อมนุษย์ มีอันตรายต่อสุขภาพผู้เสพ ทำให้เกิดอาการป่วยด้วยโรคต่างๆ ได้หลายโรค และมีอันตรายต่อบุคคลรอบข้างและทรัพย์สิน และเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุโดยเฉพาะการขับขี่ยานพาหนะ การทะเลาะวิวาท การเสพยาเสพติดอื่น และการกระทำความผิดอาญา

ข้อเสนอ คือควรมีกฎหมายหนดให้ผู้ดื่มแอลกอฮอล์และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากผู้ดื่มได้เข้าถึงการแพทย์และสาธารณสุข พร้อมกับการเยียวยา และชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยเสนอรูปแบบ “กองทุนบำบัดรักษาผู้ดื่มแอลกอฮอล์และการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์” หรือให้มี “การคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ภาคบังคับ” โดยเงินกองทุนฯ หรือเบี้ยประกันภาคบังคับต้องมาจากผู้ดื่มโดยรวมอยู่ในค่าเครื่องดื่มทุกลักษณะภาชนะที่บรรจุ และจากผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการสนับสนุนจากงบประมาณภาครัฐอีกบางส่วน

แอลกอฮอล์เป็นต้นเหตุสำคัญในการเกิดปัญหาอาชญากรรม ความผิดอาญา และสร้างความเสียหายให้กับผู้บริโภค บุคคล ครอบครัว และสังคม การสูญเสียชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องและรุนแรง

ขึ้นเป็นอย่างมาก เป็นปัญหาเรื้อรังยาวนานมาถึงปัจจุบัน ตลอดทั้งปัญหาสุขภาพของผู้บริโภคเองด้วย มาตรการทางกฎหมายที่มีมาก่อนหน้านี้เป็นมาตรการเพียงการป้องปรามและการห้าม แต่ในขณะเดียวกันก็อนุญาตให้มีการผลิตและจำหน่ายได้อยู่เป็นปกติ (ศุภชัยวิชัยปัญหาสุรา, 2567) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความเป็นจริงจึงต้องพิจารณาจากปลายทางหรือผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นคืออะไร จึงจะย้อนมาปรับต้นทางของปัญหา จากการศึกษาพบว่า รัฐอนุญาตให้ผู้ประกอบการสามารถทำธุรกิจผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รัฐได้เก็บภาษีภาคเอกชนเจ้าของธุรกิจได้กำไรจากการขายมากมาย แต่กฎหมายไม่เคยมีประเด็นในส่วนของการให้ความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายและสังคม ร้านค้า ผับ บาร์ ก็เช่นเดียวกัน รวมตลอดทั้งผู้ดื่มก็ได้ตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่ผู้ได้รับความเสียหายกลับได้รับผลร้ายที่ตนเองไม่ได้เกี่ยวข้องเลยมากมาย ไม่มีความแน่นอนในการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น (จิรวิมล ลิปิพันธ์ และคณะ, 2565)

ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่พบ คือ ผู้ป่วยจากการดื่มแอลกอฮอล์แล้วไม่มีรายได้พอที่จะรักษาตนเอง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นพิษเป็นโทษแต่ก็ดื่มจนป่วยเรื้อรัง จึงกลายเป็นภาระกับงานทางการแพทย์และสาธารณสุข (A. Stalin, et al., 2024) กรณีที่ดื่มแล้วสร้างความเสียหายเกิดขึ้น ก็ไม่มีเงินที่จะเยียวยา ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุความเสียหาย พบเห็นจากการเมาแล้วขับรถชนคนตายเป็นจำนวนมาก ระดับของการปล่อยให้ดื่มจนป่วยเรื้อรังหรือเกิดความเสียหายจากการดื่มแล้ว เป็นขั้นตอนที่อันตรายต่อบุคคลและสังคม ในขั้นนี้จำเป็นต้องสร้างมาตรการรองรับในการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและเท่าทันต่อสถานการณ์ ช่องว่างดังกล่าวนี้อาจแก้ไขโดยอาศัยความร่วมมือกันทุกภาคส่วน (วศิน สุวรรณรัตน์ และคณะ, 2566) กล่าวคือ การร่วมกันลดอันตรายและความเสียหายร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมในการก่อภัยความเสียหายร่วมกัน ได้แก่ ผู้ผลิตหรือนำเข้า ผู้ดื่ม และรัฐ ในการร่วมกันจัดให้มี “กองทุนบำบัดรักษาผู้ป่วยแอลกอฮอล์และคุ้มครองผู้ประสบภัยจากผู้ดื่มแอลกอฮอล์” ผู้ป่วยสามารถเบิกรักษาได้จนกว่าจะหาย ผู้ที่ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถขอเบิกเงินช่วยเหลือเยียวยา รักษาหรือค่าขาดรายได้จากการจากกองทุนนี้ได้ (ศุภชัยวิชัยปัญหาสุรา, 2567)

สำหรับหลักการในการก่อตั้งกองทุนดังกล่าวหรือการประกันภัยภาคบังคับในเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในสภาพสังคมปัจจุบันและมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของคนจำนวนมากในสังคมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญและเข้ามากำกับดูแลอย่างใกล้ชิด มีหลักการสำคัญดังนี้ (ธานี วรภัทร์, 2558)

1. อำนาจอธิปไตยในการออกกฎหมายบังคับให้ต้องทำประกันภัยหรือตั้งกองทุนฯ สำหรับการตั้งกองทุนฯ หรือการประกันภัยภาคบังคับ เป็นการที่รัฐใช้กฎหมายให้มีกองทุนฯ หรือประกันภัยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาบางประการในสังคม โดยการออกกฎหมายบังคับผู้ที่กำหนดให้ต้องทำประกันภัยนั้น ๆ เงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ โดยนโยบายแห่งรัฐและวัตถุประสงค์ในการออกกฎหมาย ต้องการให้เกิดผลสุดท้ายที่เกิดขึ้น คือ ประโยชน์ที่จะได้รับแก่ประชาชนในรัฐที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะของการบังคับให้ทำประกันภัยเพื่อให้เกิดสวัสดิการแก่ประชาชน อันเป็นการบรรเทาหรือช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเสียหายเป็นสำคัญ ซึ่งในการใช้อำนาจแห่งรัฐบังคับให้ทำประกันภัยนี้ หากประชาชนที่ถูกบังคับไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายจะกำหนดความผิดและกำหนดโทษไว้ด้วย (ธานี วรภัทร์, 2558)

2. หลักการไม่มุ่งการค้าหรือแสวงหากำไร หลักการนี้นำมาใช้กับการจัดตั้งกองทุนฯ หรือการประกันภัยภาคบังคับโดยเฉพาะ และเป็นหลักสากลที่มีการนำมาใช้ในการประกันภัยภาคบังคับ ในการที่ไม่มุ่ง

การค้าหรือแสวงหากำไรจากการรับประกันภัยภาคบังคับ กล่าวคือ อัตราเบี้ยประกันภัยที่รัฐกำหนดให้ บริษัทเรียกเก็บจากประชาชนผู้เอาประกันภัยจะต้องไม่ก่อให้เกิดกำไรให้กับบริษัทประกันภัยและผู้เกี่ยวข้อง และไม่ให้บริษัทประกันภัยต้องขาดทุน เรียกโดยทั่วไปว่า No Loss-No Profit กรณีการตั้งกองทุนฯ ในลักษณะนี้ก็ต้องยึดถือหลักการนี้เช่นกัน (ธานี วรภัทร์, 2558)

ประโยชน์ของการจัดให้มี “กองทุนเพื่อการบำบัดรักษาและคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์” หรือให้มี “การประภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ภาคบังคับ” ในมิติต่าง ๆ

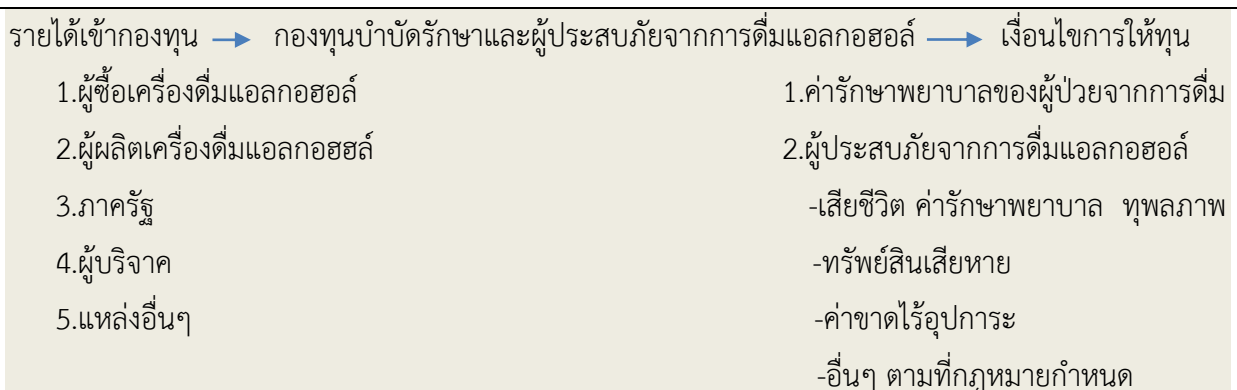
1. มิติของผู้ประกอบธุรกิจผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถือเป็นโอกาสในการชดเชยเยียวยาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์จากการทำกำไรในการผลิตและจำหน่ายสิ่งทีก่ออันตรายต่อคนในสังคม เป็นการแสดงความร่วมรับผิดชอบที่ดี

2. มิติของผู้ดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการดื่มแอลกอฮอล์และอาจก่อความเสียหายต่อผู้อื่น กรณีเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นในขณะที่แอลกอฮอล์ออกฤทธิ์ ซึ่งมักจะอยู่ในฐานะผู้ก่ออันตรายก็จะมีส่วนร่วมในการป้องกัน บำบัดรักษา และดูแลผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างน้อยทำให้สังคมรับรู้ได้ว่ามีหลักประกันพื้นฐานในการเยียวยาแก้ไข

3. มิติของผู้ได้รับความเสียหาย ได้รับความคุ้มครอง ช่วยเหลือโดยตรงจากกองทุนฯ หรือการรับประกันภัยภาคบังคับโดยตรง ลดภาระการต้องไปดำเนินการเรียกร้อง หรือฟ้องร้องจากความเสียหายหรือสูญเสียในทุกกรณี อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

4. มิติภาครัฐ ได้ระบบการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่มีประสิทธิภาพ และลดค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษา และค่าชดเชยความเสียหายลงได้มาก

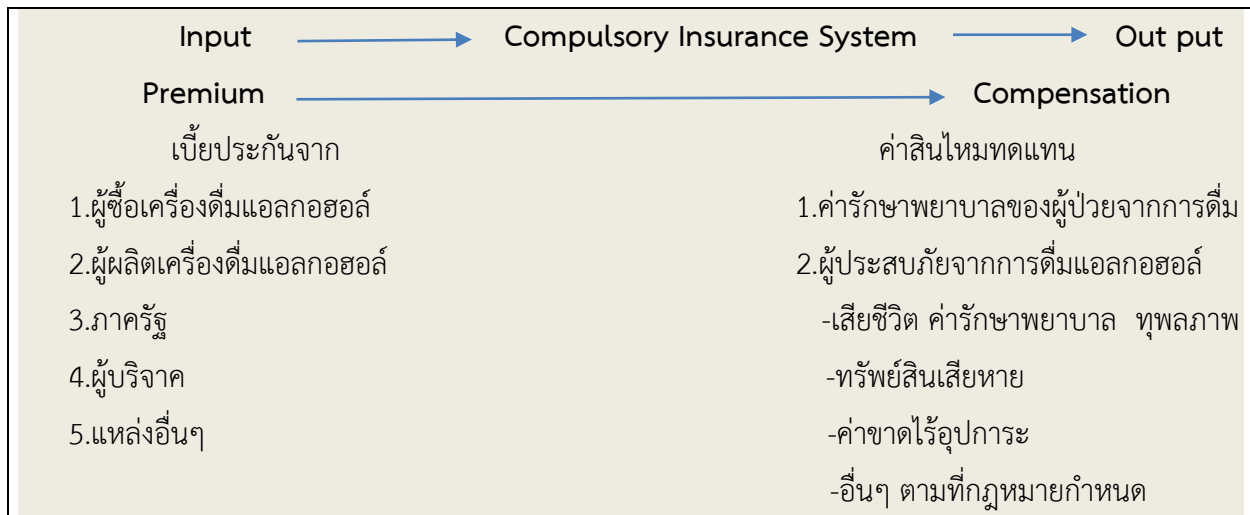
การมีกฎหมายกำหนดให้ผู้ดื่มแอลกอฮอล์และผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากผู้ดื่มได้เข้าถึงการบำบัดรักษาทางการแพทย์และสาธารณสุข พร้อมกับการได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยเสนอรูปแบบ “กองทุนเพื่อการบำบัดรักษาผู้ดื่มแอลกอฮอล์และคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์” หรือให้มี “การประภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ภาคบังคับ” โดยเงินกองทุนฯ หรือเบี้ยประกันภัยภาคบังคับต้องมาจากผู้ดื่มโดยรวมอยู่ในค่าเครื่องดื่มในทุกลักษณะ ทุกประเภท และจากผู้ประกอบการธุรกิจผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการสนับสนุนจากงบประมาณภาครัฐอีกบางส่วน (D. White, et al., 2024)

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างทางความคิดของการให้มี “กองทุนเพื่อการบำบัดรักษาและคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์”

จากภาพที่ 1 เงินที่นำเข้ากองทุนมาจากผู้ซื้อ ผู้ผลิต เงินสมทบภาครัฐ ผู้บริจาค และแหล่งอื่นๆ เงื่อนไขการจ่ายเงินจะถูกกำหนดเงื่อนไขตามกฎหมาย ค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยจากการดื่มและการคุ้มครองความเสียหายให้กับผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การเสียชีวิต ค่ารักษาพยาบาล ทุพพลภาพ ทรัพย์สินเสียหาย ค่าขาดไร้อุปการะ และอื่นๆ ที่เหมาะสมสมควร

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างทางความคิดของการประกันภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์

จากภาพที่ 2 เป็นการนำระบบของการประกันภัยภาคบังคับ มาทำการบริหารจัดการแทนระบบกองทุนตามภาพที่ 1 ซึ่งมีประสิทธิภาพในอีกลักษณะหนึ่ง และเข้าสู่ระบบการกำกับดูแลโดยภาครัฐ สำหรับประเทศไทย คือ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นผู้กำกับดูแล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กฎหมายต้องมีความเข้มงวดกับการจำหน่ายแอลกอฮอล์ให้กับผู้เยาว์ เช่น ในสก็อตแลนด์ สหพันธรัฐเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น มีเพียงสหรัฐอเมริกาที่จะดำเนินการตรวจสอบบุคคลอย่างชัดเจน มาตรการป้องกัน ควบคุม กำกับ และโทษ มีลักษณะใกล้เคียงกัน กฎหมายต้องกำหนดให้แอลกอฮอล์เป็นยาเสพติดที่ต้องควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสร้างระบบบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ และการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากผู้ดื่มแอลกอฮอล์ โดยจัดให้มี “กองทุนบำบัดรักษาจากการดื่มและคุ้มครองผู้ประสบภัยจากผู้ดื่มแอลกอฮอล์” โดยกำหนดให้จำนวนเงินเข้ากองทุนรวมอยู่ในราคาค่าเครื่องดื่ม และผู้ผลิตต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราตามปริมาณการผลิตที่ผลิตออกจำหน่ายตามที่ได้รับอนุญาต การผลิตสินค้าและเครื่องดื่มที่มีความเสี่ยงอันตรายกับผู้ดื่มและความปลอดภัยของสังคมเพื่อให้มีการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อความเสียหายในอนาคตที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำความผิดที่เกิดจากความเสี่ยงภัยในการผลิต การขาย และการดื่มแอลกอฮอล์ เป็นประการแรก หรือในรูปแบบการบังคับให้มีการทำประกันภัยภาคบังคับในการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากแอลกอฮอล์ทุกคน (Compulsory alcohol Insurance) ทั้งนี้เงินที่ได้จากเงื่อนไขการจ่ายค่าสินไหมทดแทนจะไปใช้ในการบำบัดชดเชยเยียวยาแก้ไขกรณีเจ็บป่วยจากการดื่มของตัวผู้ดื่มที่ติดแอลกอฮอล์เรื้อรังเอง และกันความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยและทรัพย์สินของผู้ที่ประสบภัยจากผู้ดื่มแอลกอฮอล์

เอกสารอ้างอิง

- จิรจุฑา ลิปิพันธ์ และคณะ. (2565). การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อการพัฒนากฎหมายควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. ทู่นสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ประเทศไทย.
- ธานี วรภัทร์. (2558). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วสิน สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2566). มาตรการทางกฎหมายในการระบุตัวและเก็บข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับการผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดอันตรายจากการบริโภค. ทู่นสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ประเทศไทย.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2567). มาตรการควบคุมการบริโภคและปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. บ.สหมิตรพัฒนาการพิมพ์. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2567). สุราไม่ใช่สินค้าธรรมดา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์.
- A. Stalin, et al. (2024). Herbal medical products for metabolic diseases—new integrated pharmacological approaches. *Frontiers in Pharmacology*.
- D. White, et al. (2024). Utilising paired measurements of phosphatidylethanol to monitor early success in alcohol abstinence. *Wiley Online Library*.
- H. Jiang, et al. (2024). Self-Nanoemulsifying Drug Delivery System of Morin: A New Approach for Combating Acute Alcohol Intoxication. *Taylor & Francis*.
- H. Jiang, et al. (2025). Effects of Aminooxyacetic Acid on Learning and Memory Function and Neurochemical Changes in Chronic Alcoholism. *Brain Research Bulletin*.
- H. K. Verma and L. Bhaskar. (2025). Alcohol and alcoholism associated neurological disorders: Current updates in a global perspective and recent recommendations. *World Journal of Experimental Medicine*. doi:10.5493/wjem.v15.i1.100402
- M. E. Jensen and D. S. Stenbæk. (2024). Single-Dose Psilocybin Therapy for Alcohol Use Disorder: Pharmacokinetics, Feasibility, Safety, and Efficacy in an Open-Label Study. *ResearchSquare*.
- O. E. Fandino, et al. (2025). Application of microarray patches for the transdermal administration of psychedelic drugs in micro-doses. *ScienceDirect*.
- O. Paul-Chima, et al. (2023). Comprehensive Overview of Alcohol Intoxication: Mechanisms, Effects, and Interventions. *RESEARCH INVENTION JOURNAL OF SCIENTIFIC AND EXPERIMENTAL SCIENCES*, 3(1), 12-20.
- R. Hornbacher, et al. (2024). Probenecid as a pharmacotherapy for alcohol use disorder: A randomized placebo-controlled alcohol interaction trial. *Wiley Online Library*.
- Y. L. Jang and M. K. Park. (2024). Advanced clinical symptoms of the antihangover compound HK-GCM-H01 in healthy Koreans. *PMC*.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

วารสารกฎหมายและสังคมรังสิตเป็นวารสารวิชาการของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางด้านกฎหมายและสังคมและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยและงานวิชาการในมหาวิทยาลัยรังสิต และจากสถาบันและภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขานิติศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน บทความที่เสนอมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะระบบการอ้างอิงและรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับกฎหมาย สังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ทั่วไป

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 9 - 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพ

ไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน และ Email.
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ประมาณ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณานุกรม

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)

- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้การส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่า การอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมขนาดต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกขุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกขุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์ และอิงครัต ดลเจิม, 2561)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธานี วรภัทร์ และคณะ, 2563)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2558). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุริยา คงคาไหว. (2560). การสร้างความคตินามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้กัญชาทางการแพทย์. วารสาร สังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(2), 35-49.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนธิ อาจพันธ์. (2560). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (2010). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2560). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์/ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ธานี วรภัทร์. (2552). กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก. ใน *ดัชนีนิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิต บัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธานี วรภัทร์. (2564). ห่องบริโภคนยาเสพติด. ใน รายงานการวิจัย. กองพัฒนานวัตกรรมการยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

คณิต ณ นคร. (31 ต.ค. 2560). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. (ธานี วรภัทร์, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี). **ตัวอย่าง:**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง**เอกสารอ้างอิง**

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ธานี วรภัทร์ และอิงคริต ดลเจิม. (2562). กระบวนการยุติธรรมกับระบบทุนนิยม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักพระตำริในพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา.

พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก หน้า 1 (18 กุมภาพันธ์ 2560).

วิชา มหาคุณ. (2549). การใช้เหตุผลทางกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่โนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก

https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid= 508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Sandel, Michael J. (2010). *Justice*. U.S.A.:Penguin Books.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต ได้ที่ www.rsu.ac.th/law เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : RJLS@rsu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารกฎหมายและสังคมรังสิต

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย...สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล...พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ...เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด...สั้น ๆ...กะทัดรัดได้ใจความ...พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย...และการนำผลการวิจัยไปใช้...รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....